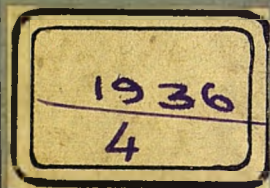

ՔԵՏԵՎԱ ՅԵՄԱՆԵ ԿՅՐՄԱՆՈՒ

Յօղա դըրսխանա IV-ա

ՄԱՅԻՐ ԿԵՐ Թ. ԵՂՎԱԼ

ՆՈՏՐԱ ՄԿԿՄՈՒՏԱ ՏԵՄՐԱ ԵՐՄՈՆԻՏԱՆԵ
ՐՕՄԱՆ 1936

ҚЫҒЕВА ЗЪМАНЕ КУРМАНҒИ

Bona dərsexana cara

Ҳазыр қыр Ө. ӨВДАЛ

Təmərrə Xəlfi Mürədov

2 - oy Pereulok Fıçıka

dom 7, kv. 8

ÉRÉVAN - 375078 - USSR

Tel. 35.10.20 (mal) - 52.97.41 (kar)

Redaktortı kьrьn

H. MKRTCJAN, ҶASЬME ҶƏLIL
A. MOVSESJAN, HƏҶIJE ҶBNDI

Redakt. texniki: G. ZENJAN
Ғəмьз кьр R. DRAMBJAN

Ғəмьбə 735 Nəşр. 3756
Glavlit 2142 Tiraz 2000
Nəşрхана Hькьмəтə Ермənistanə

Təmürə Xəlil Mürədov

2 - oy Pəreulok Fuçka
dom 7, kv. 8

ERÉVAN - 375078 - USSR

Tel. 35.10.20 (mal) - 52.97.41 (kar)

GƏRƏK MƏRİV HİN BİBƏ.

(Zə xəbərdana həv. Stalin)

Bona mərv səkə, gərək zənəbə, ylm dəst binə, le bona zanəbune lazımə mərv hin bibə. Gərək əm bəğiti hin bın, rınd rej hınbune hərrın. Gərək əm çəm gşka zi hin bın—hım çəm dızıma, hım zi çəm dosta, le başqə goti, çəm dızıma.

Gərək əm hin bın, dırane xəv bəşgırlınlı, le nətırsın, nəbezın, — dızımın we bə mə, nəzania mə u bə paşdamajına mə bıkənə.

Peşla mə kəla səkıljə, kəla əw ylmə bə gələk səqlə xəvəba. Lazımə əm we kəle hılın bın dəste xəv, bonā paşda nəmın, əwe kəle gərək çahıl bıkın bın bandırra xəv, əgər əwana dıxazın əmre təzə səkın, əgər əwana dıxazın dəwsa gıvardja mə kəvı bıdırın.

Ylm dəst bın. Hazır kın kadra, sınıztane təzəjə bolşevik, bona səqlə ylmə gşki. Hın bın, bə əğiti hin bın.

Pırs nəha wa hatijə danlı.

Həvalno, çahıle İnglabkır dərbazi dəstanına, hınbuna ylm bın, əva jəka nəha lazımi məjə.

LENIN

(Pærcæk)

Hun zaңn, wæki zь zьke dьne.

Cьqas! mæfьve bьljan,

Cьqas cьqas kromvel

Jane zi gandije hьndi—

Be hæsav bunə,

Əwana həla hənə,

U we ben—

Le llic—jəkə,

llicəki dьne—cətьn həbə,

llicəki dьne—tynnə.

Snьfe

Qyrrne pəji qyrrnara

llic hazykьkьjə,

Snьfe

Qyrrne pəji qyrrnara

Qьvjat hьldajə.

Həta avььre Tibezezi.

Tak

Danə aqьle llic.

Tel-tel

Nerv pəji nervera,

Əger zь nerve tə

Jane zь je mьn—

Snьfe hьlanljə

U dajə Lenin.

Tel-tel

Qyrrne pəji qyrrnara,

Snьfe hunandijə

Kanva

Сәтһн.
Илс
Le naha—
Wəfat bljə?...
Mьrijə? jan,
Jan tynnə?.
Na xer,
Proletar,
Илс—nav tədanə,
Nav mьdanə,
Nav widanə,
Илс həjə.
Həjə snьf.
Snьfe—
Lenin fərhь kьrijə sawa deviz.
Snьfe Lenine xwə
Rabəri kəvnije kьrijə
Leninizm we kəvnije hьldə.
Hejl,
Hun,
Rokfeller,
Ştinnes,
Jan zi Morgan,
Gyhdəri dьkьn?—
Əme həla ben:
Ordija mə həla we be dьnjə wəra dərbəzbə
Həla Илс we be,
Boна бькəvə Sovnarkoma dьnjəe gьşki.

ÇƏM ИЛС

Qyrylta tvaqa çahьla qrar dani, sərkar u dərsdare mə həv.
Lenin, kьvş kə, wəklle qyrylta mə lajq.

Mə bə əşq u dyl wəkilə xəw şandıñ, wəki səlamə-
bıdın wı.

Əw dərəçə rınd gıhıst sədırtıa qurylta mə.

Fərñ bira mən te, əm yzve sədırtije təv həv bubun,
əm topı sər həvdy bun u mə got, əm əvl şıxyle məzın
cawa bınñ səri, jəki got,—əme cawa neziki wı bın? pe-
ra xəbərđın.

Zə nave qurylta ke pera xəbərde,—əm bə həvra?
jane jək?

Kə bərə xəbərde, we cə bəzə.

Əva rıse hama, əm gələki deşandıñ.

Aqrıje spart həv. Sergejl, bona dərheqa qurylta da-
qsə bıkə. Əwi got,—əz ve şəve peda ranəzam.

Rozá dıne əm cun. Le éjan bu, wəki iro əm nıka-
rın hərın ba Lenin. Mə pe telefone zə Mərkəzkomə fr-
qe Kremle bıhist, wəki gərək səbe səhəta 12-a. əm hə-
rınd çəm llıc.

Disa nərəhəti kətə nəv mə. Pəji çvata qurylta sbe-
ra, əm bərbə Kremle dısn.

Əm hənəka dıkn u dıkəñn, le cawa dıbezın, co-
ke mə dıgıçın. Əm cun we dərə, çije zə wedərə dısn
çəm Lenin, we dərə mərə gotın,—pəj gli-gotıne həvalə-
kırra, Lenin we gazi wə bıkə.

Əm hıvljenə...

Lazar Sergejlra dıbezə,—tıst navə,—əze rəx təvım.
Həma tə kə gli—gotıne təwəkəli gotın, əze lıngə tə bı-
dıveşım, hılbət disa təra rəkə, we kəməke bıde tə..

Əm dıkəñn...

Kıtasi, əm pəji həvra dısn oğaxa Lenin.

Həvale Lenin bə cıjına mərə şa dıbə, dıkəne u sə-
lame dıde mə, əm rıdınen.

llıc hale mə fəmm dıkır. Sergejl ançax cənd xəbər
gotın, Lenin nav bırrı daje.

Dəqək dərbəz nəbu—daha talaşa mə nibu, peşkare proletariate dənija, ysa pak, bə gyhdari neziki mə bu.

Sergeji qaw-qaw əlam dəkə, wəki qyryltə qrar dani-
jə, nave kommunistije lə tvaqe bəkə.

İllc dəbeze,—səri əw ninə.

Nışkeva zə dəve Efemov gillje wa dər te, əme borçe
xwə bəkən, bona zə bən wi navi dərən.

Həv. Lenin dəkənə.

Dərheqa rəqəma tvaqe dərirsə, rəşe dərheqa sərka-
ria qyryltə u məryve we.

Lenin bərbə jəki mə dərzyngre u dərirsə,—cənd qiz
qyryltəda hənə?

Yəra məryv dərbə, jəki zəman kər dəve mən, mən
got,—nəh.

Gəşk kəlian.

Həvale Lenin disa gələk rərsə dənə dan.

—Le hale rəre wə cənə?

—Bə program təvteşi ditynə, le həla tərək dəste
məda tynə ve gəve.

Həvale Lenin qəqəz hyltinə, u nəzam sə dərnyisə.

Dəve—hune əvi bədən Sverdlov u dərən dərva, əm
gələki zə razi bun.

Əw je əwyl bu, wəki aliye həbune u navda komək
da mə. Əwi kərən y xwəstəne çahyla fəm dəkər.

Yəra hər çahylək u palə van gillje həvale Lenin bir
binə—,səri nav ninə“.

LENIN U LI-CAN

I

Pekineda zə hər çija məri hənə,
Pekineda soqəq rəgən,

✓1-Can ɪ soqaqa gələki gərɪja,
Kuli ¹ be xəbat gərɪja.

U paşe-ɪ cole... qərəwle be ɪsaf
Hərroz Li-Can dɪkyta,
We rozeda, wəxta Li Can bu palə
Dɪha nəhɪştɪn pɪsta wi rast bə.

ɪ cole, çije ky le caa bɪ bin te,
Nɪşkeva bina bae gərm hat
U rewki pərcəki gazət
ɪ dəşte ynda kɪr.

Pale kytajɪ u wəstɪjajɪ əw pərcə hɪlani,
U əw gɪɪje tərɪxi bɪ dɪşəwɪti xwənd
Naha xwəje wəlatəki u sərkar
Nə kɪ ty be zand mandarinə—kullinə.

U ɪ sər wi kaqəze pərɪti wedəre,
Wəki danɪbu sər coke xwə ky dɪrɪçfi,
Şɪkle sərkarə wi wəlati le bu
Wedəreda hatɪbu nəvisandɪn naye Lenin.

U kulijed kəsib ɪ dəşte cae,
Zɪ we roze, hɪski şəv, jane roze
Gələk-gələk hɪkjata dɪəfrɪnɪn,
Wəki Lenin we wana bir bɪnə.

Wəki mändərin we bɪkəvə,
Zɪ bəste caje u bɪrɪnç
Lenin-we bəre xwə bɪdə Pekinə şərrdar,
We gazi kulija gɪşka bɪkə.

II

Bəri Li-Can dan.
Pekin disa kət;

¹ Kuli—palə

Əwl kyla xwə xwəji dьkьr,
Soqaq gələkьn. Ңьmaət pьrə
Dьle Li-Can zь bьrcja dьbьrgə.

U пьškeva...

Li-Can dənge gazetfros

Bьhist.

Dənge wi məlul dьhat, dьgot,

„Bolşevike təwri məzьn mьr;

Urьseteda,

Lenin

Wəfat kьr...

Lenin wəfat kьr, əw je ky zь pərrəki dьne

Nişana xəbat hьştьne dabu,

Li-Can zь kьtəne qət nəđrrijabu,

Le naha

Bu kure-kura Li-Can..

III

Məh, ləd hatьn dərbaz bun,

U Li-Can bu rikşi¹

Li-Can mina həjwanəki bь toz u xybar,

Ty kə bezi? wəki Li-Can nazot.

Gələk kullja

Dьbinə...

Soqaqerra ten bərra dьсьn

Dьbinə.

Şured bьrgьqi u пьza—

Stənd

Crriinə

¹ Rikşi—wan palara dьbezyьn, je ky dəwsa ga nire
əgəba le dьkьn.

Kuli tǝzina.
Bǝjraǝ mǝrǝve cina sor
Dǝbina.

Lenin sǝr wanra,
Bǝraja soǝaǝerra
Te;
Lenin,

Ysa,
Cawa ǝkǝle wi sǝr kaǝǝz,
Cǝve xwǝ dǝǝǝrǝina
Lenin

Gazi Li-Can dǝkǝ
— Wǝrǝ...
— Wǝrǝ...

U dǝste xwǝ bǝǝnd kǝrǝjǝ,
Zǝre niǝan dǝdǝ,
Taǝǝ zǝrǝnǝ bǝǝnd.

Cǝke Li-Can dǝtǝwǝn,
Zǝ kǝrba cǝna wi dǝrǝǝǝfǝ
— Tu kǝsi, tǝǝtǝki mǝhevǝinǝn.
Nǝr tǝǝti pǝ lejǝje hǝlinǝn.

U Leǝjǝ Li-Can hǝlani,
Fǝǝke Li-Can wǝrǝmin.
Bǝ hǝrs tǝin-tsen,
Li-Can

Tǝwǝngǝkǝ bǝrǝqi hǝlani,
ǝwi bǝ meǝǝka fǝǝk ani,
Naha Li-Cane mǝ mǝrhǝbeǝ,
Pǝkineda lǝ ǝrǝrǝ qǝbreǝ.

РЪРС

1. Li-Can kijə? əw sawa d̄xəb̄ti, l̄ çije sawa d̄xəb̄ti?
b̄ xəb̄ere şair çave b̄d̄n.
2. Kuli dərheqa s̄ d̄f̄k̄rin?
3. Vezn̄, wəxta Li-Can dərheqa „m̄ȳna bolşevike m̄zn̄“
b̄hist, s̄ k̄r, sawa d̄f̄k̄ri?.

INTERNASIONAL

1

Rab̄n, əmre ke b̄ p̄f̄rije,
Ki qulə, b̄ndəst y t̄zije,
D̄ha d̄le m̄ d̄şawte,
D̄ha d̄sn̄ əm b̄r b̄ şerr,
Əve d̄nja k̄vn̄ əme b̄k̄ol̄n,
H̄eta b̄ni u paşe,
Əme d̄nja xwə t̄zə s̄k̄n̄
Çije le t̄nə n̄ qul, n̄ əc̄şz,
Əvə m̄rh̄eba paş̄n,
U şerre m̄zn̄,
Internasional
We d̄ne xlaz k̄.
Ty k̄s nadə m̄ freq̄tije,
N̄ əḡite din, n̄ padşa;
Ḡərək əm freq̄tia xwə,
Əm b̄ xwə d̄st bin̄n,
Bo əm n̄re st̄l̄je xwə zu hur k̄n,
U əm xw̄lla xwə v̄ḡerr̄n̄—
Cakusa le x̄n, q̄w̄eta xwə b̄d̄n,
H̄ela h̄ş̄ni ḡerm̄.
Əvə m̄rh̄eba paş̄n
U şerre m̄zn̄,

Internasional

We dьne xlaz kə.

Hər əm palə y bьndəst,
Əmrəki mə nədəstdajı həjə,
Bezn, xwəli, ja məjə, mə
Dəwləti, myfətəxyr ynda bьn.
U kənge bobəlliska məzn rabə,
Kucke tər ynda bьbьn
Disa őrđ u őrzman,
Je mənьn, we mərə bьmидьn.
Əvə mərhəba raşьn,
U şərre məzn,
Internasional
We dьne xlaz kə.

MƏME U ƏJŞE

Məmejə ha Məmejə,
İsal həft sale Məmejə əskərtijə.
Mьne kaqəzək şandjə du Məmejə,
Bьra Məme nəsəkьnə
Be malejə.

Səhət nive şəvejə,
Məme kaqəz da
Dəste zarьte romejə,
Zarьte rome dá dəstura
Məmejə.

Məme həspe Bozi xal-xali
Kşand zь təwlejə
Zine dəwləte dani
Sər pьştejə:

Got — iṣav z̄b perá aze
Въвѣмъ mevane pirə deje.

Əjṣa bəḁəw dərəkət
Dəre maleje.

Dina xwə da sjariki
Waje teje.

Got—sjaro kərəm kə
Bazo wərə həwṣeje.

Əze Bozi xal-xall
Вькъшнѣмъ təwleje
Əz u ty əme bькəvьn.
Hənəka həjani s̄veje.

Got — Qize Əjse,
Dajka mьn razaje,
Ranəkə xəwa s̄veje
Əz u ty əme bькəvьm
Hənəka həjani s̄veje.

Pirə dajk, rəbən
Te alje odeje,
Dina xwə d̄bde xortəkt
Dəlal rəx keləka
Teli Əjseje.

Got,—Qada be əsle z̄bneje,
Isal həft salə Məme mьnə
Əskərijeje,
Qada be əsle z̄bneje.

Əze bərd̄me gyleje
Dьtьrsьm xьrav bə nav
Dənge Əjseje.

Əze bərdəm şure Məmejə.
Sər kela şur drezə
Tırsım bghizə çane
Tətə Əjşejə.

Sorani bər sərə Məme dıksinə
Sərə sorani dədə kəveka
Dıle Məmejə.

Bu nəllna Məmejə,
Bu kalina Əjşejə.

— Daje cəvanje qyra biyə
Məmejə ha Məmejə.

İşəv hatjə mevane
Pirə deyə.

Şəv zə pera tə kərjə
Mevane qəbrejə.

Nave təzja Məme mən
Askejə,

Də gazike bəla bejə.

Xazyla mənə zənbija
Kane, rəşə Məme mən.

D Ə V Ə

(Rəwə zə xəbatcije İrəkəra)

Dyh,
Wəlate mə məzən xalida
Dəva mən,
Dəlal,
Styje təji bənd
Tə dəxast şəms rəcki...

Dyh,
Bərdəle mən,
Havale mən,
Nəjiziseda zi elsami
Şəva əz u ty
Mə kəba əzmin
Pəruzatarr dəxwənd
Bira tə te,
Yssanə:
Wəxta mən ty radmusaji,
Cəve tə,
Həvale mənī dəlal.
Həvale mənī xəbate
U rja
Bira tə te,
Yssanə?
Wəxta mən u tə xyjidan drret
Əz u ty
Mənrra Tərra
U bona gəşka...
Iro.
Styije xəwə hərvəz nagri,
Cma?
Iro
Gave tə hedī
Cujna tə ynda dəkər
Cma?
Iro,
Tə həwas nīnə sər səms
Cma?
Dələle mən.
Iro cma?

Cma;
Ke ty
Zb mьn qetandi ..
Styije tėj xar
Hədəjəta tə ɬari u xafyl.
Həwzada
Reca pe ke dgərri...
Cma?,
Dəlale mən,
Hədəjəta tədə kovan həjə
U hers
Ve şəva be stəjr...
Cb,
Reca mərve xəriv həjə
Sər həwza...
Əwe kəvnə nəpak xərib.
Wəki pe dani sər həze cur...
Nqtke xuna pzmame tə hənə
Sər həwza...
Wəlate mə xalida,
Çije le təv mərja dşəwtinə
Zb rəşaja dur, çije zə
Dəng te
Nəmjə bəra həjə
Iro.
Wəlate mə xalida,
Xərib hənə,
Je ky bь re dur hatnə...
Zb rəşaja dərbazi rəşaja bunə,
Sər bərarə dərbaz bunə u zь bəra
Hatnə,
Çije le səje bəri sovaje dкьn

U ghişine
Walate mə xali
Dxazьn qlafete tә bprьrtinьn
Dәlale mьn.

Әw ki bu,
Wәki bare gran dani sәr
Pşta tә.

Сь
Dәlale mьn,
Naha dәwsa ramusana mьn
Xәrib tә dkytьn
Сь? kә әvina dьle tә şkenand
Xәrib tә hәjwan hәsav dkьn...

Bezә
Dәlale mьn,
Je xyidana
Şәre u
Şabuna mьn
Hәvale mьni re
Kәnge
Kәnge ахьr
Te, bьn hәwzada bki әl
Bare хәriba gran...

Kәnge
Kәnge ахьr
Te hәdajәte xwә tari
Bь brusк dәrbaz ki
Kәnge,
Kәnge ахьr,
Bmьlmle hәdajәtә tә
Peşda
Tәve walate tә xali...

Kənge,
Kənge ахыг
Әзе бvиным
Walate tə xallda,
Styjje tə bər roe danl,
Pa pьrca təxə, sər həvdy,
Kənge,
Kənge
Kənge
Dəlala mьn.

LENЬHERANDЫҢА PEŞЫN

Baje gərm bərfa cole həland u bər bь quntare elaje Məjmexe dьcu. Ёrd зь бьн qultija bərfa pьrr дərkəтьбу, bin dькьşand u xwell nərm bubu.

Әva lədkə, wəki hər penç brigada zi mina moze һьngьv dьcun cole dьhatьn gynd, gəmar dьrəşandьn nav zəviya, hər kəsi borçe xwə, xwəlia xwə nas dьkьr.

Danljelanтs Sergo зь təzə təşkilkrna brigada gələki razi bu.

Gae xwə zvьstane xwəji krьbu, nəgyhastьn, kotana xwəda һьştьn.

Evare, wəxta Sergo alyfe ga dьdae, Matsake brigadir hat got,—sve dьcьn ёrd rakrne, həma wəxta signale le dьхьn, gərəke gьška tvdarək kri hazьr бьн, bona peşia kooperative торьн.

We evare Sergo ranəza.

Cu təwle, jək xyrom gьhije dьne zi avit bər ga, cu həjatə Matsake brigadir, kotana xwə bzart, təkərəke we nьheri ysa zi lь vintla, gisьn, sevic, u gazi Xoren kьr, pe-

ra kətan blənd kər, da sər frəqne u Xorenra got,—gəşk
təpə təwle bən, paşe bərbə male vəgəria. Zəna Şergo tə-
zə şir dotəbu, dabu, sər dəkə.

Wəxta zara bave xwə ditən, zə bər agər paşda və-
kəşijan. Qıza məzn, Heriknaze av ani, wəkl bave we
dəste xwə bəşo, nan bəxwə, raze, le gələki mətəl ma,
wəxta bave we sparte, kaxəke u xwe dərəxə, awa xwe
cekə.

Sergo dy se loq nan xar, paşe era dəstəkida, awa
xwe zi dəste dəneda, cu hyndyre təwle.

Hotaq u Xoren hivla wi bun.

Sergo myle xwə hıdan u çahıl dan sər xəbate; dəst
pe kərən, həta evara dərəng myle ga pe awa xwe mızdan.

*
* *

Əwe şəve kəsi nızanəbu Sergo kənge kyta kər, kən-
ge rabu. Evare katəbe yzəka komünista Emin u Hmajake
sədre kolxoze bə mərvəra, je ky zə bazar hatəbun, runəşt-
bun hətta dərəng. Signal dərəngi dəkət, əw ky ga terxar-
bun, səbər dəkərən. Wəxta Barsame kulak rəx malə Ser-
gora dərbaz dıvu, səlama kur daje u pera xəbərda, ky
—əw sə tıvdarəkə, dvinən, Sergo, hune əsre hərən can-
dne, əre?

Sergo got,—əre, əm nəha bə brigada kolxozeva d-
sən ərd rakərpe.

— Də kolxoze, hune candna we nivroz dəst pe kərən,
candna bəhare zi hətta paize ançax kyta bəkən. Barsame
kulak hat sər we nete u ter kənla got,— dəst bəkəşinə,
də, zə kolxoze. Brigad kizənə, qom cije? ty cqasi kolxo-
zeda bmini, aqasi xrav.

Sergo ançax xy zəvt kər u xəbəra wi bri.

---

* Signal-bori, dəng, gazi.

— Əre, şəxylə mə ysanə, hərəre şirətə xəwə çəm xəwə
xwəjl kə, əm pak zanən, cəka aqrije ke puebə.

Barsam bə dyləki kyl nəheri u paşda vəgəria.
Sergo həla fəkra xəwəda həsav dəkət, cəka bona rəkətne-
cə lazım bu u əwi cə bir krəbu, gəlo hər təşt dəwsa
xwədanə.

Paşə Sergo cu hyndyre təwle, kome zi da pəj; dəh
ga dərxyştən dərwə, Burcik şabuna dylzt, qərəgoz bə cə-
ve rəş Sergo dənəheri, nire wana dan sər sty u bə sre-
znçireva gredan. Hməjake horikci əmolije siar bu, bəre
xwə gyhast, bəre ga da bər bə ortə gynd. Paşə Sergo
birani, wəki mərka kətanə bir krijə, jəke zi təvşo.

Hətta gazikrəna Heriknaze, dəstanina mərəkə u təv-
şo, Sergo zə kətanə dərəngi kət, bona zəf dərəngi nə-
kəvə zə mac grtije zərbdar, rəvi, ançax gəhişt wana.

* * *

Bərə əwlyən komə Hakor Antonjan dərəkətybu.

Emin, Hməjak, brigada zə baçar hatəbu u kolxoz-
nik məjdane səkənl bun.

Sergo vəgəria bərbə Xoren u got,—sba tə xer; Xo-
ren kətan pe ərəbe dani,—bazo bra be, bazo, təvhəv nəkə.

Hməjak zi krə gazi—sba tə xer xale Sergo.

Emin pərsiar kər—ty hezəjl rəwael Sergo çan, ty əva
30 dəqəjə dərəkəti, hər təşt hazrə, ga tərən, timarkrinə?

—Təvdarək krijə, təvdarək krijə, əz qyrba, həm
gələki mə nədən əgləxəne, şəxyl qajim bəgrən, ryhe Bar-
sam bəkəşinən.

Vahan wi alida kətə ortə, bə kən got, wəki Sergo
cawa təvşo kələka xəwəra krijə—tə cəma təvşo hlənljə, xy-
ty nacl şer.

Sergo wa çavda,—nə, əze sərə tə pe zəkym, də qə-
zlanə, təştəke bəqəwmə, əme pe səkən.

Hətta jək u dydy, nava cənd dəqada məjdən tizi
mərv, qotan u ərəbə bun.

Hərdu qotane brigada pença, pəj gışkara haşın məj-
dane, əwe dərəngi kətəbun, lawuka həvəki qərf pe kərn,
kənian.

Bərə, qərɣ dərəhəqa horikcikida bu, jəki got,—Le-
von, ga şaşın, jane horikci? qoma Bejrut reva şaşbijə, lə-
ma dərəngi kət.

Jək bə qərf kənia, mərv dgot tıştəki nəditi qəwmi-
jə, got.

— Bejrut, Bejrut, təkərəkə ərəbə tə dəzyvərə.

— Oro, nəle ge kətən...

Bejrute bələngaz sərə xəw ynda kər, əw xəw zi lə
xəw hers bu, wəki cəma dərəngi kətijə.

* * *

Hətta torkərbna gışka, Hmajak lə məjdane, soqaqada
brigade kome qotana saz kər.

40 dəqə pəj signalerra, gışk lə məjdane hazır bun.

Hmajak kər qirin,—qotana hazır bəkən.

— Qotane dajinə—Sergo dəng da Xoren, wəki sər
ərəbə runışti bu.

Qotan anin xəre u təkərək avitne.

Ruje xamija Xorenda, hənɣk mavu qotan paşda kə-
ta, cəmkı zıncır kən bu, nədərhişte.

Sergo kərə ərın, ja xəw kər, bə zor zıncır avite u
got,—qotane bər bə sər bəzyvərinə.

Sədre kolxoze, Hmajak ysa kərə qirin, cawa wəxta
Ordija sorda bu.

— Brigad bə brigad, bə qomava, bər bə cola xaba-
te, marş...

Çerga qotana pəj həvra bər bə cole cun, çmaşte zi
da pəj wana.

Həmzəcimane, əmrə xwəda şyxule ysa nəditəbu, Sergio zə şabun hesər əvə dəhatən.

Bona çervandəne, qarər krən bərə əwəln xwəlla məktəbe rakrən.

Qome 5 brigade peşən, bərə şipe rəş rakrən, 15 kotana nava ləzəkida col rəşkrən, da xam buvun, cətn nirdəkrən. Qotən rast u cəp dəkrəşandən, da ysa har buvun, hənəkə nirdəşkenandən u dərrevian. Təkərəkə kotana Derdzjan dərkətn, kotane pəj wi zi səknin.

Kolxoza Həmzəcimane, ləndəherandna xwə bərə əwəln kr, çervandəna rakrne peşən rak dərbaz bu, əmrə hat dajın, wəki şyxule rakrne bədən səknandəne.

Sergo kotən bərbə mələ raste wəlgərənd, xwəll zə gisən da dawşandəne, dəve gisən təməz kr u qotən wəlgərənd sər allje cəpe.

Nava gundda miting vəbu, bona qotəngərə krən urra. Wəxtə nave Sergio zi navnişə rəwadarada xwəndən, Sergio rabu sər ərəbe u got.—Həvalno, həma naha ninə, wəki əm rəwaje bəstinən.

Kənge əm bavezn, bəsnən, bəkytən, kərə gələki bəstinən, wi saxi rəwəə (peşkeşə) bədən mən.

---

1. Bezn dərhəqa xəbətə kolxoze.

2. Səma xəbətə—kollektiv brigadi, əşqe nava xəbətciada peşda tinə.

RO

—Hun gühdari dəkrən?... həvəki səbər bəkrən, əzə səridə zə wərrə bezn...

Hun dəsn?... zəf rənd, əzə zə kylilka u gəhijerrə bezn..

— Gəll kyllilka!, gənd gyhdəri lə səhatlja roe bəkkəp...

Qiza mən nəxwəş bu.

Hun zanən, əw zi kyllikəkə minə wə bu, syfətə wə gyl-gyli bu, porre wə kyrişki bu...

Qiza mən nəxwəş bu...

Həkim hət mala mə. Əw məlul bu, səma... Wa hatə bira mən, əwə zə taqə zərin həz nədəkkər.

Əw pəjəli zere bu, lə qiza mən u diware male nə-herri.

.Got,—nəmə, gərək hun çije xəw bəgyhezən, gərək hun otaxəkə ysa dəstxən, bona tigrənça roe bəwə hündyr.

Pərsi,—cənd zarre wə hələ?

—Se həb bun; dydy mərən... əwə tənə ma.

Qiza mən xlas bəkkə, əw gyla malejə... əwi dərma-nək nəvisi u məlul dərkət.

Qiza mən pərsi,—bəyo. daktor sə nəvisi?

—Nəwə roe nəvisi dəlala mən, nəwə roe, bona sər tərri bədbərçə, ty pək bəbi.

Həma wə roze əz cum roe gərriam, əz cum çiki dur, mən avajiki ysa dit, wəki roe dəvit hündyr.

—Kylliked dəlal, əwləded roe, səma nədəbu?, wə qiza mənə porr zerrin bania çəm xəw.

Wə, wə əw bəxəmlanda, çurre sor, şin lekəra...

Le əz zanəm, wə nan nədəda qiza mən, qənjate wə qrrava səbejə...

Gyhdəri bəkkəp, mən hələ kyta nəkəriyə... roza dəne, mənə qiza xəw bəbra mala roe, le wəxta bu ronajl, əwə gazi mən kər, dəste mən gərt səyə xəw zi perra.

Rəşə mələv hatən, əw bərən...

Wəxta qiza mənə porr zerrin zə mə dur kət, gyla mala mə zi perra cu.

Әм зь кәрба рәртін, ақа грян, у әз бум пәхвә-
се рое.

Әз дьсум, сәм мәзәле суськ рудьһьштьм у һивја
ро дәркәтһне дьмам.

Le wәxta мьн дәрһәқа рое дја хвә у зьна хвәгга
дьгот, wana ina нәдькьр, wana тьре әз дин бумә, дьдь-
рян у дьшәwtin.

Rozәke zi мьн бәре хвә роеда кьр у zera got,—
Roe ty қәwәti, шыкјатәкi мьн ль ба тә һәжә, тә сьма бо-
на қиза мьн тирьңа хвә тәхсир кьр?

Тә сьма Lusike қиза мьн кушт у бьр?

Әw хәјидi, рује we бу тарl, got—һәррә, дьһerrä be-
zә, қәте зорьд, нәһьшт тәв бькәвә таде зегьн, ль қәте
зегьд кьрә si у әw кәса порг зerrin кушт.

РЬRS

1. Һәкim сьма зь таде зегьн һьз нә дькьр?
2. Тақәд зорьнда кi дьман?

ҢЕСИРА ҺЬРСЕ

1

Sälәke мьн у Avag қije хьнзир хвәјикьгьне хьнзир
хвәјi дькьр: Һьһа сәвәкә раize мә хьнзир аңi, да ру-
һьһstandьне. U бәр дәре holke адрәк кьријә, ky alave һьн-
ge хвәде zi дьшәwtand. Шәвәкә һивә. Мьн blur ledьхьст,
әва Avag zi бәјiәtik дьстьра, ky әшқ сәјia галја zi пера
дьһат. Јәк zi Avag got: »Oro, әw кiјә,? wa мәрiк зор-
да те“.

Мьн ньһәri, dit ky rast мәрiк we зорда те, le мьн-
зи бьһистijә, wәki сәхе ky һьре те дьзитijә; боңа харан-

dъне hърды љнге реѣън даѣне сър сѣнге хвѣ, минани мѣриѣа ды љнганѣ у те, сѣва кы мѣри бѣ.

Мън got; — Avag ѣва мѣри ѣне, хърсѣ. Jane на, на стыруѣ.

Мън got, oro: хърсѣ.

Мън got: Ѡре, ѣви: got на, мън: got ѣре, ѣви: got на; ле ѣв hеди-hеди дѣзѣва незик дѣбу. дѣсте мѣда зѣ тѣвѣнг тѣпѣ. Јѣке зѣ мѣ ва dit, hърды љнге реѣън данѣ ѣрде, бу сар љнге we у бѣде кы дѣди: орѣа хъnzѣра бу qѣреqѣr, ѣвана hѣв кѣтѣн, тѣв hѣв буn, топѣ сѣр Нърсѣ буn.

— Alabaѣ, бѣдѣрѣ ha бѣдѣрѣ, va, ha va! hѣр јѣки зѣ мѣ ѣвдарѣкѣ рѣѣ hыда, ѣм бѣзѣjan.

Dekѣ qalnok hѣбу: мѣ gyh да сѣр wѣки qѣре— qѣра we зѣ кѣра зѣрѣн дѣhat. Ѡм бѣзѣjan бѣр бѣ кѣраjѣе. Мѣ ѣвдарѣ рѣѣ кѣѣsandѣjѣ, нѣha ѣм ѣве бѣisafe дѣхън, ѣм le-дѣхън, ѣм сѣ дѣкѣн, накѣн, dajѣke бѣрnadѣ: ѣ реѣбѣри мѣ hѣmez кѣри кѣтѣ gѣll.

Kytasi мѣ gѣлѣки zѣhmet да we, нѣha hѣѣt у rѣvi.

Сѣбе мън got: Avag, тѣ сѣм зѣnzѣра бѣmѣнѣ, ѣзе hѣгѣm mal тѣвѣngѣке бѣнѣm.

Ѡvi got бѣrѣvѣ.

2

Avag ma сѣм хъnzѣра, ѣз cum. тѣвѣngѣкѣ мѣ kѣvn malda hѣбу, мън hыда hatѣm. Duz cum бѣр бѣ сѣje weѣ зѣрѣн, кѣдѣре кы мън zanbu сѣje hърсѣѣ. Gѣrijam: мън кы nѣdit, сѣки моѣotѣ баѣ рasti мън hat, сѣкѣnѣm, мън got,—hъnѣk моѣ byxym. Nѣѣkeva wѣhte моѣ хwѣrѣne, hѣma зѣ бѣн моѣje јѣке кѣrѣ fѣrtin у тѣвѣngѣа мън гѣrt. Ty nѣbezѣ, кы ѣз cumѣ duz сѣр hърсѣа бѣxyajѣra сѣкѣnѣmѣ. Caxe кы lula тѣвѣngѣа мън гѣrt, мън зѣ qontaxa we qѣ-jim гѣrt. Nѣha ѣве ba дѣда, дѣxast бѣѣkenanda, мън

ba dьda, wәki, hәma dәve tьvьnge bьkәvә sәr, bьgy-
vešьm, du tekьm zьke we, le mirat pe hьsjabu, bәr nә-
dьdә.

Мьн кьsand, әwe кьsand: мьн dit ky тьшт ze dәr
nae, мьн dәste xwә avite ky ньшкева ze бьstльm. Мьн
dәste xwә cәwa ky avite, qәjлша we ani styje мьва гьre-
da, ky qәjлш styje мьва кьr, тьvьng bәrdә. Мьн ауqas
бьr ani, ky lula тьvьnge dakyta qәfәsa we, мьн сәхтәх
dәst ani. Әw bu, hәr тьшт kyта dьbu, льnge zoryн мьн
кьsand: мьн сьртлн ze ani, cәwa ky мьн сьртлн ze ani
agьr nәbu. Мьн ньheri, мьн dit ky kәvьr кәtлjә, yndabi-
jә. Vьra рьшта мьн шкәst. Мьн тьvьng bәrda, мьн got зь
hәmeze хьlazьm, әw zi nәbu. Mә hәv гьrt.

3

Әvi all mә кьsand, wi all mә кьsand, мьн dit be
xwәi әvә, we мьн byxyә, мьн, dәng da.

„Alabaš ha... Alabaš ha...“

Jәke zi мьн dit, ky kuck we dьkә әwtin, te, hat, гь-
hišt, мьн got „Alabaš komәke бьdә, мьн дьxwә...“ һь,
әz qyrba kuck ky gһište ль рьstedә, cәwa mina gyрәki, le
cәwa kucke ky рьšte da, әsevani зьnәrәki хьst. Cәwa ky
dy palәwan, qәjm hәv бьгьrьн, hәv гьртьbun u сәvexwә
dakytabun hәv. Jәk zi мьн әw dit, tuқа xwә top кьr
dәve xwәda u mina mәrvәki qәim tue ruije мьн кьr—
ty. Caxe ky tuk кәt sәr сәve мьн, мьн sәre xwә sәr
singe xwәda хar кьr, рьштva кьlmәkә qәim da stukyra
мьн u мьн xwә ynda кьr, sәrogezo bum.

Мьн dit: wәki idt ty һynyr tьnә, ky әz хьlas бьm, мьн
got, әwә bәre әwльн әzedәvәry бьkәvьm, wәki ruije мьн
хьrab нәкә, мьн sәre xwә кьrә bәr xwә, кәтьm бьлн. Ca-
хе ky, кәтьm бьлн, kuck dьha har bu. Ньre кәтә sәr мьн

kucke şparra xwə d̄xar, z̄b̄ kədərə d̄yḡrt̄ tȳ t̄ş̄t̄ z̄ed̄ər-
nədk̄ət, tȳ n̄əbez̄ə kuck̄ hostaj̄ə, zan̄ə h̄r̄c̄ z̄b̄ kədərə
bələngaz̄ d̄yb̄ə.

Rabu s̄ər p̄ş̄'t̄e, z̄b̄ gyhā ḡrt̄, cax̄e kȳ z̄b̄ gyhā ḡrt̄,
h̄r̄c̄e əz̄ b̄ərdam. B̄e xw̄əj̄e p̄ərt̄and, p̄ş̄'t̄a kucke ḡrt̄
h̄əz̄and, avit̄ u ḡrt̄, cəw̄a kȳ ḡv̄aş̄t̄, l̄əp̄ lex̄st̄, d̄b̄hā əz̄
n̄əzan̄ym̄ c̄b̄ k̄r̄, cax̄e kȳ b̄ərda kuck̄k̄ b̄b̄ əwt̄and̄b̄neva
k̄ət̄ə ḡl̄i, r̄əvi cū ynd̄a bu.

4

Kuck̄ z̄i cu, əz̄ u əw̄ man, n̄əhā b̄yndā m̄b̄n̄ ruj̄ie
xw̄ə ḡrt̄ij̄ə, m̄b̄n̄ f̄k̄k̄r̄ d̄k̄k̄r̄, m̄b̄n̄ b̄h̄ist̄ij̄ə, w̄əkī h̄r̄c̄
gyh̄ d̄b̄d̄ə, w̄əkī p̄e b̄h̄s̄ə bin̄ h̄əj̄ə jan̄ n̄a, h̄ərke kȳ b̄-
bin̄ə kȳ bin̄ə d̄k̄ş̄in̄ə, d̄b̄h̄n̄c̄yr̄in̄ə, h̄ət̄ani kȳ bin̄ b̄e b̄-
r̄in̄e, n̄əhā kȳt̄k̄ m̄ȳt̄k̄ā t̄z̄i s̄ər d̄k̄ə bon̄a ḡənī b̄ə, kȳ
p̄aş̄e b̄e d̄ər̄x̄ə b̄wx̄ə. W̄əx̄te kȳ m̄b̄n̄ əw̄ f̄k̄k̄r̄ d̄k̄k̄r̄, j̄ək̄
z̄i m̄b̄n̄ əw̄ dit; w̄əkī s̄ərə xw̄ə anī dan̄i s̄ər s̄ərə m̄b̄n̄,
b̄ina xw̄ə k̄ş̄and̄ gyh̄ d̄b̄da. M̄b̄n̄ z̄i bin̄a xw̄ə k̄ş̄and̄ z̄b̄-
k̄e xw̄ə, m̄in̄ani m̄ȳr̄ja, s̄ərə xw̄ə h̄ȳb̄ȳi, h̄n̄ək̄i s̄ək̄n̄i:
ç̄ar̄ək̄e z̄i gydarik̄r̄, dis̄a m̄b̄n̄ b̄ina xw̄ə ḡrt̄, əw̄e z̄i t̄r̄e
əz̄ m̄ȳlm̄ə, əw̄e əz̄ h̄ş̄t̄ym̄ k̄r̄ə m̄ȳt̄ə-m̄ȳrt̄, u cu, m̄b̄n̄
c̄əve xw̄ə tuz̄ k̄r̄, m̄b̄n̄ got, b̄ȳn̄h̄er̄ym̄, c̄ȳka we kȳda
h̄ər̄ə. M̄b̄n̄ d̄yḡot we b̄v̄ə, w̄əkī h̄n̄ək̄i z̄b̄ m̄b̄n̄ dur̄ k̄ə-
v̄ə, r̄av̄ym̄ b̄r̄əv̄ym̄.

Cu, wand̄əra ç̄ərş̄ m̄ȳr̄ş̄ h̄əbun, dar̄ h̄əbu, t̄əp̄ k̄r̄
ani, t̄z̄i s̄ər m̄b̄n̄ k̄r̄. Dani s̄ər p̄ş̄'t̄a m̄b̄n̄, dani s̄ər stȳ-
j̄e m̄b̄n̄, dis̄a p̄aş̄da cu. Cu dar̄ək̄i s̄əvk̄ h̄əbu, əw̄ z̄i dani
s̄ər l̄ənḡe m̄b̄n̄, dis̄a p̄əş̄da cu.

M̄b̄n̄ dit, kȳ t̄ş̄t̄ək̄i m̄əz̄yn̄ h̄əj̄ə, d̄k̄k̄r̄ kȳ rak̄ȳra, kȳ
bin̄ə əwī z̄i d̄əj̄in̄ə s̄ər m̄b̄n̄. M̄b̄n̄ f̄k̄k̄r̄ k̄r̄: w̄əkī əw̄
kȳt̄k̄ z̄i bin̄ə d̄aj̄in̄ə s̄ər m̄b̄n̄, b̄ina m̄b̄n̄ we b̄e b̄r̄in̄e.
M̄b̄n̄ got, h̄ət̄a f̄k̄ȳra we s̄ər kȳt̄k̄ə, əz̄ r̄av̄ym̄ b̄r̄əv̄ym̄.

Въ зыккѣшѣ азъ зыь бѣн дага дѣркѣтымъ, гѣвимъ кѣтымъ бѣн
дѣргъ—мѣрѣа, мѣн хвѣ вѣшарт.

Нѣха ѣје ку мѣн хвѣ ле вѣшартѣбу, зыь we дѣремѣн
ле дѣнхери, бѣ зорѣке, кутѣкъ ракѣ, сѣва ку мѣри хѣмез-
кѣ, хѣмезкѣ, анѣ ку дѣјнѣ сѣр мѣн. Нат дѣт ку бѣн
дарада мѣри тѣнѣ. Кутѣк хѣмезкѣри ѣаѣ ма, ѣь бѣн дага
нѣхери, сѣг алѣ нѣхери, нѣѣкева кутѣкъ авѣтѣ ѣрде у тѣ хѣјѣ
тѣ, тѣ хѣјѣ тѣ, минанѣ мѣрија тѣ дѣкѣ, мѣн гот дѣвѣ ку
хѣјѣфа хвѣ мѣн тѣнѣ.

Дѣкѣрѣ тѣ хѣјѣ тѣ, сѣррѣ—сѣрр у сѣ гѣліје зѣрѣн.
Ѧз зѣ rabum бѣзіямъ бѣр бѣ Avag. Дѣхатѣмъ, сѣва дѣха-
тѣмъ, сѣва ку тѣзѣ бѣрдѣјѣ біама. Мѣн раѣда дѣнхеррѣ,
мѣн дѣготъ бѣбѣнѣмъ, сѣка хѣрѣ ху наѣ, гѣхѣштѣмъ ѣје
хѣнзѣре мѣ. Ѧва Avag гот, oro тѣ ку бујѣ, ѣw сѣ хѣбѣ-
рѣ, ѣw ку сѣ бујѣ? мѣн гот, дѣха хѣбѣр кѣзанѣ? mala тѣ
хѣrab бѣ, wa дѣwѣмѣ сѣре мѣн. Ѧwѣ гот—ле тѣвѣнга тѣ ка-
не, мѣн тѣзѣ дѣт, wѣкѣ: тѣвѣнга мѣн зыь біра мѣн сѣјѣ,
мѣн хѣштѣбу ѣіда.

5

Ѧм хатѣн сѣнд мѣри тѣр бун, ѣм сун, тѣвѣнга мѣн
мѣ анѣ. Мѣн кѣвѣре тѣвѣнга хвѣ сѣкѣ, мѣн қѣјѣмъ кѣ, гот:
—Avag ѣзе діса хѣррѣмъ. Ѧwѣ гот, oro дѣст зе бѣкѣшѣ-
нѣ, we бѣдѣрѣ бѣрѣтѣнѣ, мѣн гот нѣха хѣн bum, ysa на-
кѣмъ, wѣкѣ бѣдѣрѣ.

Ѧwѣ гот, дѣ тѣ занѣ.

Мѣн тѣвѣнга хвѣ хѣлда, мѣн кѣвѣре we қѣјѣмъ кѣу
ѣз сѣмъ. Нѣма wѣхте гѣхѣштѣна хѣрмѣа зѣ бу, сѣм хѣта
нѣвѣро гѣрѣамъ, гѣлѣкѣ wѣстѣамъ, мѣн ѣw нѣдѣт. Мѣн тѣкѣ
кѣ, бѣра ѣва we кѣдѣре сѣјѣбѣ, ахѣр ѣва гѣрѣкъ зыь дѣр
гѣліје хѣнзѣр дѣр нѣкѣвѣ. Rabum, мѣн гот бѣрзѣр бѣмъ,
бѣр бѣ мѣѣ хѣррѣмъ.

Ньәки сүм, јәкә зи мьн дит, әре реса һьре реҗја.
тһнә.

Кәтһм сәр ре, сүм. Сүм мьн дит we wa сәр ре да-
рәк һәрһандијә у һьҗтијә. Әз сәри кәтһм wәки әвидә һьн-
дыв һәбјиә. Мьн зор пьһери, wәки меҗ дьхәбьтһн. Мьн
got, пьһа we бьбиньм, јан па, јәкә, әва һөмин неслрә у
неспрә. Ньәки зи сүм, мьн дит wәки һьре we һелуна
моҗа һьлһнә ле хwәли һәла җыл бу. Мьн дит wәки дьһа не-
зик бумә, вьга тьрсәкә бе хуал кәтә дьле мьн. Мьн кәв-
ге тьвөнге пьһери у реҗда сүм. Нөма мьн һнге хwә
дһһаст, дөнгәк *һат. Сәкьнһм.. дарәки һурмеји
һиһн һөбу. Мьн дит әвә we бьнда һурме духуә.
Әви алл һурмәк дарда бубу, әви алл дьбөзја, дькьр мьртә-
мьрт һурм дьҗут у дьхар у дьһ дьда, һ wi алл һурмек
дарда бубу, wi алл дьбөзла. Јәк зи кь сәкьнһ, кь һурме-
бьнерә, әз кәтһм бьн дар, мьн тьвөнга хуә бәрбь we
раст кьр. Мьн дит, wәки сәре тьвөнге дьһөзә. На, мьн
дье хуә дажим кьр, јәк зи мьн ниҗан дьрт, мьн дьвәшт..
Сахе кь тьвөнг тәјија, әв қирја дор хwә зьвьри, у бьдә-
кь дьди, кәтә гәлле зегьн. Мьн тьвөнга хwә сәреке зи ть-
зи кьр, бьһнди сәр банije незик бум, мьн дит, wәки әва
бәрбь аве дьбөзә, мьн got, әре җухуле әве хәрәбә, әва
кь бьриндар бәр бь аве сү, аве бьхуә кьта бу, дьһа әв
пази.

Јәк зи мьн got, әз реј һәрһм, јәкә зи мьн got пь-
һьр һ җәјтана нөс. Ньреа бьриндар we мьн бьдьгә, хь-
рабкә. Әвә, ськь әв wi алл сү, әз зи паҗда һатһм дьһа
әз пьзаньм сь бу.

Тәне we розе сәр гәлира тәјир зәф дьгәријан.

ŞƏBƏQE

Disa əz hatım bo dityna
Sure qarxane,
Çəm wan avaje məzın,
Wana roke
Qınjat danə kylamed mьa.
Awa, əz avajara dərbaz bum,
Dənge fiqe səlam da mьa;
Maşınə şa dьbun
U din buji
Dənge həsni dərхьstьn.
Dolav hatın, cun,
Ysa zi haçete dьn,
Çakuce həsni kьrə gьmin,
Bu qırrin, got,
— Əz həla nəwəstiamə, nəwəstiamə.
U nay we kylama bьhəvra,
Pьrisk zь kura ađьr pəkjan,
Əw pьrisk, ja sьve bu
Ysa nədsəkьni,
Əwe kylama əmre təzə dьgot.

PьRS

- 1) Əw сь bu qınjat da kylama şair?
- 2) Şair pe ve səvəqe сь dьxazə bezə!
- 3) Əw kylame bь həvra kizаньn.

NIKITIN

1

Dərə həjata zavode mьzın dadaji bu. Nezikı dəriqə-
rawl səкьni bu. Əwi lь çьmaəte u cujin—hatьda wana dь-
nьheri.

Əwana (çьmaəst) dьсun, dьhatьn, radьbun, rudьnьştьn.

Ro hьндьк-hьндьк бьнд дьбу. Nikitin hьла сьhьта ренча hatьбу u бьр дьре hьjата zavode ськьни бу, эw hivja we jьke бу, ська кьнге izna wi бьдьн, бона эw hьрэ hьндьрре kantore.

Wьxt дьрбаз дьбу сьнд мьгьv hatьн сун kantore. Wьнrra gotьн, бона эwana hivja direktor бьминьн.

Direktor hat.

Dьh дьqа ьнда мьгьvькi ньмьzi бь бьрсьvк зь hьндьрре kantore дьркьт u got,—Hun ньha дькагьн hьргьн maled xwэ. Pьлэ ve gave ньlazьмьн.

Nikitin ina нькьр. Эw cu neziki wi бу u zerra got,—maqule мьн, бьбахьинэ зарред мьн бьrrcina дьмьгьн... ньxwэьн.

—Hьргьн, hьргьн, hьргьн maled xwэ, ньha пьлэ ньlazьми мьнэ. Bьла бьн, jane na, ньha millisja we ben... рьj we gotьнrra cu kantore.

Millisja hatьн u кьгьн сьр wana, бона зь hьv бьла бьн.

II

Mьh u nivьke тьmam Nikitin ль хьbate дьгьrrja. Aqrije Nikitin кьтэ zavode. We дьре qalmьqal бу. Nьтэмьzaji hьбу, дььк зь мьzete рьь bubun.

Xьbat gymьh дьhat кьгьне.

Xььina бьrrьka бу. Pьngina дьнге cakuca бу. Pьлэ ьv u roz ьm кьre bun.

Nikitin evare wьstiaji бу, сьр sap vьlэzja, хьwa wi hat u raza.

Бь wi ьurrьji Nikitin сьр hьv дьхьбьti, рьhьт ньдьбу, ньдьcu эjda.

Эwi бьр сьva dit, wьxta millisja ьmaьt dabu бьр xwэ u dazotьн. Pьлэ ьraf дькьгьн.. Le кьльka zavode,

bər deri t̄zi m̄r̄v̄e bexəbat bun, əwana hivlje bun,
bona xəbate b̄d̄n wana.

Nikitin d̄t̄rsja, w̄ki xəbat z̄ dəste wi d̄rkəv̄e, le-
ma zi q̄wata xw̄e n̄d̄ hev̄şand, s̄r həv d̄xəb̄ti.

III

M̄r̄v̄e Nikitin zerra got̄n, w̄ki z̄n u zarre wi m̄-
r̄n̄.

Nikitin xw̄est, w̄ki zavode b̄hele u b̄r b̄ gynde
xw̄e h̄rr̄e, b̄d̄hiz̄e w̄elate xw̄e, le əwi disa t̄rka zavode
n̄k̄r.

Zavodeda d̄ng u toz bu, d̄nge cakuca d̄got̄n,—
te ç̄m m̄e bi, ç̄m m̄e bi..“

H̄j̄st sal hat̄n d̄rbaz bun, ç̄r̄ke gazi Nikitin k̄-
r̄n, b̄r̄n kantore u zerra got̄n,—Nikitin Srigulev t̄ji?
— Əz̄m...

M̄r̄v̄e kantore zerra got,—hane, p̄re xw̄e b̄st̄n.

Nikitin m̄t̄lmajl got,— s̄m̄a?

— S̄m̄ki ty s̄st buji, ty d̄ha mina b̄re n̄kari b̄-
x̄b̄ti.

Nikitin pe h̄sja, w̄ki zavode q̄wata wi ḡşk ze
st̄nd, d̄ha əw k̄rl zavode n̄dhat.

P̄RS

S̄ z̄r da Nikitin, bona əw h̄rr̄e bazar?

— Əwi xəbat zu dəst x̄st, jan d̄r̄ng?

KYRE M̄N

Kyre m̄n̄i b̄d̄w, b̄hara m̄n̄e ḡldaji

Ty m̄z̄n d̄bl̄ b̄n t̄va Şewr̄e z̄lal,

B̄z̄n d̄k̄şini b̄ şajl u be x̄m,

Ty q̄ocaxe s̄be, ş̄rrdare m̄n̄i b̄ gyman.

Le zь wəláte mə dər, ɪ çije başqə,
He hənə gələk zərə mina tə bədəw,
U bona wan gələk palə u gyndi
Şər dьkьn, waңa aza kьn zь zylьmқara.
Əw həvale tə he bəlangaz u be tirenzьn,
U ɪ wedərə he bərfə, zьwьstane cətnə,
Həla əwana sərmedanьn belьbas u bemьdas
Dьzín kəsibijeda tј, bьrci u təzi.

Təme çurə çurə, kьңçə şəwaq
U bьhare bь gyl bona wana niңn,
Əwana dьgərn, şaşbuji mətəl,
Minani etima be əyim, be xуəndьn.

Kyre mьni bədəw, bьhara mьnə gылdajl
Zutьre wьra zi we bьvə şər,
Zutьre wьra zi xune bьrзə
Bona azaja pala u gyndia we bьvə dəw.

Bona wan zi we bьrнд bə
Oktjabra təzə, cəwa ky ja mə,
We bьbrə dəste zylьmқare zyrbə
Bьvə azajl bona pala u gyndija.

U wi caxi əwana minani tə
We kьlam bьstreң u bьkьn şajl,
We minani mə bьxəvьtьn zir
Sekьn sosializm bь əşq u şajl.

CALANK

Mərv dьkarə dərhəqa kucka gələki xəbərde, le ve
gəve əw gylje ky əze bezьm dərhəqa səe məjə, wəki zu-
da tьnnə. Calanke mə səki rəş bu, pьrca wi pьrғ bu,

singe wi u stylje wi qerqaş bun, wəxta mærv durva le dьnhəri, dьgot—tьşte spi stylje wiva gredanə.

Həla wəxta cuktijə gyh u poeka wi bьrri bun, ləma zi havina ləzəta wi dь dəste meşada tьnnə bu. Əwi ərđ dьkola u teda dьkət, jan zi dьcu nav baqá, bьn sjá daradá dьkət, hər wi saxi zьçi radьbu, wəxta dənge mærv ve xərib dьhat, jan zi bina kucke xərib dahat sərə wi. Əwi zь mærvə kəsib hьz nədьkьr, mærv dьgot dьzьmьne wanajə. Dьcu wana, xwə davite, dьxast wana bəla bəlaji bьkə, zrare bьgьhinə wana (bələngáza).

Le əw mærvə rьnd lь xwə dьkьrьn, aqasi nədcu wana, aqasi mærv pe dьhьsand, wəki mærvə xərib zь we-da ten...

Le wəxta rispije gynd u gьzlr dьhatьn, qət nədьcu wana, çarna dy çara dьkьr „həf“-ln u dьcu çije xwəda dьkət. Dьtьrsja...

Mьn bəre fətm nədьkьr, nəjnəsija we sijə?, le naha wa dьbьkьrьm, Calank lь mə dьnhəri, mə sawa bь mərvəvara dərbaz dьkьr, əwi zi ysa dьkьr.

Mə zь mærvə fəqir, parsəkci hьz nədьkьr, əwi zi hьz nədьkьr. Əm zь rispije gynd u gьzlr dьtьrsjan, əw zi dьtьrsja... Le mə gələki zь tarğse xwə hьz dьkьr.

Əwi zi mina mə zь pez dewer hьz dьkьr... əgər çar na bьqəwmija, wəki gəed mə lь cole bьmana be xwəji, Calank we lь çəm wana bьma, həla zь sьve, hətə evare ti—bьrci we mьqati wana bija, wəxta gá batana male, əw zi pera dьhatə mal...

Çarna zi dja mьn qut dьda mьrişka, əwe bəri mьrişke xerib dьda, wəki dja mьn çarna nas nəkьra, Calank dьkət nav mьrişka, əwi mьrişke mə nas dьkьr, mьrişke xərib zь nav mьrişke mə dərdьxьst dьda peji jəke wana, bəri dьdəe dьrrəvjən, dьsun, wəxta le dьnhəri əw mь-

rişk d̄ha cu xlas bu, içar d̄hat b̄eri h̄n̄ek̄e majin d̄da...

Bave m̄n, w̄exta b̄h̄ar d̄hat, Calank peşjā goma m̄e gred̄da. bona wi ḡhia dani, d̄da b̄ni bonā b̄ne wi n̄erm b̄e u ḡerm b̄e.

Bave m̄n Calank b̄er d̄ere gome gred̄da, bona ş̄ev d̄yz n̄ek̄v̄n gome, s̄mki gom epeş̄e z̄ m̄ala m̄e dur bu, w̄eki d̄za gom h̄lşandana, d̄eri b̄şkenandana em pe n̄ed̄h̄sjan.

Bave m̄n t̄me d̄got,—m̄er̄ve r̄azaji u m̄ri j̄ek̄e, dani bira m̄e, w̄eki d̄b̄e ew çijada h̄err̄e, bona em bir n̄ek̄v̄n Calank b̄v̄n, b̄er d̄ere gome gred̄n. Le ḡer̄ek m̄er̄v̄ bez̄e, z̄ t̄rsa Calank k̄es̄eki n̄kar̄bbu t̄şt̄ek z̄ goma m̄e b̄d̄bz̄ja.

H̄eta Calank t̄şt̄ek n̄edita, ewi n̄ed̄k̄r̄e ewtin...

Ş̄ev̄ek̄e z̄v̄stana zi, w̄exta em ḡş̄k r̄azaji bun, n̄ş̄keva d̄eng hat, j̄eki xw̄e l̄ d̄ere m̄e d̄x̄st, p̄enç̄ke xw̄e d̄eri d̄dan, d̄eng d̄erd̄x̄st̄n.

Ez u d̄ja xw̄e b̄eri ḡş̄ka h̄ş̄jar bun. Bave m̄n s̄et̄n z̄ x̄ewe rad̄b̄u, h̄eta m̄er̄v̄ çida n̄h̄ezanda, ran̄d̄bbu.

D̄ja m̄n disa gyh da s̄er d̄eri u n̄eand̄e bave m̄n, bave m̄n z̄ x̄ewe rabu, d̄ja m̄n got,—rab̄e b̄d̄her, s̄ȳka ew k̄in̄e hat̄n̄e d̄eri p̄enç̄erruk d̄k̄v̄n. Disa d̄eng hat, j̄eki xw̄e l̄ d̄eri x̄st.

Bave m̄n got,—ew kuck̄e?, paş̄e rabu s̄er xw̄e, arx̄al̄xe xw̄e avit s̄er m̄yle xw̄e u b̄er b̄ d̄eri cu.

Le d̄ja m̄n n̄eh̄şt, w̄eki d̄er̄iv̄k̄ra,—em̄an d̄got,—kuck̄e har buji j̄e, d̄eri ven̄ek̄e.

Bave m̄n p̄enç̄ererra n̄heri, ewi t̄şt̄ek n̄edit, paş̄e q̄at̄eki p̄enç̄ere v̄ek̄r, s̄ere xw̄e d̄er̄x̄st d̄er̄va, ewa paş̄da v̄egeria u got,—d̄e b̄ş̄eh̄m̄e, kuck̄e m̄ej̄e ç̄an̄m, k̄are xw̄e q̄etandij̄e...

Dja mьn got,—le сыра hatijə dərī pəncrрук dьkə, ху
bьrci ninə?

Bave mьn got,—na, wəxta mьn evare dərə gome
dada, nan daje, ki zane, dьvə bina gyra halanijə, зь tьr-
sa rəvijə hatijə...

U bave arxalьxe xwə weda avit, dьxast bьkəta cira-
za, kucьke disa xwə lь deri xьst u kьrə kazə-kaz.

Bave mьn got,—na, əssə evi bina gyr hьlanijə, lə-
ma kazina wi jə, əw зь tьrsa ysa dьkə...

U disa le kьrə qirrin.

—Də hərrə be ker...

Calank dənge xwə bьri, le disa xwə lь deri dьxьst.

Bave mьn got,—həzar həbe mina tə ben, əz зь cī
rapavьm,—u kətə nav cī.

Mərv dьgot kucьke зь gьllijə bave mьn fəm dьkьr,
əw disa cu hat, xwə lь deri xьst u disa kьrə kazə-kaz...

Dьkьrə kazin, pəncьke xwə dərī dьda, paşə həvəki
dьsəkьni. Le dьnhəri, wəki dəj nakьn, disa dəst bь ka-
zina xwə dьkьr u dərī pəncrрук dьkьr.

Bave mьn wəxta le nhəri kucьk nasьtьrə, əwi içar
qət tьstək lь xwə nəkьr, dərkət dərva. Dare pьšt deri hь-
lani u da kucьke.

Kucьke kьrə kazə-kaz u rəvi cu.

Bave mьn disa hat, kətə cije xwə, bona raze.

Le hələ əw nəkətьbu cī, disa kucьk hat bər dərī
dəst bь ja хуə bərə kьr. Bave mьn disa hers dьbu, le
dja mьn got—rabə, bьnhər, сыка сь qəwmijə, əvi kucь-
ki hətə nьha ysa nəkьrijə, dьvə dьz kətьnə goma mə,

Bave mьn got,—əz dьvezьm əwi gyr ditijə, ləma dь-
tьrsə. Paşə rabu be dьli xwə kьncə xwə lь xwə kьr.

—Axьr wəki dьz bija, we bь əwtja, kucьk tənə gy-
rā dьviцьn, nakьn əwtin. Dja mьn şirəta xwə kьr, got,

—dә wәki ysanә, tьvьngә xwә hьlпә u бь xwәra бьвә, gyre бьrrcinә, дьбә zrare бьдьп тә...

Bave тьп ysa зi кьr, wәxta кьпңе xwә ь xwә кьr' cu қоҫе male, wedәre тьvьngә darda кьri bu, тьvьng да-гьrt.

Dja тьп got,—ty зi rabә, lawo, rabә еьre vexә, бь-гьr дәste xwә u бь bave xwәra һәrrә, гьr зь еьra дь-тьrьп.

Мьп зi дьxast гьr бьdita. Hәta bave тьп ьшәк кь-тә тьvьngе, тьп кьпңе xwә ь xwә кьr. Мьп дәрһәqа gyra гәләк гьl—gotьп бьһistьбу, le бь еөve xwә пәditь-бу. Мьп еьra dit, vexьst u бь bave xwәra дәрқәтьm.

Wәxta мә дәрl vәкьr, Calank hat қәt nav дәst u pe mә, әwi ьritә styije xwә qәtandьбу, paҫe peҫda бәnzda, кьrә—kazә-kaz.

Bave тьп сәкьпi, bona car һьlқе xwә бьпьherә, тьп зi пьheri: сьka гьr пaxуенә? sar bu, бәрfe ь ru әrde spi дькьr, le гьr тьпнә буn.

Мьп ьkra xwәda got, „дьбә çәм gomenә“.

Kuck, wәki peҫda cubu, wәxta dit әm сәкьпiп, paҫ-да vәgәria, кьrә kaziп u disa peҫda cu, çarna ь syfәte bave тьп дьпьheri, mәrv дьgot, дьxazә мә бьдә fәм-кььпe, bona әm рәj wi һәrrьп.

Тьvьngә hazьr, дәste bave тьнда bu, мә disa car-һьlқе xwә пьheri, мә һedika gave xwә davit u da рәjse.

Calank дьбәzia дьcu һәta бәр дәre gome, зь wedәre зi дьrrәvi дьhat çәм мә, дькьrә kaziп u disa дьcu бәр дәre gome.

Kucьk сәnd çara ysa cu u hat, bave тьп дьһа сәр һьlқе xwә пә пьherri. әw бәрбь дәre gome cu.

Әwi gave xwә ьrә кьr u hedika got,—тьштәк ьььra һәjә.

Съра десте мьнда, мьн да рəј wi.

Calank бəр дəре гоме зу-зу дьсу дьhat, дьkazia.

Bave мьн дəре гоме вəkьр, wəxta əm cun hyndy-re гоме u мə съра vexьst, мə dit cələka мə мəзыр we zajə, golka we kətijə nav гəmare u дьxast rabija, le нь-кагьбу. Le maká гольке дьсу u дьhat, гольк həvəki duri we bu, poze cələke пəдьгьhišt гольке.

Bave мьн дəст бь дəст, гольк һьlanl, тəмьз кьр, хуе рə рəşand u da бəр maka we... Wəxta bave мьн гольк хуе дькьр, wi caxl Calank řa дьбу dora мə дьсу дьhat. Wəxta bave мьн гольк хуе кьр, da бəр cələke, Calank rəhət sərə xwə da sər ləpe xwə u ль cələke дьпьherl.

Гольке дьxast rabija sər xwə, le нькагьбу, le wəxta Calank le дьпьherri řadьбу u роcка хуе дьhəşand.

Bave мьн sərə Calank гьрт u мьздьда, дьgot,—maladets Calank, мьн badьhəwa ty дькьytaji.

Бь wi řurəjl, Calank gomeda dəng бьhistьбу, hatьбу, bona мə рə бьhьşine.

We roze řunda мə дьhə pьrr зь Calank һьз кьр. Wəxta Calank dəva дьəwtija, мə заньбу, wəki тьšt qəwmijə, Calank badьhəwa пəəwtə, əw dərəwa пакə, we roze řunda bave мьн дьgot,—куcькə бьjanьр;—gərək мəгьv mina бьре хwə зь кucka һьз бькə.

СƏ U PЬŞIK

I

Wəxtəke pьşik tərzi bu,
Sərə sə zi kym tynəbu,
He ньзаньm, зь қədəre,
Dəst хьstьбу postəki бəркe,

U rozəkə zъvъstane,
Bъr çəm pьşike, pоştе bərxе.

—Roza tə bъ xer, hosta pьşo,
Səre mъn sərmakъr, boi xwəde bə,
Hane əvi postl u zъ mъra,
Kyməki bъdъru səre mъrra.
Bona pəra ty arxajıң bə,
Həma, həma zəf dərəng nəxi.

—Sər əve mъn, xale kueçk,
kyməkə, xy kyrkək nınə?
Bona xatъre təji dəlal,
Roza inije wərə bъvə.
Bona pəra sъ lajiqə,
Xəbərđan zi nav məda, şərmə,
Sъ tьştəki məzъnə, lo mal ava,
Hər tənə həqe kyməki.
Roza inije, xale kueçk
Peşija hoste xwə dьhəzine
Gьminá wije đъran u məzъn,
Sər şemika hostə səkъnişə:
—Kane hosta? kane paraxə mъn...?
—Hъnəki bъsəkъnə we nъđa be“.

II

Hosta we hat kyrki lejə,
Əwi sə dit, bъn sьmelava,
Hъnəki xwə bъ xwə kьrə mьrtəmьrt,
U sər mьştərl kьrə qarəqar:
—Sərma dьkъm... malə tə ava?,
Naheli ky bine bьkşinъm?
Tьştəki hesa xwə nınə, həla təzə
Mъn şyl kьrijə, ky əz bъdъrum.

— Də mal ava, ysa bezə,
Əw xəjida tə d̄ha cijə?
M̄n p̄rə dajə, ky zu b̄d̄rui,
Jane n̄a, bezə s̄be w̄rə,
H̄m d̄bezi, h̄m zi nad̄rui,
H̄m xəb̄r d̄di, s̄r m̄n d̄qiri,
H̄m, h̄m, h̄m,
V̄ra s̄qasi h̄r̄m u b̄m...?
Kuc̄ke b̄ xəjd awa got
V̄ḡerija s̄ri b̄ qot.

III

Çarəke zi hat, disa t̄n̄abu,
V̄e çare l̄ h̄v̄ k̄t̄n̄
D̄ha be h̄ym̄ti, ḡllje x̄rab,
D̄ha k̄vn̄ u t̄z̄ə, de u bav.
D̄h̄a p̄şika d̄z̄ u kuc̄ke k̄c̄əl
Ḡllje wan ḡh̄işt̄ə diwanb̄şi.
Kuc̄k̄ h̄t̄ani cu u hat,
P̄şika hosta d̄l̄ ş̄k̄sti bu,
S̄ere x̄w̄e h̄lda u ş̄v̄əke:
H̄r̄ə ky h̄ri, əw yndabu...

IV

Z̄b̄ we roze h̄ta l̄ro zi.
Kuc̄k̄e əv̄ j̄ək bir n̄k̄rij̄ə,
Bira x̄w̄eda h̄la he x̄w̄ji d̄k̄ə,
Çed̄ere ky p̄şike d̄b̄in̄ə,
Banz̄d̄d̄ə, u s̄ərda d̄gr̄ə,
Foste x̄w̄e ze paşda d̄x̄az̄ə:
Le p̄şika rureş n̄ş̄keva
Paşda v̄d̄gr̄ə u b̄ hers
D̄k̄ə p̄şt̄in, jan̄e m̄n t̄z̄ə
Av̄ r̄əşandij̄ə, ky b̄d̄rum.

ВЪЗДО

(Ja ǫmaǫte ja)

1

Wǫxtǫke merkǫ u zǫnǫk hǫbun; nǫve merkǫ ВЪз-
до бу.

Въздо гǫв u sǫhet hyndyrda дъхǫбѣтѣ, нǫдѣсу дǫр-
ва, нǫwerǫk бу. Idare wan zi бѣ wѣ tǫhǫri нǫдѣбу, lǫma
zi зъне hǫrtǫm бѣ mere xwǫra ǫerr дъкы.

Rǫzǫke zi зъне Въздо кыта u дǫрхъстѣ дǫрва, го,
Иа,—была тye hǫri мǫrra idarǫke дǫstxi. Въздо кы u нǫ-
кы, зъна wѣ dǫrѣ sǫrda vǫnǫkы.

Aqrǫje илаç љ Въздо hatǫ bǫrrine, gotǫ зъне:

—Ysa ninǫ, dǫ byra ysa bǫ, ka dy heka hǫdǫ mǫn,
hǫbanǫk ar bǫdǫ mǫn, wǫki dǫn, ty u isafa xwǫ.

2

Зъне гырт hǫbanǫ ar daje, dy hek daje.

Въздо zi rabu tǫrkǫsǫl dǫnjaje бу, cu rasti heft de-
wa hat, gǫlǫki tǫrsja, го, ǫz ǫatǫke sǫre dewa nǫkǫm,
dewa mǫn bǫxyn. Go; Gǫli dewa, wǫrǫn ǫm ǫatǫke бѣ-
кы, Go; ǫz дъкарыт sǫre xwǫ ǫrde хыт, tǫz u хыbare
bǫr sǫre xwǫ rakǫm, hun zi дъкарыт?

Въздо tinǫ hǫbanǫ xwǫ ǫrdeda: ǫl дъкǫ, дъбе, wǫ-
rǫn, ська сь ze dǫrte. Tinǫ sǫre xwǫ ǫrde дъхǫ, дъбе
kǫʃina hǫbane, ar dǫrte дъбǫ tǫz u хыbar.

Dew dǫminǫ ʃaʃ, hǫrdu ǫǫva hǫv dǫnerrǫn, ǫw zi
tinǫn, sǫre xwǫ ǫrde дъхыт, dǫ kǫvǫrǫ, ǫrǫrǫ, tǫz bǫr
sǫre ty kǫsi ranǫbǫ.

Въздо дъbezǫ: Wǫrǫn ǫm ǫatǫke zi бѣкыт.

Дъbezыт: Сѣ ǫatǫ?

Дъbezǫ; Wǫrǫn, ka ke mǫ dǫste xwǫda kǫvǫrǫ дъ-
кǫ hǫk.

Dew tinǫn kǫvǫrǫ дъгъvǫʃыт, хун bǫz nǫjnyke wan-
ra dǫrte, tǫʃtǫk ze dǫrnaje. Въздоje tǫ kǫvǫr дъкǫ dǫste

хwə, кəвьге хwə һьлдьдә, һекәке дькә дәсте хwə. Неке дьдьеҥә; һек дьрәлсьгә, кəвьг зи дәсте widə.

Dew gava we әҗеbe zi дьбинь, дьбезьн:

— Әм wi нькагьн. Dew һөврра дьбезьн:

— Дә, wəгә, ty бьбә дәстәбраке мә, ty bre мә мә-
зын, әм je рьсук: Вьздо зи дьбе: Вәра готьна wəбә.

3

Rozəke дьбә dora wi u braje рьсук, wəki һөгьнә
ave бинь. Вьздо дьбезә:

— Braje мьн, ty һәгә ave, һәта ринә дькьм сарьха
хwə. Хwə әгьлә дькә, һәта braje wi дьсә ave. Вьздоје
тә хеләке җунда радьбә du braje хwə дьсә. Дьсә nive re,
nivc re dina хwə дьде braje wi hat; xudane serra avitjә.
Dew дьбе:

— Дә bra, wəгә, әз qurbana тә мә, әз мьгьм. Вьз-
до дьбезә bre:

— Әв сь бәсә, сь һөwәлә, ньһа пәjarәк мьн бьби-
нә, we мьн бькәнә, әwe ave vala кә, әze һөгьм тьзи-
кьм биньм.

Әw av һьндькә. Dew ава хwə җала дькә u Вьздо
дьсә сәг ave; Мәҗка хwə рьдькә, һьнәк av zi дькә
мәҗка хwə, мәҗк, дьдә рьҗта хwə te, te дьгһизә bre
хwə. Bre wi dina хwə дьде, һәлкә-һәлка wijә, xudane sәr-
ra avitjә. Вьздо дьбе: Bra, әз гәләки қәсьримә, әze ve
ave бьхум. Dew әҗеb дь minә, дьбе; Tye sawa awqa ave
бьхуји?

Вьздо дьбезә; Qə navə, радьбә мәҗка төгьки, dati-
нә сәг surәке, дәве хwə дькә мәҗке дьбә қьҗә-қьҗа мәҗ-
ке, дьбә қьлтә-қьлта ave, te дәве wi, ave дьхwə, радьбә,
дьбе: Bra, мьн җег пәхwәг дә ньһа һөггә мәҗке тьзикә,
wəгә.

Dewe éçebmajı radbə, d̄sə, t̄zi av d̄kə tinə. Bre wi te d̄ghizeda. Rad̄b̄yn h̄əb̄əki d̄s̄yn. B̄zdo d̄beze bre xwə:

— Əze sər tə sjar b̄b̄ym, əz n̄kar̄ym bem.

Dew d̄be:—B̄ra, əz qurbana tə, nə ax̄r bare m̄n d̄ranə, əz n̄kar̄ym re h̄əym.

B̄zdo d̄be:—əz d̄ranja xwə nad̄me sər tə.

Dew d̄be:—Də qa wərə, m̄n sjar bə. B̄zdo rad̄bə le sjar d̄bə.

Dew d̄beze; B̄ra, ty qə qasi s̄yikəke nə d̄rani.

B̄zdo d̄beze:—Əz d̄ranja xwə t̄like b̄d̄ym sər tə, tye beşl.

Dew d̄be:—B̄də sər.

B̄zdo tinə şuz̄nəke stuje wirra d̄kə. D̄bə qizə qizə dew. D̄beze:—B̄ra, tə əz kuş̄ym.

B̄zdo d̄be:—B̄nerr, [əz d̄ranja xwə qasi t̄like b̄d̄ym sər tə, le wəki d̄şki b̄d̄ym sər tə.

Dew rad̄bə, d̄sə, d̄be bre xwə, d̄be:—hal u h̄əwale m̄n u əwi əvə.

Dew rad̄b̄yn, roke d̄s̄yn meşə dara b̄n̄yn. Dewe tə dəste xwə d̄d̄yn qoqa dara, rad̄k̄yn. B̄zdo n̄karə dara ərde rakə, d̄be:—Əz içətəke sərə van n̄k̄ym, əwe m̄n b̄kuş̄yn. D̄be; əva s̄jə? D̄be: d̄z̄m̄nək mə b̄b̄inə, m̄nra r̄yr̄ şərmə. D̄be: qa tok u ş̄ritəke b̄n̄yn b̄d̄yn m̄n, əze dora meşə b̄d̄ȳym, d̄şki rak̄ym.

Dew d̄ben: B̄ra, əm qurbana tə, ysa məkə, tye qoqa meşə mə b̄qəl̄ni. D̄bezyne: B̄ra, məs̄nə, məs̄nə, əme b̄s̄n̄yn.

Dew rad̄b̄yn d̄s̄yn, r̄ş̄t̄je xwə d̄k̄yn d̄s̄yn.

Dew rodьkьп, дьривьп, дьбен:—Әве мә һәмуја дә-
рәлине, мә бьхвә. Дьбезьп; Әм іçатәке нәјпьп сәре wi,
пәбә. Дьбен, әме іşәв, һәрјәки балтәки бьдьп дәсте хвә,
іşәв lexьп, pesira хвә ze хьlaskьп.

Бьздо зі хвә дьдә бәр гурра дері, дьбьһе, şәв қоң-
çәкі дькә нав çije хвә, бь хвә зі дьқәвә рьşderida.
Dew şәв дьрьстіньп гуһе һәв, дьбен: Рабьп, razajә,
әме lexьп, рьrti-рьrti бькьп. Radьбьп қоңç дьдьмә бәр
балтәдә, рьrtije қоңç radьбә, бен дьқәвә. Дьбен, бәсә,
мә рьrti-рьrti кьр.

Disa дьсьп radьzen. Бьздоје тә зі radьбә, рьrtije
қоңç davezә, әw зі дьқәвә nava çije хвә radьze, сьбе
radьбә, төvzia дьдә хвә. Дьбе bra хвәде mala wә ава-
кә, wә іşәв çije мьп sawa avitbu, kesa пәһьşt өз razem.

Бьра әм һәв çьһе дьбьп, dy қуз zere мә һәпә, ty
sawa bre мәзьп јәк төра, је дьп зі мәра. Бьздо зі дь-
дә ақьле хвә u ақрије дьлїје wan қәbul дькә, һәмә пь-
кагә қузе zerra һьдә, we sawa бьбә. Дьбе: Хвәде ma-
la wә авакә, өз braje wәји мәзьпьм, wәkl дьзмьпәкі
мьп, пәјарәкі мьп, мьп бьбїңә, we мьп бьқәпә. Dew
дьбезьне:—Rast зі ysanә, готьна төјә, бьдәсьл әмьп.
Radьбьп, brakl хвә пера datиьп. Бьздо хатьре хвә зь
дәстәbraka дьхуәзә u бь redьқәвә, қуре zera зі пера.
Дьсә, дәrmala хвә рәја дьбә. Dew calәpika дьсә mala
wi u bina хвә бәр дьдә. Бьздо зь бәр bina wi һьдькә-
вә бен дьқәвә.

Dew дьбе bra tye сь бькі?

Бьздо дьбе:—Isal һәft salә şur u көvәңе мьп бәр
benranьп, әзе бїңьм сәве тә дәрхьм. Dew gava ky we
јәке дьбһе, radьбә дьрәвә, рәxdar—mәxdare Бьздо хвә-
ра дьбә, дьсә.

Бъздо, рæхдаре хwæ се дькæ. Dew zi дьсæ дьбе bre хwæ. Hal u hæwale мьн u Бъздо әв бу...

Бъздоје те зи heza бь зьна хwæра тәваји рудьнин сәг наңе хwæ.

Зь gotьна Zybeda Qəjməs, 12 salı.

DƏRAWIN

Дьбә, нәбә патшак дьбә. Әв патша wәlate хwәда дь-
bezә.

„Кі дәрәwәке бькә, ky әз bezьm дәрәwә, әзе ni-
ve патшатилә хwә бьдьm wana.“

Şьvanək te дьbezә.

— Патша әмьр бькә, şьvdarəkә бәве мьң һәбу, ky
зь vьra дьсу, ль әzmana стәирк тәв һәв дькьр.

— Дьqәwтә,— патша çava wi дьдә.— Şьvdarəkә kal-
ke мьнзи һәбу, сәрик datani дәве хwә, сәре дьне дьсу зь
тәве vedьkәt.

Dərawin сәре хwә хьrand дәрдькәвә.

Tərzik te, дьbezә.

— Вьбаşxinә, патша, әзе зутьре бьhatәma, le дәрәңг
кәтьm. Dьh гәләкә баран hat, бьrusk тәqija, әzman qәşi
әз cubum wәкәл бьдьrum.

— Әре тә баş нә дьrutбу, ve сьбе гәләк һьндьк
баран hat.

Әva zi дьсә дәрва.

Te һьndьr гьндикә кәсіб, kod дь бьн мьлда.

— Ту сь дьхәзи, мәри,—зе дьрьсә патша.

— Ту kodәk zer дәјинә мьнә, hatьmә бьбьm.

— Kodәk zer,—şәş дьminә патша.—Dərawa дькә, әз
дәјндәре тә ниньm...

- Hərke ky dəraw dьkьm, nıve paşatıja xwə bьdə.
 —Na, Na rast dьbezi,—paşa gьlle xwə dьgyhezə.
 —Rast dьbezym, kodək zer bьdə.

ZƏMILFROŞ

(Kərik)

Zəmilfroş xortəki fəqir bu. Baçarda zь xwəra səlk səlk dьfrotьn, pe zare xwə xwəji dьkьr. Rozəke zi səlkə xwə hlani, soqaqəra dьcu, cu neziki kocka mir bu. Zьna mir pəncəgera bəzər dьşheri. Əwe zəmilfroş dit, bь dьləki na, həvt dьla həband.

Bəni xatune zu-zu kьrə sər çarije xwə u got,—hərgьn gazi zəmilfroş bьkьn bьra be, bezьn, mire we „qьs-mətəki“ bьdə tə.

Dy çaria dan pəj həv, cun çəm zəmilfroş gotьn,—zəmilfroş lawuke dəlal.

Tə sьnəta səlke dьal,
 Hьnək hьsne Usьv ıbal.
 Zəmilfroş səlka tini,
 Soqaq-soqaq dьgərinini,
 Nan y avək pe dьstini,
 Kьlfəte xwə pe dьdəbrini.
 Zəmilfroş lawuke dindar,
 Ty kərəm kə əm hərgьnə mal,
 Mir tə dьgazə məxsus dindar.

Zəmilfroş got,—Hun çaringe mьnə dəlal,
 Mьn bьhistijə miri nə ımal,
 Səlka kəra? bьkьm bazar.

Zəmilfroş lawuke fəqir,
 Tə sьnəta səlke həzir

Ty gotna nəkə zə bir.

Wanə le nəheri Zəmillfroş bərkə, sərwəxt krən, jəke got,
— Zəmillfroş ty lawəki bələngazi, wərə çəm mir, mireb-
haki gran bədə səlka.

Əwan çaria əw law dani,
Dəri dadan, dərgəvani,
Law lə bər bu, lep nəzani.

Zəmillfroş hatəbu dərda,
Sələmək xatune vəda,
Xatune got,—ty sər seri hərdy cəva.

— Həj xatuna mənə dalal
Əze səlkə kərə bəkm bazar,
Zərə mən bərcinə, dəkm zərə-zar.

— Kuro, bəs bəke ve gotne,
Mən ty nani bonə səlka frotnə,
Mən ty ani bonə əşqa dəle,

Həj xatuna mənə gəz te,
Wərə əm xəbərən zə çmašte
Əv xəbər zə əsle mənra beqəjdə te.

Zəmillfroş lawuke fəqir,
Ty kərəm kə sər doşəka mir,
Bəkmşinə qəlna wəzir.

Lawuk wərə məslište,
Ve şxyleda kara tə te,
Əsle tərə gynə nə te.

— Xatuna mənə gərdən hərir,
Hədə mən cije əz be sər doşəka mir,
Bəkmşinm qəlna wəzir.

Xatuna mənə gərdən təmam,
Ty şərbətə kəs y dy çam,
Ty sərda pe lə mən həram.

Xatun kənia, xwə myftələ kər,
Syr ɫ çaria aşkərə kər,
Hysna şabune, ɫ çaria vəkər.

— Wərn, təməzia bədn bər kofia,
Bəkən govənd ɫ van çia,
Gədə hatijə hədəjətə.

Zəmilfroş avək dıxwəstə,
Sɫ çari bərda dadıwəstə,
Le xatune av ani da dəstə.

Gədə zə dəst ɡırt avə,
Kərbe dəjə dıɫ u nəvə.

II

Zəmilfroş qəsreda ɡrti bu,
Gələki hers bu, məlul bu.

Got,— zə mələ, həta məzələ,
Hər rek dıscə zə bərçə kələ.

Zəmilfroş hərvaz dıbnherri,
Zəf y zəf dıbfkri.

Bərzer dıbnheri, dıkəwɡri,
Kələk hate, runıst ɡri.

Zəmilfroş cujə mələ,
Ələ perra ɡənç u qalə,
Got,— kane rırsqə hərdy tıfalə.

MƏLƏTE TƏVAQA ŞEWRE

Çymhyrjətə təvaqa Şewreda neziki səd u həjstə mə-
ləti dızın: Urusn, Ukrajn, Pəlorusn, Tətərn, Uzbek-
kən, ɡurçn Erməninə, ɡurmançn, Başıkn, Germann,
Kalmikn u jed majın.

Hykumata padşe palə u gyndije Uryste zəlulljeda xwəjdəkyr, le wana dьha zedə xəbatci palə u gyndije mьləte majinə cuk dьkьryn haləki nərak.

Hykumata patşe dьxəbьti tьme mьləte Urseteda cuk tarijeda u nəxwəndi bьhьšta.

Nədьhьştyn əwana bь zəmanə xwə məkəbadə hln bьbьn, we şunda nədьhьştyn əwana hərryn məkəbe urьsada zi hln bьn.

Cinovnike tsar aqas xərc u borç dabun sər cьmaət, wəki cьmaət xrawbubu.

Xwəljə rənd, ja başkira, kirkiza u mьləted dьne je nə urьs, bь dəste zore zь wana dьstəndьn.

Məryve fabrikant u tyçara kəda cьmaəta xəbatci dьxarьn, gyndda kəsib dəste kulak u myftəxyre dьpeda cyrrymışdьbun.

Hykumata tsar mьlətək bəri mьləte dьne dьda, Urьs bəri Evreja dьda, Erməni bəri Tьrka u jed majin u bь wi çurəji Evrejli, Erməni çьrr dьbun.

Tsarizm gələki rəj wan dьcu jeky şərr dьkьryn bəna dərbazbuna zьmanə de, bəna azabuna cьmaəta xwə.

Məryved Poljak, Belorus, Gyrc, Evre bь həzara hatnə çьrrkьrne kəled tsarda, lь çije sьgunge u hatnə darrdakьrne.

Le peşda hat ingləba Oktjabre. Hykumata tsar, burzuazla, mьlkədar hatnə hьldane.

Mьləte Urьsete azajl dəst anln.

Mьləte Tьvaqa şəwre gьşk: Kalmik, Kirgiz, Tətər, Gyrc, Turkman u jed majin, nəhl u cymhyrrjəted xwəda xwə bь xwə şəxyle xwə peşda dьbьn bь sərkarja frqa kommunistə.

Wəlated wanda hykumata wana həjə, wəkilə wana palə u gyndije xəbatcinə. Gazete wana hənə, məkəb u jed majin.

Ty mina mьmьnika kəwşəni,
U təzə pe dьki şemьka cardə salı,
Ty dьxwəzi hiң bi u bьxuni,
Ulme bьbnd u xwəndьn dəst biңi.

Mьn dit tə səwa şər kьr bь bəve xwəra
Mina təjre simьr tə şər dьkьr,
Tə nədьxwəst, wəki tə bьdьn mer
Bь əmre kəvn tə bьcьmьsinьn behyrmət.

Mьn dit tə səwa şərr kьr bəve xwəra
Wəki tə cardə pəzi nəfrotana,
Ty dьgriaji, ky tə bь ədət nəfroşьn,
Wəki tə təslimi dьnja şewre kьn.

Tə çəfa kьşand, gələk drez, gələk wəxt,
Tə pepəs kьr ədətə kəvn u təl,
U rozəkə tə bь əgiti ədət da bьn lьnga
Cuji çəm pionera dьlvəkьri u kybar.

- - Kьteb bьdьn, əz dьxwəzьm bьxunьm,
Əz zi bьbьm pionerək mina wə,
Wəki ty tьşt təri nəminə bona mьn
Əz he zarьm, əz dьxwəzьm he hiңbьm.

U pioner bь əşq rabun peşja tə
— Wərə çəm mə, həvala mə fikьr fьrə,
Cь ty bьxwəzi, əme bьgьhiңьn, bьdьn tə,
Bəsə cьqas ty be kylik be gyli.

Zь we roze car sal təmam dərbaz bun,
Bu kolxozvan Zina məje əv qəmər
Dьxəvьtə bь dьl təmьz u çəgər,
Əmr zi dəstda, çahьl kybar Zina mə.

GIQOR

I

Mala Hamboje gyndida şer bu.

Hambo dьxyešt kyre xwəji 12 salı bьbə başar, sьxyləki zera bьbinə, bьdə ser sьnətəki, səba kyre wı peşəkəki hin bə, le dja Gıkor qajıl nədbu.

— Nkarьm, gədənge mьni zarə, həla nьkarə ty peşəji hin bə, mьn nə lazьmi wı peşəje; dja Gıkor dьgot u dьbьland, le Hambo gyhdari nədkьr.

Rozəkə dəlal bu, le mərvə mala Hambo məlulbu.

Hambo Gıkor dьbьr başer, gyndije wan həta kələka gynd pera hatьn, cunə ruje Gıkor u re xьstьn.

Zanja xuşka wı dьgrja, „Gıkol, Gıkol, kyda dьci, hej Gıkol“ əva gьllja zı Galoe bre Gıkor dgot u dьkьrə gazi. Gıkor zu-zu paşda dьneri, həla çinare wan nəcubun hьndyre maled xwə. Dja Gıkor həla dьgrja, pe şəlka xwə cəve xwə təmbz dьkьr. Gıkor davu peşja bave xwə, dьcu, mina çara dьda cьrtьka, dьcu dьhat, çarəke zı pьz xwə nьheri ky gynd kətije pьz banı, naхуenə, zь weşunda, Gıkor paşda dьma, pekol dьkьr.

— Ha wərə, Gıkor çan, ha wərə, hьndьk ma, Hambo dьgot u dьcu, xurça wı zı sər mьle wıbu, xurçka xwə dabu sər mьle xwə, xurçkeda dəstə tьtun, hьnə pəner, cənd nan həbun, neziki evare bu, Gıkor u Hambo sər gələk eja, banja u rja dərbaz buvun, Gıkor çarəkezi bəre xwə gyndda kьr, nьheri gynd we nav mьz u duma neda dьxyenə, gələki zь gynd dur kətьnə.

— Ha-һa bavo mala mə wəjə, ha Gıkor xwə dьrezi bərbьbь gynd kьr, əw ky gynd qət nəxyen bu, cun disa.

II

Roza əwyl, Hambo kyre xwə gyndьki qəşьdin, xьşə-xьşə samovara qieьk bu. Qizəkə dəlal fiçanə destda,

хъсә-хъса we bu, дьсұшт u dadгьрт, кәекә кьнчнә сорә дәләл хwә кьрбун.

Gikor dble xwәda dgot.—Əz ky cum baçer хәбьтим, әзе Zanja хушка хwәра кьнче wa sor бьстиньм, бьбьм.

Roza дьне, rabun cun nav баçар. Туçарәки got,— kale тә әw кьрьк анијә бьки хylam.

—Bәle, әz xylam. Hambo кьрьк дөвдә, сөвә сәргја wі һылда, cu çәм туçар.

—Binә çәм мьн, әзе бьгьртм. Nave wі туçари ба-
zaz Artem bu.

—Hәla myçdare penç sala әz ty һәqjәтә nadьм кь-
re тә, смки әw qә тьштәки ньзанә, ja rast wәki әz безьм
гөрәке һәла ty сәrra бьдi. wәki кьre тә һин бә, бьвә мө-
рьв. Ty фәм дьки сь дьбезьм, Hambo.

Hambo got,—һьлбәт кьre мьн тьштәки ньзанә, wәki
zanbija, мьне cra банја.

Le, le, dәрde мьн zi әwә, бәге мьн, әz qьrban,
wәki бьвә мәрьв, зьmana һин бә, мәрва naskә, wәki
mina мьн бөләгәз нәминә, фәqir-фьqарә. Әw хwә zi allif-
ba nas дькә, мәкәтәба гьнде мәда һин блјә, хwә zi кь-
рәки сөв вәкьрјә, le рәча мьн тә һәјә, ko һун гьнд гьһ
бьднә wі, zarә, тфаләкә.

Sәр ve jәke Artem Hambo гьман кьр, дәркәт дәрва
u got кьлфәтә хwәра, wәki mevanara нән u çaje биньн.

III

Hambo кьre хwәва mala Artem runьштьн.

—Dә naha ty zani, Cikor çan, çka кьrәki çawa we
зь тә дәрә,—гөрәк бьки һа... әz сь заньм... ja хwәде,
Hambo кьрә мьртин u qәльна çьgәre дәрхьст. Le Gikor,
сар allje хwә mezә дькьр.

—Hәјә, le, be wәxt nәci çija, pәrә дькәвьн дәсте
тә puc нәки, һәзар kemasje мә һәнә. Хwә zi çak хwәј-

kə, şəve ləhef sər tə nəsyn səmma nəki, həj-həj kaqəza mənra bəşinə.

Dəbə kyrtolə naçe kartı bədnə tə, xarəna bər wana dəminə gələ çara zi dəbə əw buxyn, nədyn tə, təşt nabə, qəjde bərdəstianə. Rozyn, we ben dərbaz bən.

Hambo disa kyre xwə, şirət dkyr, le Gikor pəştə xwə dabu bəve raza bu... kyr wan roza awqa təşt ditbu. dhā ləp wəstjəbu u nəkarbu gyhdarja bəve xwə bəkyra.

IV

Gərəke we dərə hur-mur bədana bəkyrcija, gərək cit bəfrotə, dəkan paqəş kyra, wəxtə valə bija zi, gərək gəzi bəkyrcija bəkyra.

Gikor dha nan dbyr dəkane. Çərəke zi fəra dəstə sər pərgə rəşda dcu, ləpəheri sər cəmə Kyre lodkək, dy mərv tēda məsi dəgyrtyn, jəki tər davitə əve, je dəne zi məqatli lodke bu.

Gikor dgot dəle xwəda: wəki ve çare we məsija bəgyrtyn, le we çare tər valə dərkət, wəxtə çara dyda tər avitəne, Gikor got:

— Əw zi bəxtə mənra. Bəxtə Gikorra tər disa valə dərkət.

Tərçi çara dəne avite, əw zi bəxtə Zanijera, əw zi valə dərkət.

— Əw zi bəxtə Galora.

— Galo zi bebəxt bu.

— Le izar zi..

Wi caxi jəki əçəm məjmunək dgerand u pəra dəstra. Çmaət təzi sər bubu, je dəne zi dhatyn bəditana.

Gikor dəkyr xwə ortə çmaətera kyra, bəditə, cka məjmun cawa dblizə.

Həma wi caxi nəşkeva kintok tərək sərə wi xəst, got: bəçəhmə, həgə şəxyle xwə, cə kyla tə vra həjə-u həma we dəqe Gikor bir ani u rəvi bərbə dəkane.

V

Evare Gikor kılareda qıncılı bu sər həv, hələ cəvə wi zə hesra zha nəbubu. Surətə wi hələ zə şəmaqe xazejn dşəwbtin, hələ təzə dənge ханыме hat bu brine, Həma wi caxi zi nəşkeva şagırte Artem hatə hyndyre male. Əwi ky Gikor dit, pyrçije xwə kьr u çije xwədəsə-kьni.

— Zə kьlube dərəngi kəti, cəzke hьree, jane şxyylki təji fərz həbu çəm koprnator.

Gikor sərə xwə bьlnd nəkьr.

— Bezə, hələ bzanbьm—he...

Gikor dəng nə kьr.

— Na bhizi, hej, qədərə buji, wəki iro tə əz zə bьr-cibune bkьştama, paşe... Wə hedi-hedi xəbər dьda u peşda dcu, həvəkl səkьni, paşe tərək da sərə Gikor. Gikor hərdy dəste xwə da sər-sərə xwə u dha qıncılı bər diwer. Vasso dьkьr jəki dьn zi bghinə kyr, le dənge xəzejne Gikor hat. Dьhat.

Həla bsəkьnə, we tə cawa bьkə—Vasso dgot.

„Nьha we mьn bykьzə“, Gikor dьşьrmьş dbu u mə-rumi bь çarəkeva dьçьfi.

Xazejn hat male. Əwi Gikor dkaneda kyta bu, tənə got: Nan nədьnə, səva həşə wi be sərə wi.

Gikor xwə qıncьland, kətə bьn lьhefe. Şəve xəwa mьn tьnə, je mьn dьbine dьbe mala wi tьnə, ax mal tьnə... Vasso kylama xwə dgot, pera nan dxar. Gikor zi bьn qılce lьhefera le dьnheri, paşe sərə xwə dьkьr bьn lьhefe dьğьrja u dkəwgrj.

— Hь! Cawanə, hale tə cijə, ysanə, Vasso got u pьrti nan u pəner dajə, də bьxwə hələ xazejn nə hatjə u nəditjə.

Gikor nan u pəner rəvand, sərə xwə kьrə bьn lь-

hefe kərə-kər dxar u duşǝrmiş dbu. Fǝkǝrmiş dbu dərhe-
qa gynde xwə wəxta nan u pəner freqət, be tǝrs u şərm
zǝ şkəve hǝldǝda dcu cole dǝstra. Dǝfǝkǝri dərheqa wi
saxi, wəxta mǝla wanda şərr bu, dərəqa anina wi başer.
Bave dgot:—Əze Gikore xwə bǝbǝm, de dgot:

— Na...

— Wax daje çan, tə sawa zanbu əva əçeba, Gikor
həj pəner dxar, həj zi gyhe xwə bəl dǝkǝr, bona hatǝna
xazejne.

Le sbə şəvəqe bər dərə dǝkane sǝkǝni bu u dǝgot,
—wəgǝn vǝra, wəgǝn vra.

VI

Zvǝstan hat. Tǝpi u baran tǝv da, sǝrma kətə ərde.
Tə dgot əw tǝpi u syr mǝrve kəsib, etim dgərja.

Aqrǝje əwe Gikor zi dit u lekǝr.

Arxalyxyki zravi le bu u disa bər dərə dǝkane dǝ-
sǝkǝni dǝkǝrə gazi.

Çarəke zi pelək sar hat, Gikor, mina şurəki dy pa-
xǝr hat u kət nav dǝl u çəgərə Gikor. Gikor rǝçǝfi, xen
zi we, əw zi zəf maşja bu, əwqa zi bəsi wi bu, wəki bǝ-
kətə nav çija. U kət nav çl zi.

Gikor nəxyəşxaneda razabu. Dediye (plre) roje dy-se
çara dcu tǝsəlja Gikor dǝkǝr u pera zi bər xwəda xəbər
dǝda.

— Sǝ dǝxazi Gikor, lawo.

— Ave.....

— Dediye av dǝdaje. Gikor bdəste xwəgǝçfavi av dǝ-
gǝrt vəduxar u disa dǝxast.

— Əva dǝle mǝn rəhət nakə, dedi, əz ava kanja mə
sar dǝxazǝm, dedi, əze hərəm mǝla mə, dja xwə dǝxa-
zǝm.

Bázaz Artem dьfьkьri. Gərja, mərve alje wan dit, təmə kьr, səba Hambo be, hale kyre xwə bьrьrsə. Le Gikor zi bьr nəxwəşxanije.

We dərə gələk nəxyəş həbu, gь çergə sər çije xwə vələzja bun. Əntə ənta nəxyəşa bu.

Gikor zi çəm wan danə vəlbzandsne.

Həma we dərə zi bəve Gikor kyr dit.

— Tu сь buji, Gikor çan, bь quzinijeva xwə gihand kyre xwə Hambo. Gikor gərmeda dьqьzli, haz bəve xwə tynəbu.

— Gikor çan, hatьmə də, əz bəve təmə, də lawo...

Gikor tьşt fəlm nəkьr, bər xwəda xəbər dьda u dьkьr gazi „Mikic, Zani, Api, nani....“

— Vramə, Gikor çan, dja tə əz şandьm, səva əz tə bьbьm male... ty najeji, dja tə u Zani we sər xani səkь-ninə, hivja təvə, najeji, сь dbezi...

— Kərəm kьn vra, kərəm kьn vra....

VII

Dy roza şunda Hambo dcu gynde xwə.

Dgot u dкənja bər pəsna.

Gikor kьrbu əl. Bьn mьlda kьnçə əwləde xwə dьbьr, səba de sər bьgrja. Çeva Gikorda cənd bьşkoşke nəxьş, pərə rəng-rəngi u cənd dərzi dityn. Qe əwi səba xuşka xwə top kьrbu, bania Zanijera...

Hambo dcu u dьfьkьri. Gələ wəxt dərbaz nəbubu, wəxta əw u Gikor zi gynd hatьn cun baçer.

Əw-əw kəvьr bu, wəxta Gikor sər runьşt, dgot, „Ba-vo lьnge mьn deşьn, əz wəstja mə. Əwə han, əw dərəx-tə (darə) çije Hambo—Gikor bər runьşt, rəhət bun, çije le av vəxarьn.

Gьşk-gьşk həbun, tənə Gikor tynəbu.

Roza dьne wəxta Hambo cja y banjarra dərbaz dbu, Hambo gynde xwə dit. Keleka gynd Zani, Mikic, dja

Gikor, Moso, Galonge eucək hivja Hambo u Gikor bun, cka we kenge bene male.

Galonge euk bər dyle dja xwə dьkьr gazi. Gikol, Gikol, wərə-wərə-wərə.

PƏRS

1. Hamboe gyndi cьma Gikore kyre xwə byrə baçar.
2. Tuçar bь cь qrarı Gikor hьlani ba xwə.
3. Gikor cь xəbat dьkьr, mərvе mala bazaz u dьkaneda sawa bь Gikorra dərbaz dьkьrьn.

MERKE

Merke gyndiki kəsib bu, əwləde wi tynəbun, bь zь-nyka xwəba əburr dьkьrьn. Merke mərvəki qorbu, zьke wi pьšteva qəmti bu, le mina tirəke qajlm bu, ь sər xwə bu. Hər aliye tьštəkida bərvəcəv bu; əw tьme bь əşq bu u zir bu...

Gəlo cьma bь dьl u əşq cu peşia bolşevika, bona cəvronaje, bolşevika we cь bьda wi? əwi bь xwə zi nza-nybu.

Əwi qət nьzanьbu, wəki əw əmre bolşevik bь xwəra tьpьn, we sawa bija.

Əw mərvе zь baçar dьhatьn u gyndije ky raştı wi dьhatьn, gyh nədan Merke.

Də wəxta qərəbalyxe təvhəv bune bu, ke gyh dьda glije kale, çahьla əw mərvəki tевəkəli həsav dьkьrьn, le kala dgotьn;—dine.

U əw dəwsa tьštəki həsav nəkrьn, nəzi gyhdarla gli gotьne wi dьkьrьn. Əwə aqrije cəv vəkri bubu, bərvə avaje ingləbkome dcu u dьkənia' cьka əwəna cь dьkьn, jan kənge ky dcu çvata y mitinga, gyhe xwə bəl dьkьr, gyh-

dária mærvá dьkьr, ська эwana sawa хэбэр дьдьн, сь-
dbeзьн.

Merke gələki cubu baçar, bona зь mьriške xwə cənd
həva bьfroşə, tьšt-mьšta зь xwəra bьstina, u pe şьxyle
male re бьвə. Həzar çari ba avaje baçara dərbaz bubu,
бьн avaje klubara, məkətəbara, teatrara, pənçəre wanara
gələki dərbaz biə, əw mərvə gazət destda, sər bul-
vara dcun, əw ditьbun, afiş ditьbun, həzar kəf ditьbun.
Əw tьşte sər vitere magazina danibun, lь wana pak nь-
heri bu.

Le əmre xwəda aqə wəxt cubu, baçar qət nəkətьbu
aqьle wi, wəki зь wan tьšta gьški, зь teatre, зь ditьnəkə
kinoe, хэбэрəкə зь gazete, tьštəki pak зь klube, jane зь
məkətəbe hərfək бьдьhizə wi.

Disa nəzani bu.

Nə gynde wanada məkətəb həbljə, nə zi mərvə xwəndi
gyh dajə wana.

Əw gyndə tənə səba xwə bu, cəwa mərvə dajinə
coləkə xali, ysa zi xwəra yndabuji hivia bəxte xwəmavu.

Mərvə we dərə зь dja xwə dbun, dzin dьmьrьn—зь
we şunda tьšt tьnəbu.

Merke fьkьr nədьkьr, gəlo зь we wəda əmr dərbaz
kьrпək dьne həjə, jane na, gəlo bona wi əmrəki təzə we-
be, jane na, we tьşte təzə бьbinə, jane na, jan we hə-
ma ysa бьmьrə, cəwa kal u bəve wi mьrvə, sawa gьndi-
je dora wi bunə.

Wəxta əwi бьhist mərvə we зь baçar ben, ingləbko-
me təşkil бькьп, зь mala xwə banzda, bərbь wana cu.

Əw mərvə ky hatьbun, зь wana jəki əw nədit, kale
əw gьşk ditьп, pak gьhdari dьkьr, ська эwana we сь-
бькьп.

Əw mərəvə təzə, çahıle gyndə kəsib peşda kşandın
u hime əmre təzə danin.

Merke zi pəj wan cu, pəj cu u nəşkeva hşiar bu.
Paşe bş diwana şewre gərt.

Wəxta çvatək dəbu, bərə əwıln əw dcu çvate.

Wəxta dnu teatr, Merke səhətəke peşda dcu bər də-
re ode.

Bəngz xwəşbu, dəkənia.

— Merke, axır Sosol mır.

— E, əz sawa bşkım? əz saxbım, ty saxbı, xəloq
saxbə, mır əme bşkın əəl.

Le gələki hşzkrına wi həbu, wəxta gyndda tıştəki
təzə cedkın, hşzki roza daşkandın dərexta (Mara) bi-
ja. Mərra xwə hıdani, bş pionerara dcu ərd dəkəla, dar
dəskand, dəstra, anekdot dgot. Pioner dəkənian. Həla
dqəwmi, hşnəkəzi qərf bş Merke dkryn. Nədxəjidi.

— E'h,— sawa bşkım? çahıln, zrar tynə, sş zş mın
kem bu?

Əw paki dcu hoşk—xwəndəne, wəxta mərəva də-
xwənd, əvə xwə heşin, bşqi bşnd dəkr, bş gyhdari lş
wana dnşheri, dərhəqa şşxylhştişe Cın-macine, Hşnd u
əməne, Avstraja dəkr, gyhdaria şere baçarvanije dəkr,
ysa pak zş wan glija hşz dəkr, mərəv dgot, əw gşşk
gynde wida dəqəwmtə.

Can-tso-liç... sş dbezə, „wəj be ker“... paşe?... Paşe
glije dnə təzə dəhat, mina kinoe, jəki dnə vədkr,
şşkyləki təzə, dərhəqa şşxylhşstna pale komyrbşre İnglş.

Jəkə, əw gli zi xwəşə. Şaşmajı u Merke bş ləz
dprsi,— we alt bşkın?,— ysa niçə?

Magojan dyle wi rəhət dəkr dgot,— əre hşbət.

Ruje Mərkedə lş hoşk—xwəndəne gələk tışt dəhat
xwəndəne. Ruje wida gyndija dərhəqa maşına avitəne,

traktore u p̄rse xwə rençbərije d̄ne bir d̄k̄r̄n, dər̄hə-
qa gli u qəwmand̄ne d̄ne d̄b̄h̄st̄n, s̄ka d̄neda s̄-
bu?, ve aqr̄je s̄ qəwmi u glije d̄ne.

Rozəke zi cu likxani, s̄ka wedəre sawa hin d̄b̄n.

Madojan b̄ hənək p̄rsi u got, — h̄'a, Merke d̄xz̄i
xwənd̄ne hin bi?

— Rəhətə, d̄k̄əvə aqlə mər̄ia.

— Sət̄n ninə? D̄xz̄i rune gyhdar̄ikə,—əw run̄st̄,
gyhdaria mər̄ve məz̄n̄ k̄r̄, s̄ka wana sawa hər̄f̄a h̄əv-
ra gred̄dan.

Paşə p̄rsi,—sawa d̄x̄un̄n. Pə h̄sia, wəki h̄err̄-
xwənd̄ne, we gələk h̄ər̄f̄ nas b̄k̄ə.

Got,—pak, çur̄əki ysa k̄n̄ t̄nə, wəki əm b̄ dy-se-
hər̄f̄a b̄x̄un̄n.

Na, t̄ştə ysa t̄nəbu. Paşə bər̄ xwə kət paşda v̄-
gər̄ia.

Əmre Merke z̄b̄ Merkera nibu.

Mala wi, p̄ra wi, zəvia wi, wəki b̄ mər̄v̄əkl̄ xwəj̄-
nirra n̄v̄ək̄ari rad̄k̄r̄—aq̄a n̄d̄h̄at̄ bira wi.

Əw mər̄ve dər̄va bu; mər̄ve n̄v̄ gynd, çmaştə.

Gəl̄əki d̄x̄wəst̄ ş̄x̄yl̄ b̄k̄r̄a, k̄omək̄ b̄da, le n̄-
xwənd̄n̄ n̄ əm̄r̄...

Əwi zi k̄omək̄ d̄da xəl̄qə, bona peşda h̄err̄n, ş̄xy-
le wi əw bu. Əw zi t̄şt̄əki cuk̄ nibu, əwi cənd̄ h̄əv̄ ş̄-
r̄ətk̄r̄, ani likxani, ruje wida, əwana xwənd̄n̄, əw ş̄r̄ət̄
k̄r̄n, wəki ben çvata, gyhdari b̄k̄n̄, hin b̄n.

— Le wəxta instroktor̄əki, səjdaki, k̄omçah̄l̄əki xəbər̄-
d̄da, k̄n̄ u zedə d̄got̄n̄, le isbati n̄danin orte əm be-
z̄n̄ dər̄h̄əqa zr̄ar̄əke,—Merke d̄əst-d̄əst̄ mina ş̄ur̄əki tuz̄-
d̄b̄r̄ri, d̄k̄ət̄ orte.

— B̄ra t̄şt̄əki hin b̄n, mina mə tarijedā n̄m̄n̄n̄.

— H̄ətt̄a ərəb̄ə wəln̄əgər̄r̄ə, re rast̄ navə, janə wəxta

җәки нәракик бәкра (хҗрабля), гүндија дәрһәқа дадана ве
коперативе хәбәрда, Мерке дькәт орте у ва дгот,—бона
күләв бәрре наәәwtиңн, мәгьве җвате җа dbun, җвате җрар
дәрдыхьст.

җарәке сәр көвьр руньҗти бу, ь pionera дньһери, wa-
na пәва җажиредә длизтн.

Сәнд гүнди һатн незикл вана руньҗтн.

Мерке ньҗкева крә мррин.

—Тьҗстед гьнд һәнә, је гьнд.

Гүндија һөвәки ва бь җәрф ле ньһеррин, гүндикл җа-
һьл зера гот,—малхәрәб тә дьһа сь сәре хвә унда крлјә?
әв тьҗсте тәзә пәһа ниньн. Зь сәјда бьрьсә, дбезә, мә-
һе Америкәда баҗарәки сәдькьн у teda dzin, паҗе һьлдь-
җиньн, дьн җики дьне..

Әв тьҗсте гьнд зуда һәбунә.

Мерке мөлүл бу, сәре хвә һәзанд.

—Сь дьбези?... һәбунә.. ьҗар. Ле җе зь мә һөкка
хвәндьне дитьбу, хвәндьн, нвisar, театр. маҗина нан
авитне, трактор... әва радиоа һана у тьҗсте дьне нәдитл.

Ниҗани җе мә данә? җе әм дәвса мәгьва һәсав
крьнә.

Ва дгот, дур дньһерри у дькьрә әнтин.

—А'х, сәд һәјф... тьҗсте гьнд крьн, тьҗсте зәф гьнд
крьн, һәр алије тьҗстәкидә җаҗ бун.

Комҗаһьла ле ньһеррин,—җаҗ бун?...

—Ле һьлбәт, тьҗстәкидә җаҗ бун, вәки дәрәнг җәдан-
дьн.

—Сь дәрәнгә?, сь дьбези?

—Ле слјә,... дәрәнг нинә?..

Је кь пера хәбәр дьдьн, дьһа гьһдария вана накә,
вәки бьбинә, ська сәва бь глје вл дькәпн, мөлүлә, гьһ-
дари накә. Әв глј мина мьхәки аҗьле вйда руньҗтијә.

Paše dur n̄herri u got,—zéf d̄erengi k̄at̄n, zéf,
zéf e.. ḡer̄ek zu d̄est pe krana.

Evar̄eka paiza Merke m̄r. Əw b̄ çur̄eki r̄h̄et m̄r,
le t̄št̄ek q̄awmi, plonera u kom̄çah̄yla Merke b̄ h̄esave
baçarvana kr̄n̄e eól.

B̄ele Merke nzan̄bu, w̄eki əm̄re t̄ez̄e hatij̄e cekr̄n̄e,
w̄eki bona wana q̄et zi d̄ereng ni bu.

DƏVE ZNĒRE RUŞANE

Z̄b w̄exte b̄ere, b̄era Catnana,
Nav gyn̄dda bij̄e d̄əwl̄eti, b̄ nav.
Wana z̄əvt krīj̄e xȳelija r̄nd u
Ḡənm̄ ḡəni bij̄e ə̄mbareda
Şin bij̄e, b̄n ba, b̄n sit̄əvk̄a wana,
C̄əwa d̄are guza z̄éf-z̄éf baş sali
Gyn̄dda drez krīj̄e koka xȳe mina
H̄yl̄k̄şandij̄e q̄əwata meşa őrde.
Gyn̄dda, hykm krīj̄e, c̄əwa ky
C̄əwa hykmat̄ek b̄əjan̄i beşar.
U gyn̄dije k̄əsib b̄əl̄əngaz buji
Run̄ştij̄e b̄n sija guza mala Catnane
C̄əve xw̄e daj̄e b̄er b̄ navazed̄e
U q̄et f̄əm nak̄e hal u w̄exte xw̄e.
Le Santrose Catnan b̄ d̄ərb̄eke m̄ere
Q̄ə̄l̄şandij̄e s̄ere Ruşane b̄əl̄əngaz
Ze st̄endij̄e z̄əvij̄e r̄nd u baş
Daj̄e d̄əste x̄əlaje mal zary u kyl̄f̄et.
Z̄b we br̄ine şunda Ruşan m̄rīj̄e,
Santros zi b̄ç̄əza xw̄era ḡerrīl̄aj̄e,

Cujə bər sude b̄ pençl manatl
Bijə cuk, bijə nə je sude.
Ysa zəvtk̄ȳnə, xwəȳnə maḥand̄ȳnə
Catnana zəviḡe Ruḡane r̄yḡ hasyl n̄ r̄nd,
Le nave bəre he sər majə
Gyndda dbezȳn »znare Ruḡana«.

РБРС

— „Bər dəve Ruḡane“, nvisara ke wəxtejə.
— Ruḡan ki bu? Santrose Catna c̄ma əw k̄yḡt?
— X̄ȳliya r̄nd dəste k̄da bu.

ВӨХТЕ СӨТӨ

(КӨРИК)

Paiz dərbaz bu, disa bu z̄v̄stan. Le iḡar dərde Gə-
to t̄ne syr̄ u sərma z̄v̄stane nibu, le dərde wi gae wi
Sevo bu, h̄z̄d̄kȳr, w̄ki z̄b̄ dəst d̄cu.

Əwi t̄me dgot,—waj, disa bəxte m̄n hat gredane.

Xwəje dəjin dgot,—p̄ere m̄n, p̄ere m̄n, jane na,
əze h̄m̄ gae t̄ z̄b̄ t̄ b̄st̄l̄n̄m, h̄m̄ zi nane t̄j̄l̄ x̄r̄ȳne
u te b̄rc̄i b̄m̄in̄i...

Həla bəs nibu r̄ḡak̄r̄na Cəto u zna wi, disa əw
d̄nge nə pak d̄hat,—p̄ere m̄n, p̄ere m̄n.—

— Aḡa ḡan, r̄ḡa m̄ə həj̄e, d̄əh-panzd̄əh roza zi s̄-
b̄ȳr k̄ə, b̄l̄ki əm̄ z̄b̄ ḡik̄l̄ dəst x̄n̄, b̄d̄ȳn̄.

— Na, ḡət̄ n̄ab̄ə, p̄ere m̄n, əz sve ḡəv̄əḡe p̄ere xw̄ə
d̄x̄az̄m̄...

Cəto u zna xw̄əba p̄oḡman bun, begyman cun hoc-
ka (mala) xw̄ə, l̄ȳ koḡe male Sevo gredajl̄ bu. Əwana l̄ȳ
we d̄ere m̄əlul bun k̄əȳr u man.

Əwə dəqə zna Cəto nəşkeva xwə hysia, cəve we t̄yzi hesyr bun u neziki Sevo bu, mina əwləde xwə əw həmezkyr, cəve wi paç kyr u gələki gria, Cəto zi kərr u lai dylt̄yzi səkȳni bu, le ysa d̄ykyr zna wi hesre wi nəvinə, bona dyl b̄ydə bər zna xwə.

— Də bəsə, Gyle, xwə ty zary nini?, c̄y d̄ygr̄i.

— E'h, əz c̄y b̄kȳm?, c̄y xwəlije l̄y sər xwəkȳm, wəki nəgrim. Dəwləta mə əvə d̄yha, sve xwəje dəjin we be, wəki b̄yvə...

Ləma m̄yn pariye dəve xwə parra x̄ystijə, b̄y əvi dəjə xar̄ne?—z̄ȳnye ysa dgot, hesyr z̄y cəva d̄yhat, disa ga həmez d̄ykyr.

— Də bəsə, şərmə, ja rast ty zaryi.

— C̄y? tə gyhdari nəkyr, c̄y got?..

— E, əva m̄yn b̄h̄ist, nələt̄ z̄y bave wira, zəf̄ zi d̄yda t̄yrsand̄yne? əz d̄yhel̄ym k̄y b̄yvə. Dəjine m̄yn 48 manatə, ga səd manati hezəje. We cawa nezik bə?, cəwa b̄ybə?, xy əze xuna xwə b̄yrḡez̄ym,—Cəto z̄ȳna xwəra ysa dgot u qəstika kaw d̄vu.

Z̄ȳne l̄y syfəte mer nəheri, k̄yre iskə-isk u got,—əre, wawəjləra sərə m̄yn, əw kem bu. Mərḡyv d̄yvezə ty z̄y dn̄jae tər bujl, wəki xuna xwə br̄rezi.

II

D̄yle Gyle ysa b̄y kyl, b̄y wi çir̄əjl̄i həvəki grije xwə zəvt kyr. D̄ynheri, f̄ətm nəd̄ykyr, c̄yka c̄yma? əve dn̄jaeda jək gərək pak b̄yzi, b̄yxwə, navezə, nədr̄u, le je d̄yne ti, b̄yrci, xofə d̄ylda, m̄yrḡn bireda, b̄yvə qule wi.

Le Cəto çarna cəvə bre xwə: Sevo d̄ynherri, çarna l̄y Gyle d̄ynherri, wəki z̄y bəxte xwə xəjidi, məlul bu u xwəda d̄yçəlija.

Əwi bər cəve xwə d̄ydit, wəki əw helina həçəçəçke

bələngaz ky ançax cekrəbu, təkəkərbu, dıxuyestən dısa xrav bəkbən u duje male bətəmriñn.

Mrrina wi bu,—o'h xwəde, tə cəma? əz cekrəm, bona zəmətə bəvıñm?

Axına zna wi bu u dgot,—A'x, xwəde, xwəde.

A bə wi çurəji əwe şəve dyle mer u zıñe dşəwti, xatre xwə zə Sevo dıxastən. Wana ysa əw şəv dərbaz krən, le nızanıbun we sve zə Sevo cawa bəqətiana.

Cymki jəkə, cə wana dəste xwə zə Sevo bəqətandna, jəne zə əwləde xwə, ysa saç, bər cəve xwə bavıtana ave.

Svə safi bu. Rispije gynd, daji-stəndənci u bərdəstije xwəva, jək qamci destda, je dıne dar, mina qacaxa bərbə ode dcun. Həma wi caxi Cəto fıkr bəkr, cu peşla wana zə dərd xəndqi, çarəke zi dyl da bər xwə; bona rəça bəke, wəki le benə rəhme, cənd roza zi səbər kən, hətta pəra dəstxə.

Le glije wi badılhəwa cu. Ga gələki lə aqə xwəş hatıbu, əwi zuda wa gotıbu,—əw ga, gaje bələngaza nıne, hazırsəd manatı hezəje, əze wi dəst xım", paşe kərr bu.

Tele gymana Cəto paşın zi qətla. We şunda, dərdə Cəto be qəjide zəf bun. Wəxta koma qacaxa kətə hyndyr, bona ge dərxən, Cəto u zıca xwəba, xwə avıñn peşira ge u hesər drretən, bre xwə paedəkərbn.

Əw mərəve ky hatıbun, kap paşda dan, ga zə ode dərxəstən dərvə, le həjwanı cındırmış bu nışkeva, xwəji xwə u je dıne ky hatıbun talan bə xwərra bəre dərvə. We dəre Cəto hale dina bu, şas mayu, bəre əwıl əwi u kıləta wi krən mıqablıja xwə nişandən, nəhelən ge bıñn: Le rəqına qamci u dara əwana paşda dan, ga azotən, bıñn.

Le Ceto u zna xwə, mina mərɤv bra 4 xuška xwə
b̄kə eəl u sər məzəl be male, wana b̄ əwi çurəji vəgə-
rian oda xwə, we roze wana šin d̄k̄r.

РЪРС

— Əva sərhatia hana z̄b əmre gynde bərəjə?, jane z̄b əmre
gynde šewrejə. Hun sawa zan̄n?

— Вьл̄в̄ис̄н, wəxta ga b̄r̄n, Ceto u Gyle səwa bər xwə
d̄k̄t̄n?

МУНУВТИ

Rozəkə havine əwravi l̄ sər eija,
L̄ zozana Əgrice nav bələkija,
Bəri evare wəxtə əs̄r r̄št̄i n̄vro,
Riške barane d̄hat̄n jəko-jəko.

Paše gyr d̄bu
D̄bu leji d̄k̄šija
D̄k̄tə gəl̄ija bərzer d̄su
Həta gynda, nav zəvija.

Wəxtə baran vəd̄kə,
Ərde kylilka šind̄kə,
Paše tav d̄də, nərmaje d̄k̄šine
Pəj we t̄št̄əki kək-sor d̄xyeņ.

Zary d̄vez̄n:
„Kəkəsore b̄b̄n̄m,
M̄šk u mara n̄b̄n̄m“
Paše kəv̄ra sər sərə xura d̄avez̄n.
Əw h̄n k̄r̄na məz̄nanə,
Zəf neziki h̄yba d̄lanə,

Jək t̄ʃte h̄z nə k̄ri,
Ja d̄n, əvina b̄ p̄ra k̄ri,

Əw həva s̄mand̄na b̄ zor,
Mina dit̄na m̄ʃk mare kor,
Le h̄r s̄ ja ky hyba d̄laj̄.
Mina dit̄na k̄sk̄sorej̄.

T̄ʃte ysa nav qiz xorta,
Xuzyl n̄viskar disa b̄dita,
H̄lb̄t, wi zi ditij̄, paʃe n̄visij̄,
H̄n̄k̄i neziki d̄le xw̄nd̄kara k̄rij̄.

Çarna disa z̄ s̄re cija,
M̄ze d̄ḡrt h̄ta rasta,
Disa tirença roe d̄da banija
D̄k̄et̄ə h̄mu b̄st u ḡllija.

Mit̄na kyllik rad̄bun
Xw̄e d̄h̄ezand̄n s̄ri—sor d̄bun,
D̄nge ava, c̄ma kanija
M̄əv̄ le myt̄əh̄j̄r d̄ma.

P̄ʃti barane nav kyrmança,
Qiz, buk d̄s̄un̄ə s̄r c̄ma-ava
K̄n̄ç, çyl, b̄rr, əm̄ni d̄ʃuʃt̄n,
Paʃe s̄r k̄ndale ave rad̄x̄st̄n.

H̄n̄k̄ zi qiz-buke d̄lal, h̄r gava,
D̄s̄un̄ə s̄r c̄ma b̄r kanija,
Ḡv̄nd̄ d̄ḡrt̄n, d̄llst̄n,
Laq̄rdi d̄k̄r̄n, d̄k̄ənjan.

Nav wanda qizək h̄j̄e,
Nave we Balaxan̄m,
C̄əv̄ə r̄ʃn, sur̄eta n̄zan̄m,

Singi duzə, mina bərije
 Cəvə gır mina dy gola
 Gola dəlal, ja Sevane
 Əwe hesır dıbarandı.

Mina əwre av zə bəhra hıdajı
 Yssa dıle bə şəwat u kəlıjajı.
 Əw kəsıbjeda məzın bujə,

De u bave
 Pırke u xatıje
 Əvına we ze standıne,
 Bə zere zər fırotıne.

Edı laqırdıja nakə,
 Bə əşq dı şa nabe
 Təv həvala xwə qaw nakə,
 Cəva kınakə, por vənagıre,
 Xwə zə hər kəsı vədıgıre.

Kırışə,
 Dərde we,
 Kula we,
 Məraza we, əvıne, həbandıne,
 Gərəke bəhəbıne,
 Paşə dı şabə, cəv bıbıne.

Bəre əwlıd nav qız-xorta,
 Dərheq həzkıryn u həbandına
 Ədətbu nav kurgmança
 Qız nəbdan ty mıləta.

Xorta, kyra, lawka
 Nə həbanda zı:
 Ermənija, tırka, urısa
 Lə sər gotına dın pərəsta.

Əv həmu bər dıle Balaxanyme
 Zuda hatıbun çərbandıne
 Əwe həmu zı pəpəz kır
 Dı həband paşə mer kır.

Əwe dərbaz kərnə ɣləti həşt,
Bəzərə zivə standije xəwə bərda'
Bəddəle həbandi dit, mərəzə xəwərə gəhəşt?

BƏR BƏ GYNDE KƏLXOZVANIJE

Həvine təzə pe kərnəbu dəst u zozanə wəlate sərhə-
de: gəlli, güherra, merg u cimana hələ xəmlə xəwə nəşə-
landəbun, dəgyl—gylin.

Səbəke əm rabun ysa zu, wəkl təzə kəw kərnəbu sə-
be, bazərə Rəwanə də xəwə şirənda bu, tənə xərina dən-
ge tərəmva bu, je ky hər təm wi wəxti bəri gəşka səlav
lə soqaqə şəmşatkəri dəkərnə, kybar u sərbəst həvraz
bərbə səre bazəri zornə hylədkəşijan, paşə şunda wədgə-
rijan əgiti u dərbdərə zavod u fabrika hylədgərtnə bəzər
bərbə səre bazəri zernə dəkəşijan. Lə wədərə hun zanə
səqas fabrikə u zavod səkəninə? Bə səre lə pəji həv,
oh... hesab tynə...

Həndək-həndək əmre rozeji hərtəm dəst pe dəkər tək u tək
mərija səri də bərda bə ləz dəşdəndən vijali wiali soqaqada.

Gəlo kə zə 'wə ditəbu bazərə Rəwanije bərə? Hə-
gər tə van saled paşən nədijə, ty səqasi zi bə zen usra-
fət bi, sətən karəbi naşki.

Əw kərəse kəvənli həz həzi zuba zə xəwə şəytandijə
weda avitijə, şəwytandijə.

Nəha pərg, gələk pərg xəməlijə—sor gredajə.

Kəsək u səra, bərgç y bədana, gigandə əzdəha səri
danə sər həv bəynd wəkə cija.

Bərgçed bədəw, baqə tərəkəri, soqaqə şəmşat bə dare
baqə xəməli govənd gərtnə təv dilyən, oh, də we go-
vəndədə hun zanə səqas əgite dərbdar hənə... bə ordijə
gəran, həzar həzar mər u zən, qiz u xort...

Bu wıqına maşına mə, du ı̄ pəji xwə k̄rərez, soqaq —soqaq fı̄rqaş k̄r. Cənd dəqə şunda əmə z̄ bazer dər bun.

Maşına mə ru vək̄ribu. Mə car-car n̄kale xwə fı̄reqət d̄dit, le maşına mə ysa b̄ zərp qıl d̄bu rubare ərde, tə qəji d̄got əwə, we h̄lparki ızmanabə.

Xələkə epeçə əm cun. Təzə t̄ve da, pənçə xwə ky-tā nav s̄ra eija. Rija mə, wəxta xwədə, rija dy qonaxā-bijə, le n̄ha, vi zəmane məji təzədə... Mə s̄hət u dəqə d̄z̄m̄rin, z̄ təjira qəwətt̄r b̄ avtoa d̄f̄rin.

Çerga günd kət̄bun peşija mə, h̄nək əm d̄ navra dərbaz d̄bun, h̄nək d̄ kələkara.

Dur̄va zəlal xuja d̄k̄r̄n gündə bərpala eija, çiqına duje t̄ndura qy lap-qy lap həvraz h̄ld̄k̄şija bər b̄ ızmane şin, d̄nav həwədə t̄lp d̄ḡrt, ı̄ həv bəla d̄bu, ı̄ sər s̄re günd d̄s̄k̄ni.

Wədə ḡhija d̄f̄na gündə eiajə, xəbat ı̄ kəwşəne sosialistilje d̄kələ, ızgit u dərbdare kolxoza raw ḡrt̄ne car n̄kal, qirina xortanə, şingina kələndija, d̄st̄ren k̄lama kolxozeə h̄rçar.

Maşına mə nola b̄ruske qıl d̄bu b̄ awakı, nava dy s̄hətada navb̄ri da 60 kilometr re, 61-eda ı̄ peşija mə v̄bu wəlatəki təzə.

Əm sər Axbaranədə d̄qylȳbin, gündək hesa d̄ ḡrəkə fı̄rədə p̄rvədaji, ysa, cawa gələk ḡnded mə bunə wi q̄rari, le nave Axbarane d̄ q̄rrnada hatjə ḡli k̄r̄ne, gələk n̄hijed Ermənistane u Zakavkase, nave gələk gündə həv n̄zan̄n, le əw ḡşk b̄ həvra nave Axbarane r̄nd zan̄n, s̄ma ky wəxta xwədə Axbaran gələki şunda maji tarijedə bujə, lomə zi, gava ky gələk ḡndi u bazarvane Ermənistane qar u qysur danə s̄ri həv,

əva p̄rsa nan wəq̄ylānd̄nə, ty kyrre «Axbaraneji, nə f̄-
mi, nəzani, Sər h̄şki—sərgədani.»

Heji ḡdi, zəmane m̄n şir̄n, əva əw gyndə je ky
nola q̄iza b̄k̄rə l̄ bər m̄raza, le n̄şkeva waxta xwə da
rurəş buvu, kəsi poz pe n̄d̄k̄r, ze h̄z n̄d̄k̄r, əva
bazare c̄c̄ki b̄d̄əw c̄nd sal peşda gyndəki k̄v̄n̄k
bu, le n̄ha ty w̄rə b̄nherə... te ḡlək n̄xş u n̄muşə
təzə b̄b̄ni.

B̄rç u b̄dana wedere zi s̄ri dajə sər həv. K̄r̄xa-
na m̄rm̄r, zavodā şir, h̄mam, f̄r̄na nan, aspeşxanə,
m̄v̄anxanə. Z̄ b̄rçə diwani v̄rda ōtaxə.

S̄b̄k̄ə t̄m̄z, je ky van sale paş̄n kolhozvana ce-
k̄r̄nə bona z̄jina xwə. Car u car n̄kale gynd dare ba-
q̄a təzə n̄kand̄nə, zati b̄ni ḡr̄t̄nə şin bunə, le h̄mb̄-
re avaje diwanxana u q̄yl̄q̄dara ḡrr̄k̄ə p̄rr f̄r̄da b̄
s̄re u q̄əjidə hələ parva dar n̄kand̄nə, baq̄əki səjir̄n-
geji t̄rr̄k̄ri ysa ce k̄r̄nə, w̄ki m̄ri həwas h̄zm̄k̄rə
le b̄nherə. S̄ s̄rə w̄ beşin̄, əz n̄zan̄m k̄izane be-
z̄m, bin̄m m̄jdane, w̄ki s̄f̄tə Axbarane b̄ w̄ əjan-
k̄m.

Dy dəq̄ə şunda əmə l̄ nava Axbarane bun, l̄ bər
d̄rə diwanxana m̄z̄n.

Roza r̄h̄t̄ije bu, le diwanxanə w̄k̄ri bun, w̄k̄ə
b̄istim̄ri l̄ bər d̄rə baq̄ce təzə s̄k̄n̄ibun mass̄h̄t d̄-
k̄r̄n, dy se xorta b̄ri həvd̄dan, j̄ki sev̄ək z̄ dəst hə-
vale xwə r̄v̄and f̄r̄qas k̄r, z̄ nav wan d̄rk̄ət. je d̄n
danə r̄ji, le n̄karbun b̄ḡr̄tānə. Xort cu dur s̄k̄ni,
d̄z̄mala xwə z̄ çeba xwə d̄r̄x̄st, seva xwə t̄m̄z k̄r,
durva d̄ji l̄ həvaləd xwə k̄r, w̄ki b̄vin̄n, əj̄nati wan-
ra seva xwə şir̄n—şir̄n da bər ḡza,—w̄ ḡrt̄ə xwə?
—w̄q̄ylānd xort̄əki z̄ k̄oma s̄k̄ni

L̄ b̄sta h̄mb̄r w̄k̄ə d̄h donz̄d̄ə xorta həspe həs̄ni

vi ali wi ali d̄s̄er̄x̄and̄n̄, ysa s̄erb̄st̄ t̄ə q̄əj d̄ȳḡot̄ z̄ykma-
kida l̄ s̄ər p̄ȳsta wan h̄əspa m̄əz̄n̄, bun̄ə.

L̄ m̄yl̄e raste, k̄el̄əka s̄əm̄ək̄i s̄ȳri, avajiki t̄əz̄ə f̄y-
k̄ȳra m̄n̄ b̄ər̄b̄ȳ xw̄ə t̄əglif̄ k̄ȳr. M̄n̄ b̄ərə xw̄ə z̄ȳ list̄ȳka
xorta gyh̄ast̄ u xw̄ə l̄ avaj̄e t̄əmeş̄ə d̄ȳrt̄.

Avaj̄i n̄ə p̄ȳr m̄əz̄n̄bu, l̄ə ş̄yk̄yl̄e wi niş̄an d̄ȳda w̄ə-
ki b̄ȳ m̄oşa texnika p̄aş̄ȳn hatij̄ə s̄ek̄ȳr̄n̄. L̄ȳ b̄ər̄ d̄ərə
avaj̄i w̄ək̄ə ş̄əş̄ h̄əft̄ avtomobila u dy-se maş̄inə b̄ȳ m̄n̄
n̄ənas l̄ ç̄erḡəke p̄əjl̄ h̄əv s̄ək̄ȳn̄ibun.

C̄ənd̄ xorta avtomobil̄ək̄ə bar k̄ȳr̄n̄e d̄an̄ibun ort̄a
xw̄ə z̄ȳ h̄əv p̄ir̄ə—p̄ir̄ə k̄ȳr̄ybun, w̄əş̄ələ we t̄əm̄ȳz̄ d̄ȳk̄y-
r̄n̄, ç̄ar d̄ȳn p̄əv d̄ȳx̄ȳst̄ȳn. Hyndyrr̄da ş̄ȳngina cakuc̄e hadada
d̄ȳhat, —c̄əwa dyxen̄ə, əva m̄ȳsk̄ən̄e maş̄in̄ troktore w̄əj̄ə,
—b̄ələ, h̄un ş̄aş̄ n̄in̄ȳn, d̄ȳv̄ə w̄ə b̄əḡəm̄ n̄ək̄ȳr, k̄əḡəm̄k̄ȳn
h̄ȳndyr, l̄ə p̄ak̄ mez̄ək̄ȳn, —kybar—kybar b̄ȳ k̄ən ç̄ava m̄n̄
da xort̄ək̄i q̄əm̄əri b̄əz̄ȳn b̄ȳl̄nd̄i ru b̄ȳ x̄ȳri.

L̄ȳ w̄ed̄ərə hyndyr̄ avaj̄ida ç̄ar goş̄ə baş̄q̄ə—baş̄q̄əda
s̄ȳnh̄ət̄i t̄əş̄kil buj̄ bu, z̄ȳ ç̄ar q̄ȳsma, se s̄ȳnh̄ət̄x̄an̄ada k̄əs
t̄yn̄əbu, t̄ən̄e d̄əz̄ge s̄ek̄ȳri, l̄ȳ s̄ər h̄ər d̄əz̄ḡək̄i ç̄ur̄ə-ç̄ur̄ə
h̄aç̄ət̄ u p̄ərḡal̄e ostatij̄e t̄əm̄ȳz̄ u t̄ȳndyr̄st̄ d̄ȳb̄ȳr̄q̄in, ro-
za r̄h̄ət̄ija wanbu. D̄ȳ h̄ər oṭ̄ax̄ək̄ə s̄ȳnh̄ət̄da j̄ək̄ sand̄ȳq̄e
du d̄ərmana d̄arda k̄ȳribun.

T̄ən̄e z̄ȳ s̄ȳnh̄ət̄x̄ana ç̄ara ş̄ȳngina cakuc̄e u z̄ȳndana
d̄ȳhat, ḡava kȳ əm̄ cun̄ə hyndyrr̄, x̄əbatc̄ija b̄ȳ t̄əm̄amija
xw̄əva b̄ərə xw̄ə dan deri l̄ȳ b̄əz̄ȳn, bal u h̄əj̄it̄ə hola
m̄n̄ rewij̄e n̄ənas p̄ȳh̄er̄in, m̄n̄ d̄əst̄ xw̄əda ve ç̄are b̄ȳ
d̄ənḡək̄i ysa w̄ək̄i d̄ȳş̄k̄ b̄ȳh̄ist̄ȳn s̄ȳlav l̄ȳ wan k̄ȳr, h̄əda-
da nola k̄oma ordija sor̄ə t̄əll̄mdar b̄ȳ j̄ək̄ d̄ənḡ s̄ȳlava
m̄n̄ ş̄ir̄n̄ v̄əḡȳr̄n̄.

Fir̄ə—fira k̄urma h̄ədada bu, p̄ȳriske s̄ȳri vi ali wi
all̄ d̄ȳp̄ək̄ij̄an, xort̄ək̄i z̄ərb̄əd̄əst̄ syrniki f̄ȳroquna z̄ȳ k̄urme
d̄ər̄x̄ȳst̄ da s̄ər z̄ȳndan, dy xorte d̄ȳn b̄ȳ q̄ȳrane j̄ək̄ p̄ute

hätynə nav səve həsynə sorbuji, pəriske ağyr fəraşdydan: car nykal zə qəwata myle xorta ərđ dyləryzi. Zə kurme dur ı sər dy dəzge başqə car mənğənə qəwin kribun, dy oste qərntə balte təzə cekryi egə dьkьryn, sərə sьp-hətxaneji zerynda cənd osta zə tənəke təzə sobə u tьru-be soba ce dьkьryn. Zə sədi zədə sobe təzə nola qytike ı keləka diwer dabun sər həv.

Əz neziki tənəkciya bum.

Osta, vi wəxti əwqas sobə cь? həwalə,—mьn zə oste məzьn pьrsi.

—Bona хyндьnxaniya, əm gərək wəxtəke kьnda 250 sobəji təmam kьn.—250? cь həsaba, nəhija Axbarane təvhəv 60—65 gyndə, əwqas zi bьra məktəbe wan həbьn, le əwqas sobə?

Cawa dьxənə ty bь nəhija mə nənasi həval, əv 250 sobə nə səba xwəndьnxaniya gьşkanə, gynd hənə, wəkidь se xyəndьnxani tēda hənə—bь penç şəş goza, dьhər jə-keda... həla jedьn gələk sobe wan təzənə, hьnək zi ve gave qə nazize həta cəndəki əme səba wan zi...

—Əfərym Axbaran, mьn dьle xwəda wəqьlānd, izna xwə xwəst u zə hyndьrr dərketьm. Xorte bь, mьnra həti dьdəqə şunda, nəsekьni, cu şyxyle xwə. Gava ky əz dərketьm dəvra, mьn bərzer nheri, səv bь mьxylqətəki gьran kətym, conge mьn rьçin zə mьn tьre kyрманçьn, nola bərə dьkьn şərr, ki zanə cənd mer zə həv kyştynə?

Əw tьrsə dь dьle mьda bu, mьn xwə zəvt nekьr, ləz neziki xorta bun, wana avtomabila xwə təmam pəv хьstьbu ı sər darəkl runstьbun, qəlyьn dьkьşandьn, wana zi ı mьxylqətə bəgəv buji dьnheri,—əw cь? mьxylqətə, dьkьn şər? bь kəlo—bin mьn zə həvala pьrsi.

—Şərrə cь? əçev maji bь həvra xort ı sər ıng səkьnin, ı səve mьn u həv nherin, paşə ı dorane xwə.

Мън релја хвѣ дьрези мухылѣте бѣрѣвбуји кьр,—
ѣв сьра ѣвѣас бѣрѣв буна? Бу пирѣина хорта, дѣсте хвѣ
ль хѣвхьстьн, тер кѣниѣн.

— ѣв сука колхозвананѣ, хѣвал, тѣ зьраве мѣ гѣ-
танд, исал цѣнд салѣ дѣнге шѣрр у дѣва зь гьѣ мѣ дѣр
кѣтиѣ, нѣниѣ мѣда тѣне ль дь се гьнде кьрманѣа нав
нава шѣрре гѣбѣла дьѣгѣвумьн, ѣв зи нѣла бѣре нѣнѣ.

Мън хвѣ ль суке гьрт.

Вѣкѣ дь хѣзар зьн у мер ль хѣв дьгѣриѣн, сь бѣ-
зи нанѣбун, рун, пѣнер, хьнгьв, хек, мьришк, савар, бь-
рѣнѣ, кьнѣ у мьдас, емѣше тѣзѣ, рьнѣар, сь ѣурѣји бѣзи,
сѣриѣи рѣз у дѣвар бь хѣбѣрѣке сѣва сука базаре Рѣ-
ване, ьса зи колхозвана суѣ хѣмьландь бу, хѣр тьшти бь
сьхьш бу, тѣне емѣше тѣзѣ нѣјлсѣ гьимѣт бьлѣнд бу, ль сѣр
ѣза суке дь дуѣканѣ коопѣративе хѣмьли буѣ бь кьнѣ
дьрутѣ, сабун, рѣекѣ, тьтун у ѣшиѣе маѣин, ѣики дьн ха-
ѣте рѣнѣбѣриѣе дьѣбротьн.

Хѣр гьндѣки колхозван ермѣни, кьрманѣ, ѣѣѣм, тьрк
у асѣри ль колхоза бѣрѣв буна, хѣме ѣмре тѣзѣ данѣнѣ,
нѣха гьртьнѣ рѣѣа дѣвлѣмѣндбуне. Гѣвѣата ван хѣсьнѣ,
дьха вѣхѣд у бѣлѣнгаз сьтуѣе хвѣ ль бѣр кулѣк хар на-
кьн, зе нѣр у ѣот рѣѣа накьн, нѣ зи кѣда хвѣ ль гѣвѣри-
гьла нѣви дькьн, ѣван хвѣѣе кѣда хвѣнѣ, хвѣѣе изьн у азѣѣа
хвѣнѣ.

НАФА ГЕЛИ

I

Бѣѣе Мѣсханѣ мѣна зѣѣе хар дькр фѣкин. ѣвѣре рѣшѣ-
тари ль сѣре ѣѣа тѣр бубун, хьрѣхѣи буна хѣв.

Тѣлѣшѣд бѣрѣе зѣрда дьхѣатьнѣ хѣре.

Durba gynde Mireke dxyeni.

Diwara rəş dьkьr. Nav nava əwtina kəlba hat, mə durba məri dьditьn. Gyndda mərv dьqafьcin, dьsun, dьhatьn. Nyneka maşına toxьmтəmyzkyrne dabuңə sər mьled xwə u dьbьryn. Əwana maşinə dьbьn həwşa kolxoze, əw dərbdare kolxoza Mireke bun, wana tьvdarəke sandьna bьhare dьkьr. Gərək toxьm тəmyzkyrana.

Gyндija haçəte reңçberije hazьr dьkьryn, xəbata gynd rьnd peşda dьcu.

Həma wı caxi bu, wəki sədre kolxoze, Təfure Kələş pesira xwə kytabu bagəre, əwi şəpa bərfe dьqəlaşt, cu gьhiştə mərəka kolxoze.

We roze Təfur təmamia qəwəta xwə çьvandьbu sər həv, boңa şərr kə mьqabli çətьnja, wədəda tьvdarəkeşьxyle sandьnja bьhare binə səri.

Kolxozvana bь vedroa toxьm dьkьşandьn, dora triere bьbu govənd.

Təfur got,—də zü bьkьn həvaləd dələl, zü bьkьn, bəna əm təmyzkyrna toxьm kyta bьkьn. Wəxtəke şunda bь sərkarla Təfur tьvdarəke xəbata sandьna bьhare hətьbu ditьnə.

II

Bьhar hat, təva zerrin pəңçəd xwə kyta bu ru dьnjaje. Qaləcək vəbubun, dənge təjrəda dьhat.

Təfur cənd yzve brigadarra dərkətьbu dora gynd, təsəlla kəwşən dьkьrn.

Təfur got,—Həvalno, mə wəxtəda bь ruspiti xəbata tьvdarəkditьna sandьnje kьr. Nyha lazьmə əm rьnd bьciьnь, ty kəs zь brigada xwə dərəngi nəkəvə.

Kolxozvan şa bun, Təfur dьxast gələki xəbərda, le wədə tьnə bu, əw dərbazi xəbata konkret bun.

Əsre zəviyə kolxozeda təqəteqə traktora bu, qotana
d̄scun-d̄hat̄n. Ḡmina pala bu, jəki maca qotana ḡrt̄n-
bu, jəki mangerr d̄k̄r, je d̄ne tox̄m yala d̄k̄r, xəbat
zəviyəda b̄ əşq u d̄lpeşda d̄cu.

RƏWAN

Rəwan x̄eşə, av şirinə,
Rəwan rəz u gylbaqə,
Xaniyə Rəwan mina qəsr̄n,
Qoc̄k u b̄rç̄n dor pənçərə.

Xəbat, x̄ənd̄n u d̄lkət̄n.
Nava Rəwan p̄r gələk̄n,
Zavod fabrik kino məktəb
Xəmla s̄nge ve Rəwan̄n.

Dəng ḡmina əfto tramvaj
Dəng z̄ d̄le x̄wəş muzika
Məşqa qızan por u kəzjan
Dəstəgyl̄n l̄ kuca roqan.

Dare sp̄hi rez kət̄nə,
Xəml̄ u rəwşə vi bazari,
Dora roqan si ḡrt̄nə,
Sər ava sar çəw u kani.

Tramvaj tamar fabrik d̄lə
Boj bazare ve Rəwane,
Xun u çəgər xəbatcinə
Boj zəmanə sosializme.

Sal, məh u roz d̄xətm̄lə
Əv bazare mə şewr̄stan
Xani zavod x̄ənd̄n̄xanə,
Zedə d̄b̄n nava Rəwan.

Məşkəne rınd həvəle qənc
Nav paşle tə məzən bumə.
Rəwan wəlate baq u sənç,
Rəze tıri u zərdələ.

KARBK

Bəzənək dəbə meşəki kurdə. Karkəke wəə bədəw
həbu. Karke hər ro malda dəhelə, xəw əl dəcə cərə, də-
cərə u evərə cəcəke we tızi te mal. Dəri dykytə u dəkə
məkə—mək, gazi dəkə.

Karka rəş
Əziza dəlal

Əz gərjamə cija bə cija
Mən şir anijə bona tə,
Dəri vəkə əz bəmə hyndyrr
Şirin—şirin şir bərdəm tə,

Karka rəş,
Əziza dəlal.

Karkə pera pera banzdədə, dəri vədəkə. De cəcək
dədə we u disa dəcə cərə.

Əva gəşk gyr dəziva dəbinə. Evarəke zə bəzənə bə-
re te, dəri dykytə bə dənge xəwəji qalın dəkə gazi.

Karka rəş
Əziza dəlal,

Əz gərjamə cija bə cija,
Mən şir anijə bona tə.
Dəri vəkə əz bəmə hyndyrr
Şirin şirin şir bərdəm tə

Karka rəş
Əziza dəlal.

Карык дьбһе u çave дьдә.. әw ty қiji? тә naz нә-
кым, дија мьн ysa gazi nakә, дөнге we зьрав u шirinә.
Дөнге тә qalнә u һышк, дәри әз vanәкым... әз тә na-
хазьм... U gyr dur дькәвә, дьсә. Diја we te, дәри дьқытә.

Karka rәш.

Әziza dәlal

Әz gәriamә ciја бь ciја,
Мьн шir anijә боңа тә,
Дәри vәкә, әз bemә hyndyrr
Шirin шirin шir бьдьм тә,

Karka rәш.

Әziza dәlal.

Карык дәри vәдькә, сьськ дyxwә u derra дьbezә.
— Dae zani сь bu? һьпәки peш, jәk hat, дәри kyта u
gazi дькьг.

Karka rәш.

Әziza dәlal.

Дьgot дәри vәкә. Дөнге we ysa qalнbu. Әz ysa
tьrslam, ysa tьrslam... мьн дәри vәнәкьг, мьн got na-
хазьм һәrrә...

— W'a, w'a, w'a, w'a, rәшк çan, сь baш bujә, wәk.
тә дәри vәнәкьrijә, -de бь tьrs gote—әw gyr bijә, hatijә wә-
ki тә бьxwә. Çarәкә дьне zi, wәki be, vәнәki, bezә һәrrәj
ane na diја мьн we be, pe styrije xwә tuz тә бьkyzә.

СЬVIK

Дьvә navә сьvikәк дьбә.

Çarәke стьри дькәвә lәnge әve сьvike. Vi all дььгә,
wi all дььгә, дьбинә ky pirkәk dara dgәrә, tәndure da-
dә, nan lexә. Дьbezә.—

— Dae çan, dae, stьrije lңge mьn dərхә, tәndurа хуә dadә, әz zі һәрьm кьçеç бькьm, сәге хуә хуәјкьm. Pırьk stьri dәrdьхә, tәndure dadьdә.

Сьvik дьсә, раҫда вәдьгәгә, дьbezә ky stьrije mьn раҫда бьдә mьn.

Pırьk дьbezә.

— Stьri mьn avitә tәndure.

Сьvik дьsәкьнә ky:

— Strije mьn бьдә, jane na әze vi all бьфьгьm, wі a бьфьгьm lәwaҫә tә әze һьдьm, бьфьгьm дәvгa.

Pırьk lәwaҫәki дьдә, сьvik lәwaҫ һьltinә дьфьгә.

Дьсә дьvinә ky ҫьvanәk be nan, ҫir дьхwә. Дьbezә.—

ҫьvane бьга, сьма ҫir be naң дьхьi, wa lәwaҫ һьl-дә һurкә nav ҫir, бьхуә.

Әz zі һәрьm кьçеç бькьm, сәге хуә хуәјкьm.

Дьсә, раҫда вәдьгәгә, ky lәwaҫә mьn бьдә.

ҫьvan дьbezә:

— Mьn хар.

— Na, — дьbezә, — lәwaҫә mьn бьдә, jane na әze vi all бьфьгьm, wі all бьфьгьm, бәрха tә әze һьдьm, бьфьгьm дәvгa.

ҫьvan becар bujі бәрхәке дьде. Ньдьдә дьфьгә.

Дьсә дьbinә, wәki çiki dәwate дькьn, goҫtije wanә-түнә, wәki ҫәzекьn. Дьbezә, сьма mәtәl manә? wa бәр-ха mьn һьдьn, ҫәzекьn, кәf бькьn. Әz zі һәрьm кьçеç бькьm, сәге хwә хwәјкьm.

Дьсә, — раҫда вәдьгәгә, ky бәрха mьn бьдьn.

Дьbezьn, — mә ҫәzекьrijә харijә, әm зь кь бьдьn.

Әva дьsәкьнә, дьbezә ky бәрха mьн бьдьn, jane na әze vi all бьфьгьm, wі all бьфьгьm, buke һьдьm бьфьгьm дәvгa.

U buke һьltinә дьфьгә.

Дьсе, дьсә, дьбінә, wәki ашьқәк рева дьсә.

Дьбезә, — бьге ашьқ, әве buke һылдә сәт хwә хwә-
ji кә, әз zi һәгьт кьсьсь бькьт, сәге хwә хwәji кьт.

Дьсә, ражда вәдгәгә те решја ашьқ дьдьгә, дьбезә
ky buka тьп ражда бьдә тьп.

Ашьқ дьбезә, — buk cu mala хwә.

Әва дьбезә ky na, buka тьп бьдә, jane na әзе vi
all бьфьгьт, wi ali бьфьгьт, saze тә һылдьт бьфьгьт.

Ашьқ saz дьдә we.

Saz һьлтинә, davezә мьле хwә, дьфьгә, çiki rudьni,
dәst бь strane дькә, дькә сьвә-сьв, қьlame дьбезә.

Сьндь, мьндь,

Стьгитьп да, ләwaş стәнд,

Ләwaş мьп да, бәгх стәнд

Бәгх мьп да, buk стәнд

Buk мьнда saz стәнд,

Saz мьп стәнд, ашьқ bum,

Сьндь, мьндь,

Сьв, сьв.

U Nьşkeva saz кәт şkest, сьvik фьri cu, һькјat zi қь-
ta bu.

PIONERA

Әw ь zәvјa kolxozenә,

Әw дьхәбьтп — зьбарәнә,

Gәgil дькьп, кәvra тиньп,

Зь nav zәviје кәnar дькьп.

Çiki дьне әw que дькьп,

Һьпәк қока dadьwәşиньп,

Mina muria дьләзиньп,

Pera дьstren, дьlillиньп.

Məme sərqar kьrə gázi:—
— Həla bьnerьn hun həvrazi,
Gьška bь həvra pьšt rast kьrьn,
Ruje wana bь kən, gyh le kьrьn.

— Gəlli bьra mə kyta kьr,
Qarəke rьnd mə əjan kьr,
Qara zəvije bo gьşkanə,
Bona pala xəbatcijanə.

Həvra zьbarətije əm təşkil kьn,
Həvra xəbatə əm hьz kьn,
Bona əve hun həzьrьn
— Tьme hərgav əm həzьrьn.

Çergə rez bu, çot bь çot,
Lьnga hьltinьn jək, dy jək,
Təva şirьn əwan dьsot,
Dьsun male jək, dy, jək.

DY BЬZЬNED SƏRHЬŞK

Çarəke dьqəwmə, dy bьzьned sərһьşk radьbьn sər
qəranəki, əwana sər qəranrra bər bь həv ten, qəran zi
sər cəməkirra krьbun, bona mərvь zь bərə ave dərbazi
bərə dьn bьn.

Hərdu, bьzьn nьkarьbun həma çarəkeva sər we pьra
təngrra dərbaz buna, we gave lazьm bu, wəki jək vөгər-
ria, bona ja dьne dərbaz bija, re bьda ja peşija xwə.

Le ty wərə bьndьherrə hərdy zi sər һьşk bun, jəke
gyrra ja dьne nədьkьr.

Jəke got ja peşbəri xwə:—ty paşda hərrə, əz dərbaz

Бѣм, ја дѣне çав да,—ты сѣма раѣда наци? ле мѣнрра дѣбези, вѣки эз вѣгѣррѣм.

—Эз тѣрра дѣбезѣм раѣда вѣгѣррѣ, бѣре ѳвѣл эз рабумѣ сѣр керан, ты кѣји?

—Ты бѣбaxçинѣ, ты занѣ бѣ кѣрра хѣбѣр дѣдѣ, сѣр-саç, хѣла сѣрда хѣрса тѣ зѣ те. Эв хѣрды бѣзѣнед хана гѣлѣки хѣрс бун, хѣврра кѣтнѣ хѣçѣте, стѣрѣд хѣв данѣ стѣрѣд хѣв у хѣв бѣрѣпанѣн, вѣ сачѣ мѣрѣа тѣре ѳвѣ, бѣзѣнѣк вѣ бѣкѣвѣ нав авѣ у бѣхѣнѣрѣ.

Wana sared хѣв рѣррѣтандѣн, аçрѣе жѣке ре нѣда ја дѣн у хѣрды бѣ хѣврра кѣтнѣ ѳвѣ.

NƏHE KANUNE

I

Зѣ нava мѣрѣвѣ уsçancija жѣки крѣ гazi, got,—бѣжра-çа sor lazьml мѣ нѣнѣ,

Эвѣл дабу рѣçѣа мѣхлуç, кѣмѣ хѣв дѣхѣзанд, дçу у дѣхѣзѣа рѣç бѣрѣ ѳѣвѣ мѣрѣа—Эм дçн çѣм бавѣ хѣв...

—Ina buna мѣ вѣ хѣжѣ...

—Rənge sor, ѳв рѣнѣ хѣна мѣжѣ, хѣвално.

—Xen зѣ çѣвѣта çмаѳте, кѣс çмаѳте аza nakѣ, хѣр çѣвѣта çмаѳте дѣкарѣ çмаѳте аza кѣ.

Wəxta мѣхлух зѣ соçаçа хѣлçжан бѣрѣвѣ кѣнарѣ çѣм, дѣра рѣре дѣтѣн, вѣкѣл ѳскѣр рѣа сѣр рѣре грѣтнѣ,—раѣда нѣсѣкѣнѣн. Тѣ хѣф зѣ ѳскѣр тѣнѣбу: ѳвана ѣнѣге хѣв сѣрмакѣрѣ ѳрде дѣхѣстѣн, банз дѣдан, bona гѣрм бѣбѣн, çадвѣçандѣн, хѣвды дѣф дѣдан..

Жѣки кѣрѣ гazi у got,—ѳскѣр сѣрма дѣкѣ...

—A...

—Le гѣрѣк бѣсѣкѣнѣн.

— Əskər bona əwə jəke jə, ky qanune xwəjlkə.

— Rəhət bən lawukno... hazır.

Paşə dənge ofitser hat,—paşda həryn. Cənd həva paşda nəherin, pəş wana tərzi cmaətə tər həv buji bu. Cənd mərəv peşda cun, dəzmale xwə nava bineda həzandən, bərbə ofitsera cun, dcun u qirina wana bu.

Əm dcən cəm patşahə xwə...

—Paşda vəgərən, əzə əmər bəkm, wəki ağrı wəkən...

—Ağrıkəryn? ty nəkarı...

Mərvə dənge xwə ysa bə həv dəyuhastən, bona dənge wana bəghizə ofitsera, həvdy dəf dərđan y peşda dəhatən.

II

Əw mərəvə dəzmale xwə dəhəzandən u dcun, wana re gyhastən, nava məxluxda xwə mna krən. Le ı peşja—mera gəşka, zəna, zərə dəzmale spl dəmblmələndən.

Jəki kal, bə dyl got,—əw sə, ağrıkərnə, bona səjə? —əw nahəln pərera dərbaz bən, wəki ysənə, gərək əm sər buzera dərbaz bən.

U nəşkeva tərşək nava bineda bəla bu, bə qamcige nəditi rərəndən məxlux.

Nava ləzəki da, mərəv dəgot dənge gəşka bə həvramər u cu. Le koma cmaətə nədəsəkənı, peşda dcu.

Dəngək wa hat, got,—əw fışəkə valənə. Le vi ali wi ali, dənge əntinə mərəva dhat, nava ıngə məxluxda cənd mərəv kətən u dəfərtin...

Le cərəkə dəne bu tərđina tərđnga, ıcar dənge gyla dəha blənd dəhat, dəha nə wəkə həvdy. Mərəva dydydy səse-səse sər həvda dəkətən, ı ərdə rudənəştən, zəke xwə dəgərtən, tərəl-tərəl dəzian, hər cija nəqətke xune mına nişənəkə sər bərfe xuja dəkər,

III

Əskər sar hıqə minə zıncırəke dora avaje patşe gırtəbun u səkəni bun.

Le taqbura siari zi, xwə dabu bər pənçərə patşe.

Ofitser got,—gəli çndija, bəla bən.

Ze pırs dəkərn,—hun cıma mə nahelən?...

—Kyda.

—Çəm patşe.

Ofitser İzəki səkəni, paşe kərə qirin.

—Axır əz wəra dbezym,—əw tynə.

—Patşa tynə?

—Əre, dıha wəra hatijə gotən, ky tynə, hun zi dur kəvən.

Jəki bə qərf got,—patşa qət tynə? Ofitser disa dəste xwə hıbrı u səkəni, paşe şure xwə zı qave dərxt u got,—əz wəra dbezym, zı vra durkəvən, bəla bən.

Çmaət tızi we həjate bubu, bəlakrna waça cətən bu, de şpara çmaət tıme dıhat u dıhat.

Nıškeva dənge borije bexer hat...

Əskər tıyngə xwə həzandən u nişan gırtən, gıst ı dıa sar bun, waça bərə sıngıje xwə məxluxda krəbun...

Dənge jəki qajim hat:

—Mərvn kuzno, hun cı dəkən...

Xıstik həzlan, mərvn kətən, ırd xuneda ma.

IV

Nıškeva soqaqeda ı həv cun u hatən.

—Kyda? kyda?

—Odeda.

—Magazına cək dəst xıstıne...

—Stune telefona qətandnə, barıgəd danınə.

—Gələkən?

— GƏLƏK.

— Ax, dəbu wedere həjf hlanina.

Mərvəna kərə gazi,—ki dəxzəzə bona azaje şər kə, bona çmašte, bona əmyr u dərbazkına mərvəna, bona xəbətə, ki dəxzəzə bonə paşwəxtə bəmyrə, bəra be kəməkə bəde.

Mərvənzə nava çmašte dərkətyu u cun çəm je ky xəbərdeyda, u nava soqaqeda təşkil bu (həzər bu, ce bu) ordikə mərvəne ky azaje həzdəkyəryu u bona neta xwaəmyre xəwə dədan.

PƏRS

Maksim Gorki ve mqala xəwəda, dərhəqa kizən kanune xəbər dəde?

ZƏVI

Əz zə Əanae vəgəria bum, nava gyndəki Ermənlərə dərbaz dbum.

Şəv gələk baran hatəbu, ysa hatəbu, zə barane gələk diwar u hocək hyləiabun.

Təzə svə safi bubu, gylpe du hedi-hedi zə kyləke avaja dəkyəşia u bələji sər xania dbu.

Əz dəhiştəbum mala gyndə təwrə paşyn, wəxta bu crina dəri, dənge əorina eeləke zə hyndyre təwlə hat, dənge cənd zara kətə gyhe myn. Pəş bəri myn gyndik dərkət, mulje wi spi, mərrək zi sər myle wi bu.

Emane dəqəke ily myn nyherri, paşə rja xəwə dit u bər diwerra cu. Ləzəki dəne şunda əm zə gynd dərkətyəbun. Myn zi mina wi gav da, əz cum.

Əz ky peşbəri xwə nykəşiam, zə horizon...) noma
bərmyz ejae rəx həv dxyenin.

Məze rəşi gran, col u gəli, eja u bəni gərtybun.

Çi çina əw çəize zə əzmam dhatyn xəre, nişan də-
da, wəki durva çina baran te.

Əw mərəve gyndi hedi dcu.

Av carəxe wi qylra dəkət nav gora, ləng le şyl bu-
bu, singe wi wəkri zi pera, zə məze, nərətke ave sərlyb-
se wi top dxbun.

Wəxta əz dərbaz dbum, mən jək-jək lə hərdu zəviye
kəka xwə dn̄heri.

Xəte orça wana hər xrav bubun, u av orça wanada
gol, bubu.

Gənd həva ave ləp br̄bu.

Pele ave zile gənymə dəlai qokva rakr̄bu u bər-
bu tzi xəta kr̄bu.

Xəte cukda hərri top bubu, le golada ava sorə şely
zile xənyqi lə ruje ave dyl̄styn...

— Ax, ax,—bu axina kale u peşda cu.

Le zrara ysa məzyn zi tynəbu, xwəlije təjax dabu,
zəviye ysa dxyenin, wəki ləp xrav nə bubun, zile wana
təjamiş bubun, sərə xwə hyl̄brr̄i bun.

Wəxta kale əwe dnye ky t̄şt pe nəhatl dlt, xəbərda,
got,—e'j, şkr̄ zə xwəde, zrara ysa nə biyə.

Mən dyl da bər kale, got, kale, zəvia tə zi we wəbə.

Be xəvərdan sərə xwə həzand. Dyf̄kr̄ bu; t̄me dur
dn̄heri. B̄ əwi çur̄r̄j əm zə gynd dərəkətn̄, paşe bər-
b̄ eja xar bun, wəxta əm weda cun, kale wə dəqəke sə-
k̄ni, xyəst durva lə zəvia xwə b̄n̄her̄r̄ə, s̄ka s̄ hali-
danə?

— Zəvia tə kizane?

---

*) Horizon,—wəxta mərəv dur dn̄her̄r̄ə zə məri t̄re, ərđ u
əzmam ḡhistnə həvdy, əw ḡhistand̄na əve məria
d̄b̄rr̄ə, zera dven horizon, ur̄si,—gorizon.

— Əwa zore.

Wedəre, av dьkьʒia, pele ave durva xuja dьkьr. Hьl-
bət qe əw av nava zəvia wira dьkьʒə hər tьʒt top krije
u brije.

Rəng lь kale cu, got, — mala mьn xrav bije.

— Nəbə zrar bije?

Kale bь dəngəki xəbьqi got, — əz nьzanьm... dvə kь
cəve mьn navinьn... əz kal bumə...

Əm peʒda cun. Nezik dvun. Cqa dcu, cətьn bu, zo-
re həria selave həbu, wəki dьhətə zər, bьxwəra zil da-
nin...

Bina kale əkja bu. Hьrminə wi bu. Əm həvəki zi
peʒda cun. Dьha heʒnəji nəxejen bu, tьʒtək nətabu. Hər
mə selava ave u hərije dьdit, selava werən krьbu, xrav
krьbu.

Kale pəj cənd gavara səkьni, mərr zь sər mьle xwə
anı xare.

Bələngazi lь cəm zəvia xwə bu...

Əw ave nəwalada top bubun, zorda tьme we xrav
krьbun, qəwin pel dabu, zəvi təməm raqьʒ krьbu.

Əwe smьle epeçə bьnd bubun, ʒkəstьbun; pel da-
bun sər həv, vьrda-weda u hərri grьbun. Hьnək lap
kətьbun nava hərije, hьnəkə zi ançax xuja dьkьr...

Ruje xwəlije həmə ʒin dьkьr...

Baran həmə dьhat, dьhat u crrina nьqtke we dьkə-
tьn gole ave.

Mər zь dəste kale kət, cəv le bun təri, çl bь çl sə-
re xwəda sər dəste xwə rəx gənyəme rьsde zare xwə, ru-
nьʒt...

Mьn həspe xwə azot u dərbaz bum.

Dьhə mьn dьl nəkьr əz ty xəbərəkə ʒaje zərə bezьm-
Mьn zь durva paʒda nьheri, dit, kale fəqir, dьsa ysa

xwə dajə rəx zəvia selavbri runəštijə, şəri l̥ sər dəstá,
barəne zi l̥ pörre wi spi d̥k̥r.

BIRANIN DƏRHƏQA LENIN
VLADIMIR ILIC L̥ S̥RGUNE

(1898—1901)

1

Əm evare hat̥n̥ gynde Şuşinskije, Lenin wi gyndi-
dá d̥ma. Vladimir Ilıc cubu necire.

Əm pəja bun. Əm b̥r̥n̥ otaxe. L̥ S̥bire, gyndije
nəhija Minusinskije t̥m̥z d̥zin.

Bərre çurə-çurə cek̥ri daven sər ruje órde, diware
wana pakı spikrinə u xəməlandinə.

Rastə, otaxa Vladimir Ilıc aqası zi məz̥n̥ ni bu, le
t̥m̥z bu.

Xwəje avajı, cəvəkə ky mabu, baxşandə m̥n̥ u dja
m̥n̥. Xwəje male u çinərə wana t̥zi avaje mə bun, l̥
mə d̥n̥herin u dəsp b̥ r̥rs-r̥rsjara k̥r̥n̥. Vladimir
Ilıc z̥ necire v̥g̥eria male. Əw m̥t̥əl ma, wəxta dit ota-
xa wi ronajə. Xwəje male got, wəki əw Oskar Aleksand-
rovicə (pale Peterburge srgunk̥ri), wəki hat sər xwəş bu
u k̥tebe xwə avit, Ilıc b̥rb̥ d̥ri banzda.

Həma wi caxı əz z̥ avajı d̥rk̥t̥m̥.

We şəve mə gələki xəbərda, Ilıc pakı sər xwədə
hat̥bu, saqləm bubu.

Z̥ mərv̥e srgunk̥ri hər dy palə Şuşinskijeda həbun
—sosial-demokrate z̥ Lodze, jəki ky kym d̥drut, nave wi
Prominski bu, şəş zarre wi zi pera, je d̥ne paləki z̥ kar-
xana Leninqradə Putilove bu, nave wi Engberg, b̥ xwə
fin bu. Hərdu həvale pak bun.

Frominski mærvæki raki sæg xwæ bu. Əwi hændyk dæxwænd u hændyk gyligotæn zapæbu, le allje snæfeda gælæki qæwin bu. Zæna wi pæji éðete kævni dæcu, æwi bæ zæna xwæra wa qærf dærbaz dækyr, zæ necire gælæki hæv dækyr.

Roze éjda, kænçe tæzæ xwædækyr, ruje wi bæ kæn bu. Əwi kylame Polşae, je inglabiye dægot,— „mærvæ palæ, qæwæta xwæ nas bæke,“ „jæke gylane“ u gælæk kylamedmajin.

Zarra bæ wirra kylam dægotæn, Vladimir Ilic zi tæv wana dæbu u bæ wanra dæstra, Lenin Sibireda bæ dyl u æsq gælæki dæstra.

Prominski bæ zæmæne uræsi zi dæstra, disa kylame inglabe dægot, Vladimir Ilic æw hini kylame Uræsi dækyr.

2

Vladimir Ilic nasi mærvæki gyndi bubu, gælæki ze hæv dækyr, familiawi Zurabljov bu. Zurabljovæ jæki hileji si sall bu, bære kætæbti kæræbu, wæxta Vladimir Ilic dærhæqa wi xæberdæda dægot, wæki æw mærvæki inglabcæ biæ, şækjatci.

Zurabljov bæ dyl u æsq dærtæ mæqabli dæwælæmænda. Əw zæ næxwæşija ræşæke zu mæv.

Əwe dæne ky nasi Ilic bubu, mærvæki gyndii kæsib bu. Vladimir Ilic tæme bæ wira dæcu necire; æw gyndiki dæle xwæji sax bu, zera dægotæn Sosipatic; æwi Vladimir Ilicra rænd dærbaz dækyr, çarna qylæng, stryije gækuvija ræwajl wi dækyr.

Vladimir Ilic bæ dæsti Sosipatic u Zurabljov læ hale gynde Sibire dændheri, nasi waq u émyrdærbazkæræna wana dæbu. Əw; çaræke mævra qæækæ, dærhæqa gyndiki dæwælæmænd, wæki wi mærvæ gyndi mala wida (dæwælæmændæ) dærbaz kæræbu, xylam zæ wi mærvæ dæwælæmænd cærmæki

dewer dьdьzə, gyndije dəwlemənd цудышисс и цыкызə.

Ləma zi Illic dərheqa məryve xwəje həbuna hur u eksploatasija wana xəbərđyda, wəki wana badyl həwa kəda xəbatcija dьxar. Ja rast zi ysa bu, batrake Sibire bona xwəje male mina məryve srgunkьri dьxəbьtin, əwana hər roze əjda bina xwə dьstəndьn.

Illic bь çurəki dьne zi hale gynd dьpьrsi. Rozed Iəda çəm wi konsultasija atvakatiје həbu, çьmaəte gələki zəhьz dьkьr, əwi paləki mədənxana zerr xlas kьbu. Dərheqa ve jəke gyndi gьşk pe həsjan. Gyndi dьhatьn u dərheq dərd u kyle xwəjək-jək zь Illicra dьgotьn. Vladimir Illic zь gьlijed wana pakl sərwxəxt dьbu, paše əw širət dьkьrьn. Rozəke gyndik bist versti re hatьbu, zь Illic dьpьrsi, gələ cawa həjfa xwə zь zəva hьlinə, çьmki wana dəwət kьrijə, gazi wi nəkьrьnə.

»Le wəki naha ty həri çəm zəve xwə, we qədre təbьdьrə“. »Əre we naha bьdьrə“.

Vladimir Illic qasi səhətəke wəde xwə ynda kьr, hətagyndi širət kьr, bona əw u zəve xwə lь həv ben, zь həv nəxəjldьn. Gələk çara məryv zь dəve wana fətm nədьkьr, çьka çь dьxazьn bezьn, le Illic dьxwəst wəki wana isbatije nьvisi baniana u gələk gьlijed majin.

3

Zərry hatьn. Həwşeda dьma məryvəki latişi sər-xwəş. Cardəh zərə wi həbunə, le zь wan zarra hər jək mabu. Minka şəş sali bu, rənge wi spleolki, qəmti bu.

Əwi hedika xəbərđyda, cəvnə zələlə lebun. Əw hər-ro dьhat çəm mə. Hələ əm zь çije xwə ranəbubun, mədьdit va jə, lawuke cуськ dərdəda hat, kьməki məzьnilьseri, kaftanəki cuki le, şərfeda pəcaji bь dьl u əşq dьgot, —»Əz hatьm“.

Əwi zanıbu, wəki dja mın gələki ze hıız dıkr, zanıbu, wəki Vladimir we pera blizə u hənəka bıkə, dja wi pəji dıhat u dıkrə gazi; „Mıka tə manat nəditijə“.

— Mın dit, manat sər tətə bu, mın hlani kərə qytja suk“.

Wəxta əm zə wedərə cun, Minka zə kərba nəwəş kət. Naha əw zi tynə, mırjə, le bave wi nəvisibu, rəca dıkr, bona wi all Jənisijə xwəlijə bıdın wan „əz dıxazım ve kaltija xwəva tər bızim“.

4

Əm paiza dərəng dısun necira kəwriška. Rənge kəwriška dıha qərqaş dıbu. Kəwrişk zə ade nıkarıbn bırvijana çinə majın, mina pez dora mə dıdanə sərtyka. Wəxt həbu, mə lotkək tızi kəwriške kuştı dıkr u dani male.

Vladimir İlic wəxta Moskvaeda dıma, həia sale paşın zi çarna dısu necire, le nə mina bərə. Çarəke cun necira ruvija. Əva plana necire hana planəkə rınd bu bona İlic, əwi dıgot; „bıdək fıkrjə“. Necirvana şıxyle xwə ysa cekrın, wəki ruvi bər bı İlic hatıbu, le əwi tıvınga xwə wi saxı rast kərıbu, wəxta ruvi həvəki səkrıbu, lı wi nıherıbu u kətıbu nav dare meşə; »tə sıma ađır nəkrə“ „zani sıqası rınd bu“.

Paize dərəng, əm bı pele səmra bərzer dısun. Wi saxı həla bər f nəkətıbu, le ruje ave buz dıđrt. Wəxta mə ava səm dınhərri hər kəvrək u məsik mə bın buzera dıdit, həwasa mərija bı wanra dıhat. Le zıvıstane, wəxta çıbə dı hyndyre gərmo metreda sər dıbə (dıçıvə həv), səm həta bını dıqərıtmın, av sər buzera dıcə, əw bı xwə zi paşə dıbə buz, wi saxı mərv dıkarə dy kilometra sər buzera hərrə. Vladimir İlic zə ve jəke gələki hıız dıkr.

Vladimir Ilıc evara broşjüre fillisofije dıxwənd—zı. Hegel, Kant, zı materialiste Fransia, le wəxta dıwəstia, zı Lermontov, Puşkin u Nekrasov dıxwənd.

Wəxta Vladimir Ilıc bəre əwıl hatə Peterburge, mın dərheqa Ilıc bıhıstıbu, le nasija mın pera tıne bu. Stefan İvanovic Radceŋko mırna dıgot,—wəki Vladimir Ilıc kətebe sərbəst dıxunə, romana qət naxunə.

Əz mətəl mam, paşe wəxta əz nasi Ilıc bum, mə dərheqa we jəke qət xəbərnedə, hər mın ı Sibire bı hıst, əz pe hıslam, wəki əw gılı—gotın gışk hıkjat bunə. Vladimir Ilıc nəky ty be xandıbu, le əw; həla nıvisara Turgenew, Tolstoj, nıvisara Cernışevski „Что делать?“ xwəndıbu əwı nıvisara klasika gələki dıxwənd u zı wana hız dıkr.

Paşe wəxta hıkumat kətə dəste bolşevika, əwı pırs danı peşija nəşra hıkumate bona nıvisara klasika disa bıdın nəşrkırne, qıməte wan kəteba arzan bə.

Alboma Ilıcda, xep zı şıkle mərve wı, u wan mərva, jəky wəxta patşe hatıbun sırgun kırne, bəlongazi kışandıbun, həbun şıkle Zola, Hertsen u cəndşıkle Cernışevski.

Ləde dy çara mə kəqəz zı poste dıstənd.

Mə gələk namə dınıvisın. Namə u kəteb zı Urşete dıhatın. Anna İcnane gələk gılı gotın, dərheqa hər tışıl dınıvisı.

Mə namə zı çije dur dıstənd, zı Turuxanskije, wana dərheqa hər tışıl dınıvisın, dərheqa xəbəre Urşete təzə, dərheqa plane xwə aqrıje, we sı bıkn, dərheqa kəteba, pele fillisofije təzə u gələk gılıjed majın, wana dərheqa listka şaxmate zı dınıvisın. Pe nama dılistın. Vladimir Ilıc şaxmat pəj həv rez dıkr, bona sıka aqrıja we sawa bıa. Wəxtəke Ilıc ısa pəjı listına şaxmata dıcu, bər xəwa dıkrə gazi „əgər əw həspe vırda bıne, əze tope weda bıbım.”

Ным Vladimir Ilıc, ным zı Aleksandır Ilıc zarytija xwəda bı dıı u əşq şaxmat dılistın. Bave Vladimir Ilıc

zi şaxmat d̄list. Vladimir Ilc d̄got, — „b̄re bave m̄n z̄
m̄n d̄b̄r, paş̄e m̄n u b̄re xw̄e, m̄e rek̄e r̄nd dit u
m̄e z̄ bave xw̄e d̄b̄r.

W̄exta Vladimir Ilc hat̄e Ur̄sete, əwi kem şaxmat
d̄list »şaxmat mina əvine m̄ria d̄b̄e u nahel̄e m̄r̄v
b̄x̄əb̄t̄e, s̄mki Vladimir Ilc ş̄x̄yle xw̄e nivl n̄d̄h̄şt,
əw̄ ḡləki p̄jl ş̄x̄yl d̄cu, le w̄exta r̄h̄etbune, ç̄rna
disa şaxmat d̄list.

Vladimir Ilc h̄la çah̄ltija xw̄əda d̄b̄h̄erri s̄ ky
zr̄ar d̄ḡh̄land̄e wi, zu t̄rka we j̄ke d̄da; Lenin d̄-
got, — „waxta əz gimnazist bum, m̄n ḡləki sm̄şk d̄list,
əz ḡləki d̄w̄estiam, p̄j list̄kera x̄əwa m̄n d̄hat, lis-
t̄ke n̄d̄h̄şt əz razem, l̄ma zi m̄n t̄r̄k da“.

Ç̄r̄ək̄e d̄ne Vladimir Ilc d̄got, „əz w̄ext̄ke p̄j
hinbuna z̄mane Latini cum“, əz şaş̄ mam, — „latini“? —
le m̄n p̄heri, w̄ki nahel̄e əz x̄əbata xw̄e b̄q̄ədin̄m,
disa m̄n t̄rk̄ kr̄“. Van roze paş̄n̄ m̄n m̄q̄al̄ək̄ xw̄ənd,
we m̄q̄aleda d̄r̄h̄əq̄a z̄man, ç̄ure x̄əb̄rdana Vladimir
Ilc h̄əbu, ç̄ure ç̄ymle Vladimir Ilc mina ç̄ymle ar̄ət̄ore
Rimen̄ə, b̄ ve j̄ke zi əz pe h̄s̄ijam, w̄ki Vladimir Ilc
s̄ma l̄ p̄v̄lsara p̄visarcij̄e latina d̄b̄h̄eri?..

ZƏVJA XYƏNDƏNXANIJE

1

M̄eme şaḡrte xyəndənxanje bu. 10-12 salı bu. •
1928 s. buvu p̄ioner.

Sve b̄h̄ara zu d̄st c̄əve xw̄e d̄ş̄uşt, t̄ştija xw̄e d̄x̄ar,
b̄ h̄əv̄ale xw̄əra d̄cu z̄əvja xw̄əndənxani.

H̄ər sal z̄ z̄əvja f̄nda xw̄əndənxanije, s̄əjdae wan,
neziki niv̄ hektar xw̄əl̄i d̄da xw̄ənd̄kara, pera ç̄ur̄-ç̄ur̄e
tox̄me p̄n̄çare, h̄əbe nan, b̄kla d̄dae, bona ç̄ervand̄ne.

Şaḡrta b̄ sre d̄cun m̄q̄at̄i z̄əvja xw̄əndənxanije
d̄vun, le M̄eme q̄ə xw̄e n̄d̄hev̄şand̄ bona x̄əvate.

P̄ionera x̄əvata xw̄e n̄av xw̄əda p̄r̄ə v̄əkr̄bun, je
z̄əvl bostan av d̄dan, je n̄av bostan p̄n̄çara zed̄ə d̄s̄-

nin, һыўка зи кэвыг хыҫыг сәғли дькыб, әwana бь kollek-
tivi дьхэвьтин.

Həwasa Məme dьha pьrr bu, wa gələki zi dьхэвьti.
Əw sənd roz bu, wana xavata xwə xlaz kьrbun.

Niv hektar kьrbun se dərəça, çik je həbe nanrra,
dərəçək bona bostan bu, ja dьne bona çure gьhije, peşdabь-
rьna kultura gьhije.

Pionera, xwəndkara, xəvata xwə xlaz kьrbun, ҫa dь-
bun, hivja қага zəvja xwə bun, hivja bostan bun, ська
kənge çurrə-çurrə pьrçarr we bata, bona xwəndkare xwəndь-
дьnxanije nişanl gьndja dana, wəki mərifəta wana həjə, əwana
dkarьn қare bьdьn de y bave xwə, bьdьn kolxoza gьnde
xwə, wəki ҫağьrte xwəndьnxanije дьхэвьтьп, wəki xwəndь-
na wana u xəvat həvra gredajne.

2

Havin bu, məha Tirme.

Rozə gərm bun, palə təna krasa dьхэвьtin, ҫrrina
xwidane mina dlope barane зь ənija wana dbəzin ərde,
дьхэвьtin, гьhija дьdrutьп.

Wan roza kəsəki be xəvat tьnəbu, bin dьhəzja, xo-
zana kolxozeda palə rez buvun, ҫьngina keləndije wana
bun.

Allki səqə-səqa maşina gьhije, dьu dhat gьhija ləs
dьkьr, һьm zi dьdrut, ja dьn tьrмьx dьkьr, pala zi dь-
kьrьn һьgul, dьkьşandьп.

Qiz ũ buka xwə dьмымыlandьп, fravina xəvatçija
dbrьп.

Naha lazьm bu, wəki gьhije xwəndьnxanije zi bьdru-
tana, сьmkl dьha qifar, kət u gьhije dьne gьhiştьbu.

Le gəпьm, çəhe kylati heşin dьkьr, hərtьm xуşəxуşa
pələke kartola, plvaza, lobja u bəkla bu.

Təmam bьlьnd buvun.

Le qəwata ҫağьrta nədгьhiştə, wəki gьhija bьdrutana,
ke we bьdruta. Məme sədre ҫewьra xwəndқare xwəndьп-

xanije bu, gazi xwəndkara u pionera kыr, gыšk topi sər həv bun. Wana gərəke hər pьrsək rast bкьrна, sawa bкьн, wəki gəhije xwə bьdьн snine, səva gьhja hьsk nəvə, nə-waşə.

Məme çvat vəkьr, got,--gəli həvala, hun gыšk bəre əwыl tərbə, be qalməqalm rrunen. Gыšk runьštьн.

Məme got—hun zanьн, isal mə cqa zəmət zəvja xwəndьнxanijera dit, əm cqasi sər xəvьtin,—dьha əz nə-vezьм mə сь xəvat kыr.

Nađa gьhije mə gьhištijə, kəs tynə bсьнə, əm nka-гьн keləndije bкьşinьн, hər əm dkarьн trmьxe bкьн, yssa ninə?

— Bəle, rastə, dəng da xwəndkara.

— Gərək nəha əm ysa bкьн, wəki xəvata mə bь-harda kыr bь səd sələfi əm kare ze bьvinьн, xəvatə mə nəсə badьlhəwa, əm karьbьн fonda xwəndьнxanija xwə bol bкьн.

— Bira wəjə, bьhare wəxta səjdae mə dьgot,—gərək əm yssa bкьн, wəki tomarja pəre xwəndьнxanije əm karьbьн bьgьhinьн şəsət—həvsьt manat pərə, karьbьн avaj-ki pak sekьн bona zarry həgьн raki bьkunьн, dьnergьн glije səjdae mə mərə cqa rakьн, əw kara mə dьxazə. Gərək əm bь sərkarja yzəka komunista, komsomola u səjdae xwə bxəvьtьн. Le bira wəjə, wəxta xəvate səjdae mə zi bь mərə dьxəvьti.

— Yssanə zi, nəhija mə zi we kəməke bьdə mə, сь-krna avaje xwəndьнxanije we be seri, zь nəv çvate Qaso kьrə gazi.

— Əmərike Ətar got: — Əmr həjə əz xəvərdьм?

— Bezə.

— Əz wa dьvezьм, gərək əm fədhateda (protokole-da) bьnьvisьн, iro zi, çvata yzəka komsomola u kolxoza gunde mə we təv be krne, əm bьnьvisьн, wəki rəсa mə həjə, gərək hun ali mə bкьн, bođa əm zrare nəkəvьн,

wəxteda xwəra bəpən, əm xwəndqar zi tıməx bəpən, kytəkən.

— Yssanə, yssanə, gəşk həvra dəng da.

Məme got,—əz zi sər wi gilmə, Gəşka sər glije Əmərīke dəste xwə bənd kəpən.

Rəşə əw gəli zə pəytka fədhate dərxəstən, şandən yzəka kommunistarə.

Svətəre yzəka komçahyə, kommunistə, kolxoze bə maşīna, keləndija hətən nəv zəvlje, emane 20 dəqa sənīn, tıməx kəpən, kəpən həgul, 1¹/₂ ərəbə gəhja zə drun.

3

Paiz bu.

Rozə kəpən bun.

Bostane xwəndəpənhanīda çurəçurə pənçar gəhişt bu, sər bəxazi tənə bu.

Pivaz, kartol, gzer, kələm, lobi, bakla, səlq u pənçare dəne.

Hərçi rakəne bu, bə sərkarja Məme rəkrən, le kələm, səlq gərəke dəreng rəkrəna.

Qara bostan nīve pərre dan kooperatīve, je dəne zi pəri sər həvkəpən, qara qəda lawuka bol bu, bol zi pərə zə kooperatīve stəndən, kəpən təv fonda xwəndəpənhanīje. Gündja zi dəgotən, əfərtm şagərte xwəndəpənhanīja mərə, wana isal sərqa qar zə bostan hildan, lazəmə əm zi yssa hər-sal bostana bəcīnən.

GAPAEV

Əw hoçək, çije təzə hati le səkənībun, tərzi əskərə soʻ bu. Hənək rakətbun, je dəne şpla, əw tərzi we dəre bəbun bona baven sər dəzəmən. He tarību, le hoçək lap tari bu.

Nəzanəm zə kədərə pərçə mım dəst xəstən, dan sər tərəkə çaje, dora təxtə top bun, qart dan sər təxtə

le n̄herin u f̄kyr d̄kyr̄n, s̄ka çara éw̄l̄n sawa bave-
z̄n s̄r.

Çapaev s̄r kyrsije or̄te run̄št̄bu, d̄ste xw̄e zi da-
bu s̄r t̄xte, d̄st̄ki wida q̄l̄m, je d̄neda zi haçeta
gylov̄r k̄sandna ç̄ize bu. S̄rkare taq̄bure, m̄z̄n u
cuk u êskere sorva, gylov̄r dora t̄xta gr̄t̄bun, hn̄ka
xw̄e dabun s̄r ániška, je xw̄e quz kr̄bu b̄ gyhdari d̄n̄-
herin, s̄ka Çapaev q̄l̄eme sawa d̄v̄e-tin̄e, ḡava d̄gy-
hez̄e sawa mina l̄nge lægl̄e haçete d̄v̄e-tin̄e. Feodor
u Papov kel̄ka wi l̄ r̄x h̄v run̄št̄bun, hn̄ka d̄n̄-
visin.

Çapaev dḡot,—êḡer êm d̄z̄m̄n n̄şk̄eva d̄st̄ n̄x̄n,
we ç̄unda ty t̄št̄ nav̄e; laz̄m̄e êw çar̄ek̄eva b̄q̄ed̄e. Êḡer
êm b̄ çar̄ek̄eva zu bavez̄n s̄r, wi sax̄i w̄xta d̄z̄m̄n-
zi nam̄in̄e, ky b̄ere xw̄e b̄gyhez̄e... naha n̄e laz̄m̄e, ḡşk̄
z̄ v̄ra h̄r̄n, dy s̄h̄e ç̄unda; sarw̄xt bun? S̄eva
h̄la ronaji nin̄e, ḡşk̄ t̄ eda h̄r̄n; s̄rw̄xt bun?..

X̄eb̄rdana xw̄e x̄laz̄kr̄n. Le w̄xta nane hykymate
d̄st̄ x̄st̄, bona cae av̄da q̄l̄and̄ne, c̄nd cvi ç̄kr̄ d̄st̄
x̄st̄,—b̄ h̄v̄alti kr̄n k̄ef, ḡşk̄ zi ç̄abun.

Hock̄eda bu q̄alm̄q̄al̄k̄e ysa, êw m̄r̄v̄e be x̄m̄
ky raza bun, h̄š̄iar bun, wana n̄zan̄bu s̄ ç̄wm̄ij̄e;
hn̄k̄ h̄la b̄ere z̄ cujin̄ hat̄ne u q̄alm̄q̄ale h̄š̄iar bu-
bun. Ḡška f̄eraç̄e xw̄e h̄lanin̄ hat̄n; penç̄ d̄qa ç̄unda
t̄xte xar̄ne anin̄ danin̄ or̄te, ḡşk̄ dora t̄xte t̄p bun,
hn̄k̄ b̄er s̄ere t̄xt̄ka run̄št̄n, hn̄k̄ s̄er q̄el̄fiz̄ka, hn̄-
ka zi h̄ma l̄ êr̄de run̄št̄n.

Ronaja mume ysa h̄nd̄k̄ bu, w̄eki d̄wsa xw̄ejana
sije u sf̄eta aņçax̄ n̄q̄tk̄ d̄xwenin̄.

Êwi ç̄ije m̄et̄l̄ majida, Feodor xw̄e hal̄eki x̄rav̄da
h̄sav̄ d̄d̄r. Êwi zi tre, k̄es̄ek̄ wi nav̄in̄e, Feodor z̄
hock̄e d̄rk̄et̄, d̄xast̄ b̄s̄ija cole, le n̄şk̄eva h̄ock̄a xw̄e-

da dænge қылама бьһист, вәгәрия u cu çәм тәхтә. Сараев
фь хвә дьстра, дæнге wi ziz bu, дгьцьфл, мәрия хвәш пә-
дьһат, le раше хвәш hat, қыламе бьдыле wi дьгот.

Le әw қыламе бьдыле wi nibun, томәри сар-пенç
һәб bun. Әw қылам һәвалә wi zi заньбun.

Әw çije le бьма, һьзди савә bla, сqasi zi şәрda
zәмәт бькьşanda, бьхәвьтija, disa we қылама хвә бьgota —

Ты, моряк, красив собой
Тебе от роду 20 лет
Полюби меня душою—
Что ты скажешь мне в ответ?

Нәта аqриje wa дьгот, le vala u лар be фкьr bu. Le
Сараев бәре зь we қыламе һьз дькьr.

Әw қылам nezikl әmre wi bu.

По морям, по волнам,
Нынче здесь, а завтра там.
Әх, по морям, морям, морям,
Нынче здесь, а завтра там.

Wәхта әwi қылам дьгот, kome zi qalьm pera dstra,
ysa дәрдыкәт, kefa мәрия pera дьһат, раше дәрһәқа «sten-
ka» da дьstran, дәрһәқа Curkiң.—Atamani u аqриje „си-
дит за решеткой в темнице сырой вскромленный
на воле орел молодой“. Нәтта nive şәve stran u saz
хьстьп. Раşe һәрjәк ль çiki қьпçьлl razan.

Нәла he төмам tari bu, ky һәспре хвә zin кьрн зь
Talovkaje cun. Sәрme дьşk дьгьваşt sәр һәвdy, çarna
былә была waңa bu. Wәхта бәре әwьл şrapnel тәqja u
çrusl, Сараев бәрбь Feodor вәгәрия.

—Dәst pe bu...

Aboz nezikl wana сәкьнl bu. Gyңdlje әrәбәci бь
қом-қом сәр хwәлija gynde şәwьtandi runьştьbun, зь сәj-
nikе са gәrm vala дькьрн u тәşte dxарьн. Сараев зь һәс-

pe xwə pəja bu, ravu sər diwar, bə durbine we dərə-
dur pəheri, çije şrapnel le təqfa bu.

Кльскон у Сараев сун флага—пэрре тақбуре (дərə-
çəkə тақбуре) дьһа гьһиштəн тақбурə рəşəн. Аллє рəстə,
бостанə Авцилков хуя кьр.

Казакə һəштəн, wəki дьзмьн қасл verstəке nezik.
бьбə, тор адыр кьрн, le һəвəки дərəнг зь çije адыркрне-
пuleмјот адыркрн... Feodor дəст-дəст xwə ynda кьр. Тақ-
бур бь дьрезəя (çergə) əskərvə vələzjan, рəşə rabun,
һəвəки рəvjan, disa xwə vələzəndəн. Şərkria zu-zu nava
berfedə təbi қолан u sərə xwə tēdə vəşartəн...

Əskərəki sori çahыl allje сəрera дьһат, bin le сь-
kiajl pьrsi;

— Puleмјот кədərənə? puleмјот кədərənə?

Feodor pьrsi: puleмјote сь?

— Puleмјот lazьmi mənə; qazax sər mьle сəре də-
ven sər mə.

Feodor durva dit ky қome rəş ten... xofe pe гьрт:

Feodorov қальм крə gazi, rəpəndə һəspe, u сар avit-
bər бь aboze rəvja, bona зь qəziaje xlas бə, got,—əze-
aboze бьşipьm.

Əskərə sor, jək-jək, dydy dydy, қom бь қom dcunə-
gynd, əwana дьһа dərbazi pьşti wana bubun, je ky pu-
lemјot davitəн.

Feodor, Кльскон, bona зь бьн we şərmia xwə dərə,
бь һaləki xrav cu. Əw disa cu çəm тақбуре. Əwi һəla-
nzənəбу, ська we dərə сь dqəwmə, le dbьhist, wəki
dənge gьla кем дьбу, le naha lap кər bu.

Reva зь məria dьrsi, ська ştab кədərəjə? Кльскон
dit, wəki paki naxəzəн çava wi бьдəн, ləz bun, stantsibь
təmamia хуəва дьһəzia.

Əw cu çəm mala kulak Кьгьрьн, wəki gələki dəwletə
bu, we dərə гьşқ tər bubun.

Kļeckov ky cu hyndyr, mærv dьgot kәne gьška hat.
Car roza mән Slomixinskiјedә. Frunze zь Samare
fәrz gazi Caraev u Kļeckov dьkә.

Wәxta hәma zь we dәre cun, hьm Slomixinskaja,
hьm zi әw фәрre wan roza qәwmibun, zь bire cun. Le
tьštәki dьne naha hәbu, әw фьхylәki mәzьn bu, wәki bo-
na әwe dәrәce dcun Samare.

Hәla әwana әw zrәra mәzьn nәdanin bәr cәve xwә,
wәki mьqablь wana hәjә fronta Kәlcak; le hәla nьzanь-
bun, wәki bьne Ufaeda aqrije әm alt bun. Le be wi gьш-
ki zi fәrvьh dьhat fәм krәe, wәki bona tьštәki tәwәkәll
gazi wana nәdьkьr, pera хәbәr nәdьda. Cawa dьхyeni,
фьхylәki mәzьn we bьqәwmia.

Gәlәk gyndara, avajara dәrbaz bun; gьška Caraev
nas dьkьr.

Ль қарvansәrәke sәkьnin, wәxta хәbәrdane Caraev
Feodorra nьškeva got,—ty qәt zani? әz қimә, cәve wi
brьqin.

Әz zь qiza sәrkәre nәhija Kazәne bumә u zь tьsi-
gan... Rәstә, glije mьn nәje ky mәrv zu ze lna bьkә, le
gәrәk bezьm, glije mьn rastә... tьsigan dja mьn bәrbь xwә
kшand, dja mьn ze nә biran dәrkәt, paše әwi dja mьn
hьšt u dur kәt; dә we kyda bcija? qizka fәqir we cawa
bьkra, әvi ali cu, wi ali cu, aqrije bu dja zary. Dja mьn
dьha bi bu, »kalьke mьn“—sәrkәre nәhije, wi saxi mьrbu.

Dja mьnә be bәxt dcә cәm dja xwә, hәma wәxta
zь zәre aza dьbә, dәst-dәst wәfat dьbә. Paše mәrvе we
dәre fьkre dьkьn, mьn sawә bьkьn. Fьkre dьkьn, aqrije
wa qarar dьkьn, wәki gazi dәrgәvane xwә kьn, bьre wi
zi bazarda hәbijә. U mьn dьspervьn bьre wi.

Әz cqa dcum mәzьn dьbum, mьna zәre dьne. Zәre
bьre wi tәmam қomәk bun, zarytia mьn nae bira mьn.

Wəxta əz bum dəh salı, əz kɾɪm nav məriə, mɪn əmre-
xwə nav wan mərlada dərbaz kɾɪ...

Bərə əwɪl mɪn xɪnzir ɕerandɪn, le gərək əz bezɪm,
əw borɕe dɪdan sər mɪn, mɪn pak dɪqədand.

Raɕe bum ɕagrite dɪrgər.. zɪ dɪrgərtie dərkətm,
bum ɕagrite dɪkancia, əz dajin—stəndɪne hin bum, hələ
əz mɪna tɪɕara dzije zi hin bum, le dɪsa tɪɕt ze dərne-
kət... bɪ dɪle mɪn nibu. Axɪr tɪɕar bona xarandɪne dɪ-
zin, ɕmki əgər əwana nəxarɪnɪn, nəkarɪn tɔr kɪn.

Əz ky naha mɪqabli tɪɕaramə, əw bona we jəkeje,
wəki əz gɪɕka nas dɪkɪm, dɪ we dərəçeda əze sosialis-
təki pak buma, ɕmki mɪn bɪ ɕerbandɪna xwə tɪɕar nas-
kɪn, le əz be ɕaɕl sər we fkremə, wəki lazɪmə mərvɪ-
tɪɕte wana gɪɕki zɪ dəste wana bɪgɪrə, də həmə wi ɕaxi
mɪn tɪɕi sər dajin—stəndɪne (Aɾɪɕvərɕe) kɪr u fɪkɪr kɪr
əz naha ɕɪ bɪkɪm?. Əz wi ɕaxi dɪha hɪvdə salı bum.
Əz gələki fɪkɪrim, raɕe mɪn qɾar kɪr əz hərɪm nəhija
Volgae, bazara bɪmɪnɪm, bɪbɪhizɪm, bɪzanɪbɪm ɕka-
mərvɪ ɕawa dərbaz dɪkɪn, əz bum əskərə we dəre, zɪ
wi ɕaxi hətta naha əz bɪn silɪhedamə. Bəri əskəriə mɪn,
əz zəwɕim. Zary zi mɪnra bun. Əz cum kɪlfətə xwə u zara
bɪvɪnɪm.

Dɪsa əz cum tɪvle, ruje nəxuəɕijeda, əz peɕda dɪ-
kətm, mɪn dɪle xwəda dɪgot, əz tənemə, bɪra əva ja
raɕɪn bə...

Georgevski əz bɪ ɕar ɕina rəwa kɪm, əz bum un-
ter ofitser, bum fettebel zi, le ty gylə lɪ mɪn nəkət, ras-
tə, əz tɪme brɪndar bumə, le sax mamə, mɪn xuəndɪn-
nvisar nzanɪbu.

Allikivazi ɕəvnəbarije dɪle mɪn dɪɕəwtand, ɕmki hə-
vale dora mɪn gɪɕka dɪxwənd, dɪnvisin, le mɪn nɪzanɪ-
bu... bira mɪnə ɕarəke propoɾɕik xɾav mɪnra got, əw lɪ
mɪn xwəɕ nəhat. Le həmə ruje we dəreda bu, wəki əz
xwəndɪn-nvisare hin bum.

Awa inglab pera għ'ist, əz ʃandʏm nav taqburə Saratove...

Мьн хвə бь хвə зь хвəра дьгот, xolor tə бьбə, car hьlqə tə qse aqьl ten gotьne, məгьv зь хəбərdana хвə fəm дькьн, le əz zi гьʃki fəm пакьm. Əz хвə бь хвə бьkrim, мьн got, wəгə бькəвьm nav frqə.

Мьн зь məгьvəki блjan pьrsi, бь gotna wi бькəвьm nav frqə Kadeta. Le əz зь we frqə zi dur kəтьm u bum Eser. Мьн пьheri ky, rast zi we dərə lawuk ʃьхyl дькьн.. əz nav Eserada mam, дьcum ʃvate wana, мьн daklade anar-xista dbh̄hist. Мьн хвə бь хвə дьгот, —aj, wəki əz бь-гьh̄izьm wana.

Kəs зь kəsi vənəkьʃə, hər kəs frəqətə, ja 'xwə dka-гə бькə... wi saxi Kerenski зь Serba kome əskər təʃkil-дькьг. Əz kьm qumandare əwe kome.

Le мьн əw kom peva rakьr мьqabli Kerenski, ləma zi əz зь qyьxə dəгьxьtьm, u əz ʃandʏm Pugacevsk, kьm qumandare taqbure. Le əw wəxtəki cawa bu; sovnarko-me Pugacovsk həbu, sədre we ʃahьləki ysa mərifətdar bu...

Əz lь wi хвəʃ hatьm, əw zi бь dьle мьн bu, wəx-ta мьн gyhdaria glije wi дькьг, мьн tьre əz дьha aqьl дьдьгьm. Əwi əz hin kьm u peʃda бьгьm. We ʃunda, мьн gli-gotьn бь ʃurəki дьne fəm дькьг. Мьн tərka anar-xizme da u əz kəтьm nava bolʃevika. Мьн зь хwəndьne gələki hьz дькьг, kтəb dəst anim дьxwənd.

A'x, hazьl мьн karьbija, əz дьha peʃda бьsuma, wi saxi səriki baʃqə we lь sər mьle мьн bija, le naha əz сьmə,—məгьvəki tarijeda, mam.

„Сараев вьрə“. Мьн дьгот „вьрə“, дьготьн „həгə dərə han“. Дьha lazьm nibu, tьʃtəki дьne zi бь gotana, „сьmki мьн запьбу гəгək cawa be kьne...

Сараев еди кәр бу. Дьһа дәст бь хәбәрдане пәкрьн:
Feodor u Сараев сун Самарaje çәм Frunze. Frunze һөвәки wanara хәбәрда, раҫе элами wana кьр ська we сь қульхе бькьн u got, — гәрәк һөма naha һәргьн Uralsk u ь we дәре һивја эмыр бьсәкьньн“. Feodor u Сараев хатре хwә хwәстьн, дәркәтьн. Dy сьһөта ҫунда зь Samarae дәркәтьн. Бәри сужина Сараев, эмыр зь Frunze хwәст, wәки сәр re һәрә гьнде хwә, Vjazovkaje, Frunze дәјнәкьр.

Dy сьһөта ҫунда, Feodor u Сараев Samarae һьҫтьн u бәре хwә дан Vjazovkaj.

Ь Vjazovkaje һьрмөта wana гөләки гртьн, сөдре ҫөwра гьнд, дәст-дәст çvat кьр, bona хатре тәзәһатije эзиз...

Әw mala çmaәte гьндда, wәки сәр nәве Сараев бу, тәда кьрн театр, рәстә, рак нәдьлистьн, le listьkcia гөләк дьхәбьтін, bona гьнд бьлизьн, Сараев зь wanara рак бәзә.

We ҫөве we дәре man, сьве rabun, бәре хwә дан Uralske.

ҚОС

Awa, бь бьһарера çергә-çергә,
Зь col y arana, бәрбь zozana
Қарvane дөва u әрәба сун.—
Әгәр Тьрк, әгәр Ермәни зь гәрме дьрәвьн,
Дәнге зәнгла, гәллада зәнгинә,
Һирина һәспә, трина нәла,
Қарvan јәк-јәк аҫитнә рәј һәв,
Дөва реҫьн дкьҫинә, дькә һьрин;
Һьпәк бь хwәра кьлаҫе коҫа дьн,

Je çer, je sÿrsum, şÿv u cit,
 Ньпек зи бь гyl kyllike хэмьланди,
 Дьһезьн, дәрбаз дьвн қунтаре сjará.
 Le дəvа решьн, hedi-hedi dcə,
 Bozi u zəngyl sing u styda,
 Le buka dəlal sər pьšta xwə dьbə,
 Bəra u хəmla xwə дьһəzinə;
 Çarna hersbujı қaw дьsəкьнə,
 Çarna кəfe зь дəvə xwəji har buji drezə,
 Çarna leve xwə drez, dadьxə zere,
 Əw қaw дьbə бь dare xwəji dəlal.
 Re grьnə, sujina, hatьnə,
 Нlrina һəspanə, gəme xwə dgəzьн;
 Qizьk ь sər zina runьştьnə,
 Talisme wana, зь tele һəvьrmьş,
 Singe waңva qajim gredaji,
 Pe zer u zive rohьlate
 Qədlife qərqaş minə əwra,
 Sər surte bukara dcьn u ten:
 Əjda сjanə; mərv u һəjwan,
 Dstren, бь dьl u əşq bərbь сja dcьn.
 Bir дькьн һale zvьstane
 Gəljara dcьn, kyllika qəfşdьkьn
 Koc nav қocara zu dərбаз дьbьн,
 Зь təva roze silьh dbrьqьн,
 Le зь bina şinkaje təzə binxwəş
 Vəдьbьн, дькəпьн rujeje ky dcьn сja.
 Zьna şvanə bələngaz zi zary ь pьşte,
 Bь ьngə pexas dcə, drrəvə.
 Əw бь һale xwə bələngaz,
 Қoməke dьdə mere xwə,
 Barə-bara mi u bərxanə

Əorina celək u golykanə.
Le əvərike gameş, ɛrt̩ka d̩də,
Peşda d̩cə, gazi d̩kə hədi.
Kucke suru wəstija j' drəv̩n,
Z̩man dər̩x̩sti d̩k̩nə həlkin
N̩şkeva dənge t̩lə te,
Q̩zan z̩ k̩ce majə d̩əwt̩nə.
Səre qarvan g̩hiştə eja,
Cu u g̩hiştə əwre t̩rlin;
Nav kylilke rəng-rəngi, awazin;
Kon pəj həvra lex̩st̩n,
Hol̩k, kon beħəsav̩n,
Mina govənde, dora kania,
Mina helina t̩jra, t̩zəcek̩ri
Əwana xwə da kəvije z̩nara.

ÇOMƏRDE BƏRA

1

Rastə, həspe pak gyndda həbun, le çənyije Galoe
Çrpents başqə bu, qət çənyije ysa tynə bun, nave w̩
Çomərd bu.

Bəznə b̩l̩nd bu, singe w̩ qasi arşinəke bər bu,
İyge w̩ qajim bun, k̩ni gylover b̩, mər̩v̩ h̩zmək̩r
bu, bəzn u bala w̩ b̩n̩heria. Çomərd mina sevəkə sor
bu. Wəxta Çomərd soqaqarra dərbaz d̩bu, gyndja dəve
xwə v̩d̩k̩r̩n u İ Çomərd d̩n̩herin. Zini İ p̩şte
soqaqerra d̩məşia, mər̩v̩ d̩got İyge w̩ ərd nəgrə.
Çomərd z̩ granije nəd̩t̩rsia, əwi 10—12 put d̩kar̩bu
h̩lania u peşia həspa zi b̩c̩ja. Wəxta qaravanije Çomərd
peşia g̩şka d̩cu.

Galo bь dəste xwə? Çomərd xwəji krьbu u hin dь-
кьr, Galo gələk? roz bь Çomərrra dərbaz, krьbu, əşqa
wi bь Çomərde wi hatьbu. Braje Galo tьnə bun, Çomərd-
bubu bьre Galo u zerra źьxyl dькьr.

Galo u Çomərd, haуine, zьvьstane, řəv u roz bь
həvra dьxəbьtin mal zary xwəji dькьrьn, həma bona əwe-
jəke zi; Galo zь həspe xwəra dьgot „Çomərde bьra“.

Galo hətta alyf nəda Çomərd, av nəda, əwi loqə-
nan nədькьr dəve xwə, rəhət nədbbu u xəw nədьkət əva.

Nava həjşt salada Galo həla roke Çomərde xwə nə-
davu dəste məriki, amьnia xwə bь kəsəki nədani

2

Nivroz bu, Galo Çomərrd kьşandьbu həjate u tə-
mьz dькьr, timar dькьr u pe řa dьbu. Wəxta Galo dь-
rrápandə Çomərrd, gošte wi dьhəzia, kefa Galo perra dь-
hat, dьgьrt əve wi radьmusa u řa dьbu.

Wəxta Galo ysa dькьr, kefa Çomərrd zi perra dьhat,
Çomərrd rabu sər pira, dəve xwə kьrə mьle Galo, xwəst
řabun bьlьnd kə.

Galo lь Çomərrd hers bu, got,—he’j, be mərifət, sь-
dьki?..

Galo ky ysa hers bu, Çomərrd səkьni, dəjn nəкьr lь
əve Galo nəherri u sere xwə bьr u anj, mərv dьgot
Çomərrd pořman bu. Galo zi disa pořman bu, wəki sьma
lь Çomərrde xwə hers bu, əwi disa əve Çomərrd ramu-
sa u cu zerra kəte (onçe) binə. Wəxta Galo alyf da həs-
pe, paře əw bь xwə zi cu male, ləwařək hlani, hьvək lo-
bi kьrə nav, qət kьr y xar u dərқətə dərva. Galo cu çəm
həspe xwə, xьřina Çomərrd bu kət dьxar, got,—çan,
çan, bьre Çomərrd, bьxwə, əz bь qyrba, paře cu soqəqe.

Хъшина ава сѣм бу, келѣка согагerra дькъшла, сѣнд мѣргѣвѣ кал незики сѣм, рѣшта хвѣ dabun дѣwer runьштъ-
bun. Тѣва роze wana гѣрм крѣбу, лѣма зи кѣфа wana
hatъбу, зѣ хвѣра хѣбѣр дѣдан.

Ѧwana роze хвѣ cuji данѣн бѣра хвѣ, дькѣнан. Зѣ
wan kala хѣвѣки weda, рѣша дькѣне сѣнд ѣахыле гунд
topi сѣр хѣв bubun, дѣрхѣга ѣкне гунд, зѣвѣа u hasыле
хѣбѣрдѣдан. I оq дѣсте Galoda, cu сѣм wana runьшт, wi
сaxl мѣргѣвѣки кьн, дѣсте хвѣ dabu келѣка хвѣ, рѣшда
дѣhat, кьнѣ wi мѣна кьнѣ баѣарванѣа бу, кавѣ кьбар
бу. Натъна wi нѣшан дѣда, wѣки ѣw мѣргѣвѣки тѣwѣкѣли нѣ-
нѣ. Ѧw Kostand аqа бу, гундда агъш веръш дькьр, бѣ
хвѣ zi nava гундда дѣwлѣтѣе рѣшън дѣhat хѣсавкьрне.

Wѣхта гундѣ дѣhatън бѣр аqerra дѣрбаз дѣbun, зѣr-
ra тѣмѣнѣ дькьрѣн, аqа сѣре хвѣ бѣ wanъra хар дькьр u
дѣрбаз дѣбу.

Ѧarna ѣwi gazi гунджа дькѣр, perra хѣбѣр дѣда u
дѣcu. Нѣр нѣjsѣ Kostand аqа hat незики дькѣне бу, кѣ-
ma ѣахыла ѣи бѣ ѣи bunѣ кѣвр u сѣкьнин, Galo zi зѣ тьr-
sa, loqe хвѣ кьрѣ рѣшла хвѣ u rabu pѣa.

Аqа hat бѣр дькѣне u got, сьбан хѣра wѣ.

Lawuke ѣахы бѣ хѣврѣга ѣав дан,—сѣр сѣве мѣ u
bave мѣrra hatѣ, аqа ѣан.

Аqѣ тѣме ѣь сьѣте Galo днѣherri, Galo зѣ аqѣ saw
дькьшанд, ѣw sor бу u хьиданѣ сѣр surъtarra avѣt, рѣng
le cu u sar бу, ma. Аqа papѣrozѣk зѣ ѣба хвѣ дѣрхьst
u кьрѣ дѣве хвѣ, дькѣncѣ дѣst-dѣst pѣckѣ зѣ ѣва хвѣ
дѣрхьst, vexьst u da бѣр papѣroza аqѣ, аqѣ papѣroz кь-
шанд, duje we хѣѣам дькьр.

Аqѣ сѣв кьрѣ Galo u бѣре хвѣ weda кьр, Galo дь-
zikava loqe nan зѣ рѣшла хвѣ дѣрхьst, da гундѣки келѣка
хвѣ u da рѣj аqѣ.

Galo dabu pəj aqə, perra dərğəfi.

Həvəki weda cun, aqa səkəni u zə Galorra got,—
kyrro ty cəma həsave mə kyta naki? we hətta kənge bə-
kəşinə, ty şərm naki?

Galo şərm kər, səre xwə bərzer kər u cərxə xwə
pərgəti nəherri.

Aqə disa lə cəve Gəlo nəherri u got,—gərək həva-
kizi namusa məria həbə, namus zə hər təşti zi bəhatrə,
dəha pakə mərv bəmrə, le dəjndar, roze çarəke nəcə
bər dəre wi, zerra pərse xrav nə bezə, be rumət nəkə,
dəki əz ve şəve pristav biçəm, male tə zə dəste tə bəğ-
rəm u bədrəm frotane.

Əv cə sosrətijə çanəm, tə pərə hlaninə, xərc krije,
lə nəha nəxuzi bədi.

Aqa çarəkə dəne zi hers bu u got,—əz tərramə, ty
nəbəhizi?..

Galo wa çavda,—lə əz nədəm, əz cawa bəkm aqa
çan təste əz bir najləm, əz şəv u roz dərheqa dəjine tə-
da dəfəkməm..

—Lə əgər ty fəkre dəki, le kəne?, aqa wəxtə, həla
tə kərekək nədəjə mən.

—Bə bəxşinə aqa, əz cawa bəkm, par şəxyle mən
tərs bu. Ty zani nə nəhat, sərmə nəz bər, baran zi nə-
hat, toxmə mə bəhare zi nəhat. Cəve mən u kylfəte
mən lə həspe bu, əz u həspe zi bə həvrra xəbtin, an-
çax mə pərə kyrtolə nə dəst xəst. Mən kəmək zarry
xuzi dəkər, edi mənə cawa sələf bəda..

Aqə pəpirozək zə çəva xwə dər xəst, hers bu u got,
—lə zarre mə hur tynəne.

Aqa çan, əz zi zaçəm, wəki əz gynəkarəm, le cəra
mən tynə. Rəça mən həje, ty wəxtə bədi mən, əze bə-

хэбьтм, hedi-hedi дэјине тэ зи бьдм u сэлэфе тэ зи перга.

— Мьн јанздəh мəһа сəбьр кьр, еди сь зе дəркəт, та бьра эз заньм, һэтта ојнəк нəје сəре тэ, ту рəра нadi.

Гало дəсте хwə бьлнд кьр u got,—эзе бьдм, аqа çан, эзе бьдм.

Аqа got,—Гало гуһdari бькə эз сь dbezьм.—Эз заньм əгəр zu, јане дəрəng те тьштəки бьфрəši бьди, bona ту карьби дəјлне хwə бьди, дьһа гьндə, ту əwi тьшти nahə бьфрəši, бьди u pesira хwə ze xlaz бьки.

—Аqа çан, ахьр ci мьн һəјə, wəki эз бьфрəшьм, һəбуна мьн we бəр сəвe тəјə, авajiki мьни dy сəви һəјə u баqəki мьн, wəki нəји мина баqанə. Əгəр эз wana zi бьфрəшьм, le aqria мьн u зарре мьн we сəwa бə.

—Ахьр гьне кəјə?, кьрре мьн, le wəхта тə дəјиндь-кьр сьма тə ньзаньбу те wi дəјини бьди, хwəје дəјина, ху рəра nahəшине тə.

—Эз нəvem рəра бьбахшине мьн, аqа çан, le got-na мьн əwə, wəki һəвəки гьне тə бь мьн be, мьнrra pak дəрбаз бьки..

Рəј gotna Galora hersa aqə hat, сəнд хəбəре pis got u dur кəт.

4

Evare Galo кəтə nav çlje хwə u raza, əwi хəwndit. Ньшкева дəнге дері hat. Galo һьшлар бу, тарјиједa дəсте хwə ль архальхе хwə гərrand, архальх dit, ль хwə кьр u рexas бəрбь дері cu.

Wəхта Galo neziki дері бу, рьрси, got,—əw кljə?

Јəки got,—əзьм, дері vəkə, Galo дəнге хylame Konstand аqа nahькьр, дьле wi тьзи бу, Galo дері vəkьр u got,—хəрбə Mato, ve шəве сь çəwmijə.

Mato got,—şьkьr xerə, aqe. mьngga got, hərrə Ga-
lorra bezə, əze sьve hərrьm baçar, bьra həspe ʔer kə,
bona əz le siar bьm u zu hərrьm.

Galo got,—həma ve şəve.

—Le, həma lşəv, dənge dike sьverra.

Galo səʔe xwə həzand u got,—əv nəbu.

—Cawa nəbu, aqa dьbezə tə xəbər daje, cawa nə-
bu, ty bь hənəka Kostand aqarra xəbər dьdi, cijə?...

Galo sarbu u səkьni, gərək əwi ʔomərrde xwə amə-
nət nəda, əw bь xwə perra bьsija. Le wan roza zi əjd
gyndda həbu, Galo nьkarьbu zь gynd dərқəta, ləma zi
şьxyle Galo xrav bu.

Le Galo nьkarьbu xəbəra Kostand aqa nəqədandə.

Mato got,—ha, sь dьki?, də bezə.

Galo cu hyndyr u got,—həla həvəki bьsəkьnə əze
hatьm, Galo cu hyndyr, wəki zьna xуerra xəbərdə. Gə-
rək əz bezьm, Galo aqasi zi gyrra zьna xwə nədьkьr, le
əve çare Galo kəʔьbu dərəçəkə təng, ləma zi cu çəm zь-
ne, sьka zьna wi sь dьbezə.

Wəxta Galo hatə hyndyrr, Sose nьşkeva lь conge
xwə xьst, qəʔ nьzanьbu sь hatijə seri. Galo ky glije zer-
ra got, ʔəmat kьr, əw wa çav da,—əz cawa bьkьm me-
rьk, sь dəste mьn te, ty disa çarəke bьvinə.

Galo fьkьri, dərқəʔ, Mato got, hь, tə cawa kьr, Ga-
lo got,—əze cawa bьkьm.

—Gawa sь bьkьm, də çavəke bьdə mьn, jaq əre,
jan na.

—Ty rak dьvezi, le pençşəme əjdə məjə, əz nьka-
rьm həspe xwə bьdьm.

Cawa, wəki ysənə ty həspe nadi, əre...

Galo həvəki fьkьri u got,—də sьve wəgə bьvə əz ca-
wa bьkьm.

Roza zédike Kostand aqa zь baçar vëdygërrlá, әw hat, rastl gëllki hat; gyndija wëxtäke dьgotьn, wi gëlida märyve qacax häne, læmazl Kostand aqa dьtьrsia wëxta gëlirra dërbaz dьbu, rьçaf këtьbu nav dьle wi, әwi hәj xurçьka zerra sër tärkyije rast dьkьr, çarná zi qьrmaxwë dьzьvьrgrand.

Hër nәjsә, Kostand zь gëll dәрkәt.

Wëxta aqa zore kәt řa bu. Әwi Çomërrd xyidaneda rәř krьbu.

Kostand aqa dьxast zu bьçja gynd, bona bьkьlföte xwërra zédik dërbaz bьkra.

Aqa lьnge xwë dь zәngyijeda rast kьr u gәm hәzand, Comërrd da bër qamçla u azot. Çomërrde bëlәngaz binçьkçajl bu, le gëlәki nәrrәvia, сьmki wëstia, lьnge wi edi perra nәdьcun. Aqе disa pe qamçija dьzәlьqandә Çomërrd, Çomërrd роçka xwë bьlьnd dьkьr u dьmьlmьl.

Wëxta Kostand aqе ysa fәsal nәdьda hәspе, gëlәki azot, hәspе fәqir wëstia u sәkьni.

Çomërrd ky sәkьni, hersa aqе hat, aqa har bu, xwëje hәsperrä da хәvәra u da bër qamçja. Сьqа dьcu hәspе gave xwë kem dьkьrьn, hedi-hedi peřda dьcu.

Edi evar bu. Hәtta gynd, aңçax dy verst mäbun. Hәsp hәvәki dьne zi cu u kьr sәkьni, сьqа dьcu hersa aqе řьrr dьbu, hәsp dьda bër qamçija, le be fәjdә bu, hәsp nәdьcu. Aqa nьřkeva pәja bu u hәsp da bër qamçja, әwi nә еöv dьpьrsi, nә dәv, tьme dьrğәpandә. Qamçik lь еöve Çomërrd kәt, hәsьr zь еöve Çomërrd hatьn хare; paře aqa lь hespe slar bu u azot.

Çomërrd nьřkeva qyloz bu u da nav kьrre bani bërzer cu. Mәryv dьgot hәspе fëm dьkьr, wәki gәрәk zu-zu hәrrә, bo zь dәрbe aqе xlas bә.

Durva eýre gynd y mala Kostand aqa xuja kyr. Aqa bær mæzellarra dærbaz bu, sawe pe gýrt. Aqe tyme l̥ Çomærrd d̥x̥st u dazot, le Çomærrd c̥qa qæweta wi hæbu zor d̥da xwæ u d̥rrævla.

Ve çare edi qæwet l̥ Çomærrd hatæ b̥rrine, sær se-ri cu, érde kæt, sære wi l̥ kævra kæt, vələzia, eóve xwæ vəkýr, sære xwæ b̥r u ani, xun z̥ dev k̥şia, bær bu gol.

Le Kostand aqa særwæxt bu, wæxta hæsp kæt, æwi xwæ alije d̥neda avlt, x̥laz bu.

Əw l̥ ræx hæspe sæk̥ni u n̥zan̥bu sawa b̥krá. Əwi d̥sa qamcije xwæ hlani l̥ hæspe x̥st, t̥rsand, le kyr u rækýr hæsp ranəbu. Hersa aqe hat, aqe le n̥herri be fəjdəje, edi hæsp ranəbu, hedlka xurça xwæ z̥ r̥şta hæspe vəkýr, xwəje Çomærrdra da xəbərə u bære xwæ da gynd y cu.

6

Roza zédike nava gyndda şahi bu.

G̥şka kef d̥kyr, d̥gerrian. We roze hær kylfete Galo mælul bu u dærrde xwəda d̥b̥land̥n. Evare kylfete Galo g̥şke kær bun. C̥ra davun bær xwæ, duje eýre hedi-hedi h̥ld̥k̥şia.

Kylfete Galo şiv xar̥bun, əw qaqa çinare wana h̥nə mast teda. zerra şand̥bun, mast teda xar̥bun u danibun wedære.

Sosa z̥na Galo sær paçk run̥ştbu, b̥stane xwæ kr̥bu dəve zarra xwæ, Gapo eýek d̥met, le hærdu zarre d̥ne, heke wana destda, xwerra pe şa d̥bun.

Galo l̥ male nibu. Həma wæxta Çomærrd z̥ male dærkətbu, we şunda, Galo nə d̥kyr, nə d̥xar, nə zi xəbər d̥da. Fəqiri s̥ve şevəqe rad̥bu, d̥cu baçsə, bona b̥xəbtə, le xəbat peşda nəd̥cu, c̥mki şev u roz dær-

həqa Çomərrda dəfьkьri. Galo baxcəda rudьnьst, dəste xwə dьda bəg əania xwə u dəfьkьri, gəlo naha Çomərrd cь dəkə?, gəlo bьrrcijə, tərə... we kənge be u gьlijə dьne... dьbə naha hatьbə mal, le ь hivia mьnə?...

Galo bərbь mal dьcu, le ruje Çomərrd nədьdit, Çomərrd tьnəbu.

Roza zədike, kylfəte Galo tьzi dora sьfra mal bubun, həma wi wəxti Galo loqək cekьr u rabu sər banə male ь, rja bazar dьnьherri, cьka Çomərrd nəhat. Dənge Mato dərva hat, gazi Galo kьr u got,—Galo, Galo.

Galo pьrsi,—ha, Mato çan, cijə?, Çomərrd hat.

—Aqa dьbeza Çomərrdi nəxwəşə, we bəg məzəla kətijə, ranavə. Hərrə mьqatijə ь həspra xwə bьkə, əwi kь gьlijə xwə kyta kьr, durkət cu.

Coke Galo rьçьfin, Galo xwə yndakьr, paşə pəpəlinke dərva pəja bu.

Galo bərbь məzəla dьcu, wəxta bəg mала aqerradər-baz dьbu dənge aqə dьhat, kylama „şkjəsti“, dьgot.

Wəxta Galo weda bəzia cu, dərva çəndəke Çomərrd dit, dьle wi xrav bu, got,—ax, gəlo əw Çomərrdə ьsa, kətijə ьnge xwə dьrez kьnə, gəlo sərə xwə dajə sər kəvьr.

Galo həla nəgьhiştьbu Çomərrd, kьrə qizn u got,—Çomərrd çan, Çomərrd çan.

Həspe dəst-dəst dənge xwəji naskьr, əwi cəve xwə niyğrti vəkьr, sərə xwə həzand, ьnge xwə həvəki bьr u anj; kьr kь ravə, le qəwəta wi tьnəbu...

Disa sərə xwə bьr u anj, le nьherri bəfəjdəje, sərə xwə dani...

Bu əntina həspe u cəve xwə gьrt. Galo xwə aylt sər sərə həspe u həmez kьr.

Hyrmina Galo bu, dьgьria, həspe cəve wi mina cьl-

ke barane d̄hat̄n, d̄l u h̄nave w̄l d̄hat̄n x̄are u d̄-
got, —ax Çom̄errd çan, t̄e c̄ma p̄šta m̄n şken̄and?

Z̄b gynd d̄enge m̄er̄ve araç xyri d̄hat, d̄enge Kos-
tand aça zi nav d̄enge wana d̄hat̄.

Galo s̄ere xw̄e h̄evraz k̄r u got:—W̄ej xw̄ede, ty
diwana m̄er̄ve x̄rab b̄ki.

Wi saxi d̄ev u leve Çom̄errd zi d̄c̄u u d̄hat̄n,
h̄espe zi ḡelo m̄ina Galo n̄b̄rri d̄k̄r̄n, jan „xatre xw̄e“
z̄b Galo d̄xast.

ВЪНАР

Сь розьн̄ə хв̄е̄ш̄н, г̄erm y t̄ev̄n,

Ş̄əle buze, b̄er̄fe t̄ev̄ d̄h̄el̄n,

Xyl̄ə-xyla ava b̄el̄ekija

Pel d̄b̄d̄n b̄er b̄ c̄m u kanija.

Kolxozvan pez dewer d̄erd̄x̄n,

D̄v̄n̄ d̄elava av d̄b̄d̄n,

H̄ejwan d̄r̄ev̄n, banz d̄b̄d̄n,

Dl̄iz̄n, h̄ev bin d̄k̄n, şa d̄v̄n.

Zary d̄s̄n̄ s̄ejrane,

Çīaje heşin, cole zozane,

H̄evra m̄er̄ç̄n: d̄k̄n̄ qale,

Karja, c̄ka ki zu d̄b̄ə male.

B̄hare, xw̄eş b̄hare,

K̄es nam̄in̄ə be qar̄ə,

M̄er̄v̄ ḡş̄k x̄əbatkar̄n,

D̄x̄əb̄t̄n̄ d̄l̄bar̄n.

DUAZO

(Зь ёмьге куманча бәре)

Зь реуктиједә, гавак һыпәки ва сәр һышо хвәдә һа-
тым, мьн бь дьл и сәгәр дьхаст бьбьм дуазо—шван.

Bred мьн зуда дәркәт bun еја u банја wаңа dһа
ali de y баве мьн дькьрп. Bave мьн әwana һини қәј-
дә—qanune шvantije дькьр.

Ську мьн дьхаст, әw zi қәwьми, rozьтра дьне мьн
бь bre хвә мөзьнба dһа бәрх дьсеганд. Dja мә zi мә-
ра hat u әм nasi wan рьңара дькьр, јeko dһаьнә ха-
гьне. Зь һәfteki шунда, сьсах ку мә рьңаред cole dһа
зь һәv дьбзарт, әw ьди wan саха мәра пәdһатә cole.

Һәр roz, сьбә сьбә dja мьн nane ләwаш u хвә бәла
дькьр сәр мә, wәki pe wana бькарвп рьңаре cole бь-
хун.

Һәртьм dja мьн рәсне мьн дьда сәvа zena мьн u
dgot, сьсах ку мөзьн бьбьм, еze бьбьм шvane рьспор.
Bave мьн дь сьра хвә әz dam naskьrne бь wan сьре
рьңара, јeko zjane дьдьн pez, һinkьр, wәki pez саwә
хуәји бькьм зь дура.

Bәre әwьн мә рьңар бәрәv дькьр тәne bo nәfsa
сәne хвә u мә pe nan дьхар, ль аqьрије dja мьн hat
dәште u һinkьр сәwа әм рьңаре bo male бәрәvкьн, бь-
дьн һьшкьrne сәvа зьvьstane, мә бьхара дәwsanan, јane zi
бь хагьнава.

Мә бь фәqiri дәрбаз дькьр, қьңсе мә pak тьнәbun:
сәre pajlzeda dәst pe дьбу сәтьнја мә, rut u тәzi мәдь-
кьрә ськәськ бәр—barane u бaje sar. Le сәтьнја sala
әwьн һьм әм һinkьрп, тәјax bun, һьм јole сун—јole
дьсун, bһalke хвәва..

Әм һivја бәрфа решьн mabun дьшк wa be сәbьр, wә-

ki bdi nəcujana dəştə. A bvi təhəri dərbaz bu şvantja mə sala əwlın.

Çi nəvine mə zə kaje bun, jeky mə radьхьстьн səр ərde: wa bь bərajəva bь qəsileva. Dəwsa bəlgia, mə disa dadani ka u ghia u mə xwə wanava dьpəca. Əm zərong təv həv radьzan bь sьre. Nav məda tьme dbu dəw u doz, cьmkі hərjəki dьxast əw səmma nəkə u ləma zi dhə-tə dьkət orče. Le bo mьn, səva pəuktia mьn tьme çije orče dьdanə mьn.

Sala əwlın, əm bь çərəkeva şa bun, cьmkі sərgine mə həbun, dja mьn bь şabuna təndur dadьda, le əm lь səр gərm dьbun.

Pəj qəlandьna xarьne u nan pətьne, əwe bь palase məva təndur dgьrt, wəki sar nəvə u şəva zi gərmі te həvə. Bəri evare əm bərəv dbun dora təndure, dja mьn xarьn hazьr dьkьr zь pьnçara məjə bərəvkьriva, sərda zi orbə dьdaje, jəne zi gənm dьkьre.

Mərəme bəve mьn əw bu, wəki gyhdrezəke dəst bi-mə. Rastə, əwi zə çije təngasi gyhdrez hьldьda zə dəw-ləmənta bo dy—se səhəta, le bo we jəke əm dəjndər bun, çəm dəwləmənd dəwsa gyhdreze malda dьxəbьtjana.

Bь mərəme stəndьna gyhdrezəva; bəve mьn dəst pə kьr sale dy manet pərə para bəxə.

»Se car manete dьneva zi gyhdrez we bьvə“, bəve mьn bь əşq dьkənjə.

Drave bərəvkьri gь zi zə ziv u sьvьr bun. Hərəva-ra əwi dərdьхьst u bь dja mьnva həsav dьkьrьn, şaş dbun u disa dəst pə dьkьrьn dьzmartьn. U zəf çara zi şəved zьvьstane gəva əm bər xəwa radьbun, mə əw dь-ditьn, ky cəwa wəna dьzmart y həsav dьkьr u jəko-jəko rez dьkьrьn, se kəpeka, pənç kəpekə u dьkьrьn manat, disa vədbьşartьn nav dərdana zəştəda.

Bave мың хыламти дѣкыр бал јәки һурымли, нав ѓjan.
Аѓе wi һѓбun, зѓф зи һѓјwanѓt...

Вѓhare, рѓј кyта кyрна ѓхyл ѓmѓла, данѓ мың сар
манат рѓрѓ u ѓнѓelѓк сawa кy рѓwa (рѓѓкѓѓ). Bave мың
бѓ wiva дѓхѓбѓти һѓm һavine, һѓm зи зѓвѓstane. Paѓe
u paѓe, бѓ хѓбата сѓтѓnба u бѓsѓбра хwѓјѓ zorva рѓ
рѓре бѓрѓвкѓри гyһdрѓzѓк stѓnd. ѓm, зарonge һурѓк do-
ra we бѓрѓв bun u бѓ qirѓn quzinijeva мѓ гyһdрѓzахwѓ
бѓr мѓрѓke.

PѓRS

1. Кyрманѓ ль кizан нѓһije Ермѓnistane дѓminѓн.
2. Сѓ тѓѓt ѓѓ ѓmьre kѓvн, һatѓn—сujina бѓre һatje gyһas-
tѓne.

DY HѓZKѓRѓN

ѓѓmилѓ,
Кѓнѓе һѓвѓrмѓѓ у хasѓ ltѓ
Хwѓ дѓ һѓzинl.
Mѓrѓve mѓlul u tѓzi сѓкѓrѓn
Кѓнѓе тѓјl һѓвѓrмѓѓ u хas...
Qized нѓ һѓz кѓri, be хѓw гupѓѓti
Ro u ѓѓva,
ѓѓv u roza—
Drutѓ'n,
Drutѓ'n,
Dѓrutѓ'n,
Drutѓ'n,
Bѓ тlje хwѓјl mumanl...
ѓѓmилѓ,

Şrka kəv̄re qimət styje təda
 Çəwah̄red tə
 Jəko—jəko:
 Əw səve sewja hat̄nə xar
 Not̄yla həsra
 Jəko—jək...
 Tə xəmlandjə biləkəd xwə be xəbat
 B̄y bəz̄nə zernə zər.
 X̄ş̄yr ɣmarəte tə zeriŋ,
 Əw xwidana keje?
 Çəmilə.
 Ida natəwə p̄ştá təje tərr,
 Naḡvəş̄inə nava tə kəmbərə almastı—
 Not̄yla biləke dajka,
 Əwləd cəl k̄ri.
 Tu hys̄n çəmalə baçare məji—
 D̄bezn̄.
 Çəmilə
 Bhara baçare məji—
 D̄bezn̄.
 Təne lajqı syltane bədəwinra—
 Ke got.
 Bhare tene b̄y zera d̄k̄r̄n̄,—
 Ke got.
 Çəmilə,
 Təlkədə ty gr̄nə xwəje tə
 B̄y zera z̄y tə kr̄nə h̄zk̄r̄na tə...
 Dərvə
 D̄njal̄ka azajə,
 We jəke zani.....
 Gəlo, roke tə t̄r̄n̄ça roje dit̄je.
 Fele əm̄re t̄zə bh̄ist̄je...
 Çəmilə

Tələkeda ty grtənə, xalje tə...
Çahyle baçare mə
Sond dxyn
Kь pərja-pərjanı,
Zь çənəte rəvijl
Çahyle baçare mə bexəbat
Dor kockə sərə tə dgərən
Notla səje necirvan
Boj nəfsa çane tə dgərən.
Tu
Ramuşane bədə sultani kal
Dəwse zer y ziv zə bəstin.
Tu,
Bər sultane kal bəqənə
Dəwse xəşər u ərmarət hlinə...
U paşe bəqənçyl həv
Gawa gyl gəwər dəbə
Zь be pənçe şəms..
Çahyle baçare mə zəjf –
Notla səje necire,
Bəra bin bəkn
Çəmilə,
Təz y xubara bər dəre tə.
Çahyle baçare mə zəjf
Bəra bin bəkn
Iro
Sve
U paşe—
Əwe hərən
Kucə hanə təng, bər male dy qatani
Lь ky qizke xurtəkk
Bь qiməte arzan
Fьkьr u əvine parvədkьn...

Nə ty xwə zi,
 Ёь һыкмi zera çəm syltini—
 Qizkək həjə,
 Qizkək həjə,
 Кь дьлда kyl həjə
 Сəvada şəms, ro...
 Zь Gahlre həja Aleksandrja,
 Sər we re
 Kəvra dşkenə
 Boj rja maşine
 Təv le dьxə
 Xudan
 Lь sər ənije zьpьk-zьpьk
 Dhatə xare.
 Kəvьr dşkenand y dқənja
 Təv pale kəvьr şkenandi.
 Singe we duzə
 Cawa ky duzьstana Irane,
 U dy cəme ryhbərl.
 Jəprat u Tigris —
 Dьkşьn.
 U pəla dьdьn lь wьr.
 Əw qiza rojejə,
 Tynəbun əw gihьstandьnə
 Dьrjalьkə təzə de anl
 Dьkəla dьle weda,
 Səre re,
 Hər-ro,
 Ёь əvina mərve ylmı
 Əm həv dьnhəgьn be şərmi...
 Ro dьcə əva,
 Dənge qamcije sədi nəje.

Xəbata roze kyta dьbə.
U əm,
Əz u əw—
Həvra dьbezьn wa
—Wəgə,
Ronaja əve mьn.
Əm hərne çəm mьn,
Nan bь ave şьlkьn,
Şive bьхун.
U paşe
Azaji, həv hьz bьkьn,
Zələl—
Noşla roje,
Zь durl hərema
Həv hьz bьkьn
Bь əvina mərve ylmі.

GYR

— Gaki mə həbu. Nave wi Siraң bu. Zьvьstanəke əva gaa ynda bu. Bьre mьn əz şandьm pəj ge. Əz zi lawkəki çahьl 16—17 salі bum. Əz cum, dora gynd cənd çara fьtьlm; le mьn ga nədit.

Come mə həbun. Əw zь gynd awqasi zi durnibun. Mьn got, dьvək ga cubə wedəre, sər we nete əz cum bərb goma.

Əz cum. Mьn gome peşьn nьheri, je dьne nьheri, dyrust zi ga cubu goma paşьn. Mьn ga zь gome dərхьst. Gava mьn ga zь gome dərdьхьst tari-taristane dьha pe-da-peda gьrt bu. Quryf kətə (xof) nav dьle mьn. Mьn təqmin kyг, ky bь ronaji əz nьkarьm bьghizьm male. Əz dьfьkьrлm həgьm, hane na...

Мъне съ бѣкра..

Carnьkale мьн, хали-халистан бу. Нѣ дѣнг хѣбу, нѣ нѣс. Дѣст мѣнда зѣ шѣкѣк у керѣк хѣбу.

Мъне съ бѣкра. Га мьн авитѣ решѣа хѣвѣ. Эз хьнѣ-ки решѣа лѣқѣам, хѣма ве дѣге нѣшкева, ѣв зѣ вѣхта вѣ-бѣкѣа еваре, дѣнгѣк хатѣ мьн. Чѣе хѣвѣда сѣкьнѣм, мьн гьхда сѣр вѣ дѣнгѣ..

Мьн пера-пера фѣм кьр, кьу ѣв дѣнге гьранѣ у..у...у..

Вь ве қѣрѣнѣра дѣнг дѣха зѣф дѣбун, қальм дѣбун.

Мьн алиѣе расте нѣхѣрѣ. Зѣ дурба хѣвѣа кьр рѣрранѣк. Сѣве ванана мѣнани чѣт чѣт сѣра бун, у бѣр бѣ мьн дѣ-лѣзандѣн... Мъне ѣдѣ съ бѣкра?

Мьн дѣха зан бу, кьу ѣв рѣрранѣѣ, кьу рѣрранѣ зѣ бѣрб мьн те...

Мьн га зѣвѣранд. Вѣре вѣ бѣрб гѣме кьр. Мьн ѣв дѣзѣт, мьн бѣ зѣрѣке ѣв дѣзѣт. Эз дѣрѣвѣам, чѣа сѣва дѣрѣвѣам..

Вѣ вѣхтѣ мьн пара нѣрѣ у сѣ дѣт, ѣв бу, гьра хѣвѣ бѣ мьра дѣгѣхандѣн.

Мьн га хьшт-тѣне бѣзѣам. Эз гьхѣштѣм гѣме, кѣ-тѣм хьндьр у хьлѣқшѣам сѣр арике; рѣх сѣре стуне, чѣм керанѣкѣ.

Гѣва кьу мьн ха тѣзѣ чѣе хѣвѣ дѣгьрт, хѣла хѣ бѣ рѣкѣ рунѣлѣштѣбум, хѣв вѣнерѣм бу орѣна гѣѣе мьн.

Эз ѣчѣб маѣи мам, кьу гьра ѣвѣа ге сѣва қѣданд, сѣ зу гьхѣштѣн ге.

Халѣ Andreas дѣгѣт,— Рѣх, қѣ сѣ дѣгѣзѣ лѣнге гьра, зѣ сѣре чѣе гѣва тѣштѣкѣ дѣвѣнѣн, ѣвана пера-пера дѣгь-хѣзне.

— Эре, мьн зѣ хѣма ѣв ѣк дѣгѣт:— Авѣе Шурѣгѣ-лѣ дѣгѣт. Мьн нѣшкева орѣна гѣе хѣвѣ бѣхѣст, бѣ орѣнера хьрѣ-хьра вѣ зѣ мьн сѣх кьр. Еманѣке шунда хьрѣ-хьра

wi hatə b̄rine u ičar d̄est b̄ zura-zura gyra bu. Wana h̄m gošte ge d̄xar̄n, h̄m zi b̄həvra d̄k̄r̄n d̄əw u doz ..

— Wəj, Siran çan, xəbəre hana nəşkeva z̄ dəve m̄n dərket̄n...

Le s̄ wəxte Siran bu. Əz hale xwəda d̄ḡr̄jam. Əz d̄f̄k̄r̄im, m̄n d̄got, we geda b̄k̄əv̄n həjani s̄ve. We t̄er b̄xun, r̄əj xar̄ne zi we led̄n hər̄n. Hane zi m̄n d̄got, d̄vək q̄ə zi m̄n nəvin̄n...

Tu nəvez̄i r̄ərrani məz̄nə, gyr gələk̄n. Əz penç̄i bez̄m, t̄y sədi. Wana ga dərbəkeva daqyrtand̄n: nəşkeva hat̄n, t̄zi gome bun. Cəve wanana nava tarieda d̄s̄ru-sin, minani çotə şəmdāna bun. Cəve xwə carn̄kale gome d̄ḡerand̄n, dəve wanə vək̄ri bu.

— D̄it̄n...

Gomeda ɣdi ç̄i t̄ynəbu t̄z̄iji s̄er həv bubuq̄. Z̄ zela m̄n d̄ner̄in.

Əz zi bubum ḡrk̄k̄, top̄i s̄er həvbubum. Zore bum. Z̄ keran ḡrt̄i. Xudana sar, s̄er m̄nra dərbaz d̄bu. Wana m̄n nəheri u dərket̄n dəv̄a.

M̄n b̄na xwə st̄ənd, q̄ydum b̄er coke m̄nda hət̄n. Nəma we dəme zi m̄n b̄hist, ky əj̄ni t̄anga s̄er s̄ere m̄nra v̄d̄k̄ol̄n, wana xwəlia gome d̄k̄ola, d̄da raş. L̄n̄ge wanana b̄erə b̄erə neziki ç̄ie m̄n d̄bun. L̄n̄ge wana l̄ kerane r̄əq̄ə-ruti d̄k̄ət, keran v̄dyrut̄n.

Disa q̄ydume m̄n şk̄est̄n, xudan bu, ky d̄da s̄er m̄n. M̄n l̄əzand; m̄n ç̄ie xwə gyheri, əz dərbazi s̄er keran̄ki d̄ne bum, ç̄ida zi q̄nç̄ilim həv..

Xwəlja s̄er keran danə aliki, l̄ wedere t̄y t̄şt̄ nədi-t̄n, əz wəd̄ere nin bum.

Hat̄n z̄er. Dina xwə danə m̄n u disa z̄v̄v̄r̄in.

N̄lk̄şjan s̄er gome u disa z̄ t̄anga ç̄ie m̄n xwəll̄ v̄ədan.

Мън çие хwә диса gyheri. Вь wi төһәри, wana зь feza сәре мьн дьқола, мьн zi çие хwә дьgyhast, һәта ку керане' паşьн hat.

— Әзе ьди kyda бь cuma?

Disa hatьн zere, çurәki har, мьн ньһерин u кәфә дөве wanda бь ләз zi вәгәrian. Дьқолан, çа сәwа дьқолан...

Кера bal мьнә тuz бу. Мьн кер зь çева хwә дәрхьst. Дөве we вәкьр u гьртә дөсте хwә.

Feza мьн zi вөдьқолан ha вөдьқолан, әw гьһиştьнә керан. Gyрәki ләре хwә авитә бәрб мьн, әwi қьрşqal paşьda вөдьқьsand. Мьн ләре wi ньşkeva гьрт u pe кера хwә әw бьриндар кьр.

Әwi льнге хwә şunda кьşand. Бу әwtina wi u paşьda бөзja. Gyra gava әw wi һalida ditьн, ль һөв кәтьн, авитьн сәр. Мьн бьһист бу, ку gava gyрәk te бьриндаркьrne; gyre majln davezьн сәр, wi дьхуьн.

Әz we һivje bum, wәki gyre baveзьн сәр gyre бьриндар, we wi citi-citi бькьн u зь we şunda we зь мьндур кәвьн. Кер zi дөст мьнда бу, әzi һазьrbum.

Gьhdarja мьн ль wana бу. Wәxtәki şөve дәрбазбу бу, һөма сәр wan мьтала дөngәki зьрав һатә гьһиşt gyhe мьн, мәрьв, дьgot әz хөwьндәмә.

— Avo, hej...

— Gazi мьн дькьн...

— Дьвәк gazi мьн дькьн. Дьвәк bre мьн бә. Дьвө çinare мә бьн. Зь gome, мьн zi дөng da. Мьн дькьр һөwar u gazi.

Вьра ej, hej... Вьрамә, вьра, гур мьн дьхун... Hөwar ej, hej...

Wana disa дөng дьда, дөnge мьн пabьһен, мьн zi дькьрә qirә-qir, әz qә кәrr нә dbum, мьн gazi дькьр.

Hөma wi caxi тьвьng агьр кьгьн. Зь we şunda бу

гәв u бәза гура. Ноҗа мәгъва бу. Мън дәнҗе бре хwә
дъһа гънд дъһист, мън дәнҗе гынджа зи зъ һәв баҗқә
дъкыг.

— Аво, һеј...

— Әз сақ u сәләмәтм, гомеда мә, гоме...

Кәтн һундыг. Кәфа вана җи бу, аликида зи әҗев мај-
бун. Мәр јәки гәзи мън дъкыг. Әз зъ зорда һатм хәре.

Кәтм һәмеза бре хwә u һеза бу кура-кура мън.

Әм дәркәтн дәрва. Нәстие ге дора гоме бун.

Һәла сывә сағи нәбубу.

Зъ дурва һәла дәнҗе зурә-зурә гура дъһатә.

— Андреасе мал хye male дъгот:— Гыр зъ едър зәғ
дъһрсә.

Алие мә гыр зәғ битәр дъһн. Гәлики мәји мәзън һә-
јә. Әм зъ вјра дъбезн гәлле гура. Әв гәли әјни җәте гу-
ранә.

Розәкә рајзе әз зъ җе бәрб мале дъһатм. Кура
мън зи бь мъра бу. Әви нәһ-дәһ сали бу.

Әм бәрб wi гәлји дъһатн, гја мә ль wi дъкәт. Гәва
ку әм незики гәлл бун, дәнҗе кәлбәки кәтә гыһе мън.
Мън зи гот, ге җывана рәз анјә вандәра u кәлбе ван зи
ль бәр пеҗ дъәвтә. Мън дәнҗ дае.

— Ғвано, оро ғвано...

Дәнҗе кәлб һатә брине u һәма дь we дәҗе рәра-
никә гура ль мә дәркәт. Дәве ванә вәкыри бун. зыман
далығи u дълезандън реҗ, бәрб мә дъһатн. Сәве мън
рәҗә-нәһатн, гыдуме мън җкәст.

Ту нәвези јеко дь әвтля, бь хwә-хwә гыр биле, әва-
на зъ кәлба һини әвтә-әвте бубун, дъәвтлан.

Дъвнҗәк җәм мън һәбу. Пера-пера мън тьҗтәк ани
бира хwә, ку сәр рәранја дъвнҗ адыркыгн зыгара мәзън
дъкарә бинә реҗ, вәхте адыркыне әв дъһа һар дъһн. Зъ
we зи мәгъва дь дәҗеда рәрсә-рәрсә дъкып.

Курьке мьн зи шама. Әwi got: Баво, әw сьнә?

Мьн зера got wәki пәтһсә, мьн go:—Qосах бә. Мьн кьрә сәр ky бь мьнра сьрpi·u дарька бәрәв бькә. Мә сьрpi, дарьк, қьрғ-қал бәрәвкьрпн u мьн һәма we ләзе рлөкә дае, әw қьрғ-қал данә сәwtандьне. Агьр қyиоз бу. Дује wi радьбу. Рьрискә егьр зь сәре дарара дәрбаз дьбу. Нәта ky дьһиһтандьна гура; мьн агьр дьһа бь кәфа тә гуьр кьр бу.

Гьр сьвjan dora мә. Әwаңа зәф u зәф bun, Сәрпь-кале мә гьртп. Wапа зь дурва мә дьнерi u дьбу сәw-кә-сәwка wаңа, сәр мәда нә дьһатп. Дьране хwә һәв дьхьстп.

Гәде мьн зи реша мьн гьрт бу, әw зи дьгьрja.

Мьн зера got:—Dәlale мьн нәгьри, пәтһсә, әгәр ty бьгри, we ben мә бьхун.

Әwi дәнге хwә бьри, le бу isкә-iska wi, дәнг зера-пәдьбу, зь реша мьн гьртбу u дьгьсьfi...

Мьне cawa бькьра, гумана мьн зи агьр бу. Dar бәрә-бәрә кем дьбun, zary zi зь реша мьн пәдқәтja, әwi пәдьһьст әз еманәки dur һәгьм, дага бәрәв бькьм.

Дарьки neziki һәбу. Рьриске агьр мьн бәрб wi кьр. Rәx wi zi дарәки дьне һәбу, мьн агьр бәри wi zi да. Агьр гуьр бу, бь ләзәте гуьр бу. Шәmala егьр гәли гьртбу.

Нәма wi wәxti, шьван зь дурва агьре мә дьвиньп u шаş дьминьп. Gәlo сь сәwate; әw дьфькьрпн.

Дьфькьрпн, дьфькьрпн u дәнг дьднә һөвdy.

Мьн гьh да. Дәнг дьһат. Әjпi дәнге Шәmo бу.

Әm ша bun...

Мьн дәнг дае.

—Шәmo, Шәmo, пәггәниe гура сар нькале мә гьртпә, zary бь мьнранә, һәwar, һaj, һej.

Нәма сәр wi дәңги, сәнд шьвана дәңг ль мьн кьрпн.

—Ej, hej, nətərsən, nətərsən, əm hatən.

Dəngə wanana d̄ha r̄nd d̄hatə mə. Wana gazi həv-
dy d̄k̄yən, gazi kəlbə xwə d̄k̄yən.

Wana kəlb avit bu, peşja xwə u d̄k̄yən sər wəki
əw b̄ zutyrke b̄ghizən mə.

—Də Nyrse, ha Nyrse, Toplan hoçə, hoçə.

Əwtina sa dərbəke məva dərbətən.

Zary vra zi dəst b̄ ḡri k̄r.

M̄n zi dgot:—Əmyr çan, nətərsə, wanə hatən, s̄
d̄gri. Səe Şamyl gyrex bu. Əw d̄ha ḡhiştə mə. Pəj
wi kəlbə d̄ne d̄bəzja, pəj wana zi ş̄van d̄bəzjan bərb-
mə. Nəma we dəme, Əmyr got:—Bavo, bavo, b̄ner gyr
d̄rəvən.

Got, u şajl, u xof bunə jək. Mə n̄zan bu əm b̄-
grjana, jane b̄kənjana.

Gyr ɣdi cubun. N̄av tari-taristaneda m̄ne bun.

Law̄k zi ḡhiştən mə.

—Oro, s̄ tə qəwmi bu?

—Də qəwmi bu, m̄n gote. Hal u həwale m̄n u
gyra əva, əva bu, m̄n disa z̄ wanra jəko-jəko got.

Əm we şəve z̄ çie xwə cun. Cumə gyhera pez, şəv
əm wedərə man. S̄vət̄re zi əm b̄ d̄yl şajl vəgərjan mal.
Paşe mə d̄ylrazaja xwə z̄ ş̄vana xwəst u z̄ wana qət-
jan, cun mal.

Andrease xale m̄n d̄got. A, əva jəka han zi sərə
m̄n qəwmi. Agyr əm danə xylazk̄rne.

—Əm z̄ gynde Horome d̄cunə Ərtike. Bəri evare
bu, hedi-hedi tari d̄k̄ətə ərde.

Hər dəra bərf bu. Bərf̄k qal̄m hat bu. Syra evare
əm həlandən, sər cəve mə z̄ we lap tərki, qəlȳsi. Mə
zi re n̄zan bu, əmə nəbələd bun. Mə n̄zan bu əm ky-
da d̄s̄n.

Dəloe həvəle mə peşja mə dıcu. Ləzəki şunda əwi got:— Lawkno, günd dıxyenə, gündi nezikə.

— Mə ze pırs kər, kane kılajə?

— Na wəjə, hun şəmala sьra sьra naviñn?

Mə le nəheri. Rastle zi zь durva gələk şəmala xyja dьkьr. Le əwana dьhəzjan, dьbьrtin, əva jəka mьn bəly kьr.

Mьn got,— Gəli lawkno.

— Nь, sь, cijə?

Mьn got:— Əw günd nınə. Əwyl, wəxte zьvstana gündi kylək u dərjje xwə dьgьrn, dadьdn, zь we zi ty işq naxyenə, ja dyda zi əwə, ky sьrae mə ditynə əw dьbьrtin, çida nınn.

Həvəle mьn zь mьn pırsın:— Wəki ysənə, le əw sьnə?

Mьn got:— Əw gьrn, pərranjje gyranə. Əw ten sər mə, hazrja xwə bьvinyn. Dəf u zyrne xwə dərхьn. Mьn əw jək bьhist bu, ky zь dəf u zyrne gьr nəwərnə sər mərivada ben. Mə tьvdira xwə dit.

Mə bь həvra hə xəbər dьda u həw nəheri sьra məva dərketyn. Zь sər bərfa jək şəvi viali-wiali dьbəzjan u dьxwəstyn ky sar hylqe mə bьgьrn. Əwana zəf-zəf bun, həde wan həbu, həsave wana tynə bu.

Mьn y Ato bь həvra zyrne хьstyn. Dəlo zi lь dəfe хьst. Gьmə-gьma mə bu lь dəsta xalida, lь we syr u sərme mə u gyra dəwat dьkьr. Rəng-rəngina dəfa Dəlo bu.

Gava ky mə dənge dəfe u zyrne bьlnd kьr; gьr çl u çida steqrin, zь çije xwə nə lьrtin. Wana zь dənge xwə bьlnd kьr, dənge xwə təvi dənge dəfe u zyrne kьrn u əm peşda lьvjan.

— Wəj, əfəgьm, həvəle mьn mьnra dgotyn, tə bь içate xwəva əm хьlaz kьrn.

Əz zi xwəda wərymim u mən bə hers kərə sər wana, wəki zore bədən xwə: dənge dəf u zyrne nədən bərinə. Mən got:—Əm hələ zə wana xylaz nəbunə.

Əm peşda cun, əw zi bə məra dəhatən. Mə le dəxəst, wana zi car allje mə gərt bu. Əm dəşəkənin, əw zi dəşəkənin u nəvə şəvərəşeda dədan cərtka, zə dənge dəfe qyloz dəbun, dəşəqsın.

Sərə wə cə beşinəm bə wi təhəri əm epeşə ərd cun u həw nəheri əwtina səki hat. Pəj wi, səe dəne zi əwtian u kərən hewərzə. Gyndi zə dənge sa dərkəten dəwə u bu qələbəlxə wan. Cəra dəst wanda həbun.

Cəqas ky əm nəziki gynd dəbun, əwqas zi pərrani sərək dəbu, gyr paşda dəman. Bə we jəke mə xwə bə gyndra gihand, gyr zi vəgərjan, şunda cun.

Wi saxi gyndi bə qalmə-qalma xwəva hatən dəhiştən mə. Əwana cəra anin peşja mə u nəşkeva əşevməji man. Wana əm həşək tənə ditən, buk tynə bu.

—Jəki zə mə pərsi:—Gəli zyrnəcija, le buk qane? Mə got:—Buk y xwəje buke zəvərin, cun nədəxəstən bəhatəna gynde wə...

Je dəne got:—Əw ki bu? ky zə mə xəjdə, lajqi gynde mə nəvinə.

—Gyr bun...

—Cawa gyr?

—Gyndino, mə gotə wana, wəxte gotəne ninə. Əm şəmđino. Əm zə syr u sərme cun. Mə bəghinən maləkə gərm, izar əme wəra hər təştli bezn, qəşəkən, dəşəq xwə u gyrada.

Wana ysa zi kər. Əm bəryn odəkə gərm. Bəxira we gyrr kərən. Nan u cae danin bər mə. Hatən dora mə runəştən, ky əm wanra sərhatja xwə bezn.

Mə zi wanra got. Gəko hat bu sərə mə, mə jəko-

јəko wənrə qʰsə kʲr. Mə dʲgot u pəra zi dʲkənjan. Gyn-
di zʲ gotʲnə mə kəna dʲ bəçin u pəra zi pəsʲn u fəra-
sətə mə dʲdʲn.

Zʲ mʲzulle şunda, mə bʲhist ky əm nəhatʲnə Ərti-
ke. Əm cubun gynde Parnie.

Mə şəv rja xwə ynda kʲr bu, ləma zi əm zʲ wedə-
re re kətʲn disa bərb Ərtike.

DY RUVI

Wəxtəke dy ruvi bunə braje həv.

Içar rozəke ruviki gotə ruviki, go:

—Bʲra, cənd fəne tə hənə?

—Go, cʲl fəne mʲn hənə.

—E, go, bra, le je tə?

—Go, je mʲn zi xwə dy həbʲn!

Xaje cʲli go.—Bʲra, ty mʲnra dəst nadʲ.

—Go, cʲra bʲra?

—Go, cʲl fəne mʲn hənə, je tə dydy, tye sawaʲ an-
gori mʲn dərəji?

Le nʲherri, jək alkida cu, je dʲn zi allje dʲn.

Zʲ we roze myqdarək hat u byhyri, o rokə bʲşʲli—
şoji xaje dy fəla lʲ je cʲfəll qʰsʲdi. Le nʲherri xaje cʲli
we kətʲə təʲke go:—Bra, əz xer u hale tə pʲrskʲm! E,
go, bra, nə cʲfəne tə həbun, ty cʲma kətʲ təʲke.

—Go, bra, ty roza mʲn dʲnerri ida...

—E le, go, əm sawaʲ bʲkʲn?

Je xaje dy fəna go: Əze dərə hanə vələzʲm, le go,
bʲla xell ərd ortə mʲn u təda bʲminə. Necirvan ky hát,
əwyl we be tə dərxe, we bezə jək zi zere kətʲə, əwl dər-
man xwərgə, əze hərgʲm binʲm.

Gava ky ysa kыr,  ze wedere byrr vym, ty zi wedere, a  me ysa zы d st wi xыlas byn.

Хaje cыll gote: Ruvije bra bawer byk  aqyle t , zы je mыn setыr . Byra mыn zi dy f n z nbuna, le je r nd, n  cыl fele ha, ky  z kыrm vi hall.

ANDROGLES U  ER

1. ANDROGLES DЫR V 

W xt ke, hena b re, qul ki merxas bazare Hromed  dыma; nave wi Androgles bu. Malxye mala ky Androgles teda dыma, g l ki zalым bu.  wi Androgles dы-c rcыbrand, byrci dыhыst, dыkyta. Zы we j ke zi ida Androgles t jax n kыr; zы wi gacax bu.

2. ANDROGLES RASTI  ER TE

.Icar w xt ke Androgles nava me aki хыk -xalida d r-baz kыr; h ma tыsted xw ryne zi d st n dыk tыn, w ki pe  bura xw  bykыra. Androgles b r -b r  p ri an bu u hat  s r we t qmine, ky mыrna wi s r roz-rozan .

Le roz ke zi w xte Androgles g l ki k sыri bu, hыndыk dыma zы hы  byk v , an ax xw  by  k ft kerra gi-hand, b r d re we rупыst u dы  ije xweda d st-d st he-nыzi; raza, k t  nava x w k  kыbir.

H ma l z ki dыn, Androgles zы d ng ki g l ki qalым banzda s r xw ; hы jar bu; hы e xw  b r vi s r h vdy kыr u   eb k  gыran dit;  er k minani baje gyle b r by wi dыlыngыri.

Androgles gava ky  va j ka dit, g l  heb t ze gыrt, tыrsja u d m  we d me per -per  lы xw  хур yli, w ki xw  zы  wi d v jl xw j byk . Hazыrj  xw  dit, h ta n f sa pa ыn zi by wira  err byk , le  a  dərkət, cыma ky

тэвə боңа зырага wi нəһат бу. Əw ҫер зјанқар ninбу,
незiki wi бу u лəре хвəји реҫьн зь ́рде бьлнд кьр.

3. ANDROGLES STҪRI ЗЬ ЛЭНГЕ ҶЕР ДƏРДЬХƏ

Əwi merxasi zi хвə yнда нəкьр, ль хвə фькьри u лə-
ре ҫер mezə кьр. Ҷер дьһа neziki wi бу u we дəmemə-
тьв дьgot əwi дəвəје be zar u зьман тьштək lava дькьр,
дькьльми, дьgot:

— Məlxərab, сь дьфькьри, əз бьəҫim, ali мьн бькə,
мəтьрсə, əз тьштəки нəкьм!

Androgles сər һəмде хвəда hat, лəре wi зь ́рде
бьлнд кьр; mezə кьр u dit, ky striki мəзьн лəре wira
cuјe. Ida һər тьшт əјan бу. Androgles стьри гьрт u дəст-
дəст стьри зь nav лəре ҫер дəрхьст.

Ҷер хвə, һьсја, emanəki дь ҫije хвəда тəвьзи, le pa-
še ль ҫije хвəда əҫqana рəҫьси; зь ҫije хвə qyloz дьбу,
əјni тə дьgot кəлбəkə u дəст бь alastьма дəв u leve рьз-
mame хвəји тəзə кьр.

4. HƏVALTJA ANDROGLES U ҶER

Androgles zi һər тьрс u xof бир кьр, o wəxte тарije
́рд һьльни, əwi u ҫер сəре хвə danin, кəлək danə кəлə-
ке һəв u ҫирьн-ҫирьн razan,

Зь we ҫунда ҫер һər rro тьштəd хвəрьне зь bo And-
rogles danl u əw һərdь bunə рьзмame һəlal: јək And-
rogles, je дьн ҫер.

Androgles зь һале хвə гəлəки razi бу, biná wi бь
ҫер дəрдькəт.

5. ГЬРТЬНА ANDROGLES

Le rozəke zi cənd əskər cunə nava wi meҫəјi: рəј
qula кəтbun u һəма wi wəxti қоррə qəda ль рəх ҫкəfte
Androgles qəҫьdin: Əw dyberi кьрьн u saqə-saq гьртьн.

Əwana Androgles zuvá nas dýkýrn u sər we jəke zı
dést u lınged wı kələmcə kýrn; təv xwə hılanın anı.
Hrome u spartýn malxye male.

* * *

Həma Hromeda zı dý wı wəxtıda qanunək həbu, kı-
zan qule zý malxye xwə býrgəvja, je ysa əgýr bəhatana
dýrtýne, gərəke bý şerəki býrcırra býkúra şərr. Şer cən-
dəki býrcı dýhýştýn u wəxte qəwmandýne zý qəfəse dər-
dýxýstýn, bələpəzgarı qul dýkýrn. Şer zı perə-perə necıra
xwə huf dýkýr; cıtje məzýn, gyhe wı dýhýşt.

ŞER ANDROGLES NAS DÝKƏ

Əw roz zı hət. Bý həzára məxluqəte bazer bərəvı
sər həvdu bun u cunə bər bý çıje sirke, wəki şerre qul u
şer býbıny. Şyməət sər həvıa dýcu, awqa zəfbun, ky tə
dərzi bavitá, nə dýkətə őrde. Gýşkə be səhýr bun.

Dərge zındane zý para vəbun u Androglese sefil u
styxwər anınə dərvá. Əwi zý tərse İdi xwə ynda kýrbu;
xun tedá mýsýqlı bu, bubu çəgər, ida gymana xwə býrri
bu u we təqmıne bu, ky cənd dəqe dýn we býbə tastja
şerəki býrcı. Androgles myqylqəte feza xwə nýherri u qu-
led həvaled xwəjə merxas dit, wəki we lóze dý hale wıda
dýkəwgyrin, le sý fəjdə..

Əwi ıça gýrə-gýre bazer mezə kýr u zý hersa hesýr
minanı tóvje baráne barand, əwe zý həqe wana dərketá,
le sý býkə, zý zəfta wı dər bu... Androgles dýraned xwə
cırrýkand, kylme xwə gývaştýn, le sý zý dest dýhat u tə-
ne zý we şunda xəbərək got: Ax, ı mýn rýşt, hazýr bu,
wəki şerra şərr býkə, ysa hesá nəbə xyre wı.

Şere býrcı zı bərdán u əwi nola baje býruske xwə
gyzə vəkýr, gýhiştə qul, wəki necir kə, le Androgles tənə

зъ hebəta кьрə qirriŋi, həma əw зъ tərse nibu, зъ şabu-
na bu. Əw şer pьzmame Androglesji bəre bu, je nava
şkəfte.

Їмаа́та dore, we hivje bu, ky şere wi pьrti-pьrti
bьkə, бь xwə, le gava əw jək ditьn, дь çije xwəda bunə
rьsas. Əwana bəг cəve xwə ditьn, ky cawá Androgles
dəst dьdə səг sere şer. Wana бь cəve xwə ditьn, wəki
şere bьrci bəг lьnged wi merxasi дь çije xwəda kət, dəst
u pe wi radmusa, wana dit, şuna tьrs u xofe qul bəşer-
xwəş bu, hatə səг rəng u ruje xwə bəre. Əwana şaş man
u ty sərodəri ze nəkьrьn.

7. AZAKЬRЬNA ANDROGLES U ŞER

Ləma zi gavəke şunda wana зъ Androgles hivi кьг,
gotьn: — Çanьm, əv сь gьli bu. Tə dəste xwə da səг şer,
şer bəг tə bu av u səkьni. Əm nьzanьn зъ boңa сь əv şer
səkьni u dəңge xwə nəkьг, nəjnəsjə vi şeri зъ mərə bezə.

Androgles təxsir nəkьг; zənded xwə rutu tazi bьlьnd
кьг u got ky, cawa əwi u şer wəxtəke nava şkəfteda hə-
valtи həvdy кьгнə. Əwi got:— Əz zi məгьvьm, le nə not-
lani xydanmьkə, dəwlətja. Əwə zalьmьn, əz mьqabьli wan.
Hun boңa əşqa xwə mьn rəm nə hatьn, le əva şere be
zar u зьman, mьn rəm hat, gəlo zalьmara сьqa şərmə...
U jəko-jəko hal u həwale xwə u əwi şeri wanra şьro
кьг.

Dy paje çьmaáta aqun gava ky əva jək bьhistьn u
əw jək bəг cəve xwə ditьn, rastije zi şərm кьгн, xwə
mykьrr hatьn u əw şer bəг cəve gələka зъ xydanqula бь-
lьndtьг xwəja кьг, səг we fьkьre zi зъ car u carnьkal
çьmaáŋt u qula bazer təvi gələk xəbatkara gotьn:— And-
rogles aza бькьп u бьга бь azaji əbura xwə бькə. Wana
dьgot:— Aza bə u зъ qultije xьlas bə! Je dьne dьgotьn:

Əm dəxwəzən bə Androglesra bərañbər şer zi zə qəfəse
aza bəkn! Azaje bədnə hərdya zi. Sər we jəke Androgles
u şer bə həvra aza kərn.

KƏVƏRBƏRR

Zənar hur-huri dəbu.

Kəvərbərra sar u carnəkali wi gərtbun u bə kulynga
dəhatəne nav səva. Dor u bər le hatbu gərtən; dətərr-
şandən.

Təliş ze dəpəkjan. Əw tələm u təliş nolani dəvəne
be təwşə bun. Mərv dəgot əwana draned xəw zə le-
xəstəna kulynga dəsiqinən: həvdəxəstən; zə hərsa dəcl-
təkandən.

Kələmerək zə keləka zəner dərkət u gotə palai:—Də
həjrana səve wə bəm, çardən, çardən zi ledən.

Sargise hosta xudana ənja xəw təmz kər, cu dəst
avite doxina xəw, paşə sərpilje bə toz u xybar avite sər
namyla xəw; runəşt çəqarəke kəşand, bina wi hatə bər,
le həma həş u aqyle wi lə sər xəbata pala bu. Palai, zi
kəvər dətərrşandən, dəqələstən, tişə-tiş dəkərn u perazi
pirqə-pirqə wana bu.

Sargis tarubara səbeda hatbu sər xəbate, bə dələki
saqləm, bə qəlpəki qənç gəvəke xəbata roze ani bər səva:
kəvəra, nəherri. Əwkəvər, je ky we dəme zə əwi zənarə
məzn dəpəkjan u viall—wi ali lə ru ərde səl u nəwala-
da glol dəbun. Sargis bə xəwəra dəgot:—Bəle, zə kəvəra
həma əw kəvər majə; səbe zi əme wi mli bəqələşən.

Əsrəkə təng bu; wəxte xəbate kyta dəbu. Kəvərbərrə
re kəsəri bərə-bərə dənge xəw dəbərrin; nav-nava dərpəd
wan çinədəgərt, myle wan gəwşək bubun. Dora kəvərkəki
məzn çəvjabun. Dor u bərə wi təmz kərbun u məgəm

дѣкъryn бѣрzer glor бѣкъryn, бѣр бѣ kort a zerryn, гѣрѣке зѣ
ѣи бѣлѣqандана, ле ѣw jѣk awqа zi hesa ninbu; кѣвѣr бѣ
hime зѣnervѣ hatbu тѣqкѣryне. Ѧw emanѣki бѣре сѣr we
тѣqmine bun, ky hѣrtѣst hesajѣ, ле нѣha ѣunda вѣдѣкъѣs-
jan.

Sargis gava ѣw jѣk dit, dѣj lѣ lawka кѣr, got:—Hѣ,
cawanѣ, naje serl. ѣѣqarѣ zi hѣla he qylar-qylar дѣкъ-
ѣand.

Кѣвѣrбѣrra ѣaba wi nѣda u бѣ qѣwata тѣzѣ rѣpan-
дѣnѣ hime зѣner; lom дѣ ѣrdeda кytan, wѣki зѣ alije дѣn
zi dѣv дѣn.

Sargis got:—Kylngа ѣrdeda бѣkolѣn, зѣ рѣsteda zo-
re lekѣn рѣstѣ ze бѣstѣnѣn. Se kylng hime кѣvѣrda кytan
u pala xwѣ avitѣ sѣr, wѣki кѣvѣr зѣ ѣi rakѣn, ле wѣstja
bun, гѣlѣki хѣbѣti bun, bezarbubun u hѣma sѣr we jѣke
zi дѣltѣng, bubun.

Sargis disa gotѣna xwѣ dy ѣar кѣr:—Ѧанѣm, vѣra,
alije бѣdѣna кѣvѣrda hun нѣkarѣn rakѣn, зѣ qѣwata wѣ
dѣrѣ, nѣ mѣn go рѣstѣ zi бѣstѣnѣn, dѣ jalah, бѣhѣvra xwѣ
бѣdѣne ha...Nѣ bu.

Kavѣrrbѣrrе lapi qѣwat zi, ѣw zi wѣѣ kѣt: dѣst зѣ
хѣbate кѣѣsand u дѣ we кѣlobineda nѣfѣsa xwѣ кѣѣsand,
got:—Pѣ, сѣ кѣvѣrѣki гѣrani be тѣwѣѣjѣ, зѣ ѣi nahѣzѣ,
гѣlѣki qѣwinѣ. Hѣvaled wi zi сѣv danѣ wi sѣkѣnin u zurr-
bun, зѣner нѣherrin, wѣki notlani polѣ dѣ ѣije xwѣda sѣ-
кѣni bu.

Sargis fѣtѣli alije дѣnѣ, du hѣѣѣm кѣr, neziki зѣner
bu, disa carnѣkale wi mezѣ кѣr u got;—Loma бѣdѣnѣ
бѣne wi.

Pale ѣahѣl бѣѣxwѣѣsbun u kѣrrѣkѣrr gotѣna wi qѣ-
dandѣn.—Dѣ бѣ hѣvra, zore бѣdѣne.

Zor le кѣryn, ле disa nѣbu.

Hosta ve çare nejsə bər xwə kət, sərpe xwə avitə aliki, papiros zi jale dında avit, kəvər qərəcə kər u got:

— Əz tıştəki le başər nakəm, hun cə dəkən, nə mən go bənida, dy həb zi hərgənə tənışta dənə, dy həb zi o-ma bədən bəni, je dən zi vialı wərgən. Fışta xwə bədənə pışta həv... ha, hop, ha zore lekən, hop, rabu mətərsən. Nerso, çarəke zi, le kəvər ranə bu.

Nerso bə mələ xwə xudana sər ənja xwə raqışkər u şunda vəkışja.

— Tu tışt ze dərnaje.

Je dənə zi sərda zedəkərgən,— Şxyle səbejə, bəra bəminə u hənəki şunda cun. Sərgis əvərk tuz də wana u dyle xwəda got,— Haj lo, lo, mən cə vəzandənə, təlaşa mən minbuje, nəha əze bəheləm səbe, le gəlo kəvərbəra şərm ninə, wəki şxyle dəst pekrı hivja səbe bəhelə, əz şxyle xwəji evare naheləm səbe.

Le həma we ləze paləki got:— Tərmaş gələki qəwinə, zə çı nahəzə, le Sərgis navbərri da xəbərdana wı u zedəkər:— Hə, cəra xəbəra wıje, wəki nahəzə xwə lə şxyle baş bərgən, hun ky dəsən sər şxyləki, gəran bə zi, səvək bə zi ze mətərsən əj, oql, şərmə, şərm, je ve jəke zanbə, we cə bezə, vəra hosta buje, mərgv xəbtitinə, jan cə? Də jalla.

Penç zylama lom lexıştən u zə we şunda disa dəst bə xəbata gymryh bu.

Palə gələki soromoro bubun, tə qəj dəgot həma həza zə həməmə dərkətənə; cərgə-cərra xudana ənja wan bu; kəraş lə wana bubu tət. Kəvərr qiled xwə dəcərrəkənd u ja səri hur-huri dəbu, aqər bər wı dəsı, le hə çije xwəda bu; qəwin bu, zə çı nədəhəzja. Təbjete xwə xwəj dəkər, nədəxwəst zu be raje u sər we jəke zi şərkəki gəran də navbəjna mərgv u zənerda dəst pebubu.

Sargis disa got:—cawanə, əva bu əjnata gameşerəş, hələ ça le bñçerrñn nahəzə zi... u bñ cəve xun, polñ şerəki huçumi sər kevr kər, əwi dñha zñnar qəpəcə kər u cawa necirvan necira xwə qəpəcə dñkə, nahelə bñ-lyvə, əw zi we gəve noñla wi bu, u şing u bəre bñ rñre da zñner, kəvrñra hat şerr.

Zñ hersa xun tñzi cəve wi bubu; xuna rəş zñ nava dñle wi dñhat; xudañ dñret, dñkrə hewərze.

Kəvrñbñrra zñ hebəta cujina male idi birkərñn, ysa zi hər cətnaji; bñ xirətbun u zñ xəbərə Sargis u zñ xəbata wi qəwata xwə duçarkərñn. Wana bñ həvra dñgot;—Zore bñdñne, disa, ha, hop.

U əw zñnare tərñki nşkeva kərə wəlwələ u minant bəgəz zñ qəfəse aza bə, çı bi çı bərwar glor bu.

Falə heza dñlbar bun, kəfa wana xwəş bu u bñ dñləki rñhət rəj zñner nñherrñn...

JƏKE GYLANE

Jəke gylane bu.

Qeləka soqəqə neziki səd mərvı topl sər həv bu bun. Dənge Vesovşikov zñ soqəqə dñhat. Dənge dñcu mərıja, wa dñgot,—xuna mə zñ mə dñmşerñqñn, mına mərvñ şıra tırja ze bñkşinə.

Cənd mərvna bñ həvra dñgot,—rastə.

Andrejı got,—lawuke əgit dñxəbətə, əz hərvñm arıkarı bñ dñme.

Əw quz bu, Pavel dñxast əw bñdā səkñnandñne, le re nñkarəbu, əwi xwə orça çymaətera kər.

Əwi dəst re kər;

—Həvəlno, dñbezñn ı ruje dñne çırə çırə çymaət hənə: Evre u mñləte German, İnglş u Tətər. Le əz zñ

wana ina nakým: gotýna mýn waje, ı ru dýne dýzin dy çurə çýmaşt, dy snýf: mærvəd dæwləmənd u bələngaz kəsib. Mærvy başqə-başqə ı xwə dýkyn, dýxyn, le wəki, əm mezə býkyn, sýka dæwləmənde German, Fransýs, İnglis sawa bý çýmašta xəbətçira, palara dərbaz dýkyn, gərək əz bezým, wəki əwana xıncıxıyn, bona pala başı-bozúkyn.

Nav çýmaştəda mærvy dýkənjan. Le wəki əm aliki dýneva býñheryn, əme wi saxı bər cəve xwə býbinyn, wəki hým pale Germanı, Tətər, hým Týrk, sawa dýben əmre wana mina əmre kuckanə, ysa zi əmre mə paled urýs. Zý soqaqə gələk çýmaşt dýhat ba wi, wana dabu pəi həv, sərə xwə krýbun bər xwə, çarna xwə ıydýbýrin, sər peçije ıngə xwə dəsəkýnin, dýñherin.

Jəki kýrə gazi, — zandarm.

Zý allje soqaqa dýne dy mærvə zandarm dýhátyn, qamçije xwə sər çýmaştəda dýhezəndyn u dýgotyn.

— Bəla býn.

— Əw sý xəbərdañ bu?

— Qə xəbərđýda;

— Qəfa çýmašte xrav bu, rodanə, həspa.

Hýnək rabubun sər sura, dəst bý qərfa krýbun.

— Jəki dýgot ezyke xýnzira ı həspa sıar bunə, qır-tə-qırta wana jə zi.

Bu qızina fiqe, dənge fiqe u dənge mærvə təv həv bu. Çýmaşt zý çı həzia, emanə ləzəki mærvy dýşk kərr bun, xəbər nəđdan, rənge gələka qylybi.

Disa Pavel dəst pe kыр, — hevalno! — dja Pavel cu pýštva səkyni. Mærvə dýška bərə xwə Pavelda kýryn, cun dora wi top bun.

— Býrañ, roza mə hatljə, əme dəste xwə zý əvi əmre puc býkşinyn, sýmki mə dəwsa týtəki həsav nakyn, bona mə çı dýnəda tynə.

Əwi dange xwə bəri u gəşkə kərr bun, dange zə jə-ki dərnədkət, hələ dəhatən neziki wi dəbun. Dja wi lə cəva dənyheri, cəve wi mina cəve şera bu.

— Həvalno, iro mə xwə bə xwə qar kəriyə, mə əjan kəriyə, səkə əm kine, iro əm bəjraqa xwə bəlynd dəkən, bəjraqa fəkyrdarije, rastije u azaje.

Dare spi bineda həzja, ləzəki dəne şunda pala bəjraqa xwə dahezənd, bəjraqa wana bəlynd bu.

Pavel dəste xwə hyləri, dare bəjraqe həzja, gələkə dəste xwə avitən dar, dəste de zi bə dəste wanara bu.

Pavel kərə qirrin, — bəra xwəş bə cəmaəta xəbatci, gələk məryva, bə həzara sər gylije Pavel kərən qirrin u wana zi gylije Pavel dəgotən.

— Də, rabə, şərr kə, snəfa pala...

Pavel disa xəbərda, — je əskər zi məryvnə ysənən, sawa əmən, əwana lə mə nəxən. We cəma lə mə xəy?, bona we jəke, wəki əme rastije bezyə? axyr əw rastija mə jə, lazəmi wanəne zi... əwana hələ we jəkəfəm nəkən, le wədəki ysa hatije, wəki əwana we fəm bəkən, we koməke bədən mə...

Le bona əwana zə rastija mə fəm bəkən, lazəmə əm zə ci bəlyrytən. Peş həvalno! tyme bər bə peş.

Qizina Pavel bu, le cəmaət həndək-həndək zə həvdu bəla dəbu. Məryv rast u cər bərbə male xwə dəsun, hənəka xwə dəspartə sura.

Dajke tyme dənyherri.

Koma əskər cu u hat, hedika peşda cu.

De neziki kyre xwə səkni bu

Pavel kərə gazi, — çergeda hərrə, həval.

Andrejl dəstra, dəste xwə dabu pəşt xwə, sərə xwə tik gərytəbu. Pavel əw dəv da u disa kərə gazi. — Çergeda hərrə. Əmre tə tynne. Peşije bəjraqe.

Qymandare eueyk dænge wi zráv dærdæket, æwi dæ-
got,—bæla —bæn! u şure xwæ bineda dæhæzand.

Əw mærvæ bæjraqe soræ destda dæhatæn bærævi sær
hæv dæbun, ysa zi paled wedære.

Əskær ıb soqaqa bæla bu bun, syfæte wána durva
dæxyeni.

Əw hatæn kætæn orça çymaæte, çerged çymaæte zæ
hæv bæla dækyæn.

Əw mærvæd kæ dærvæin, de bæ ræva wana u gæmæ-
gæta wana hæsja. Wana dægotæn,—lawukno, bæla bæn.

—Paşda vægærræ Pávııuşa.

Vesovşikov got,—bæjraqe weda bave Pavel, ka
bædæ mæn, æze mænna bækyæn. Əwi rocka dar gært, bæjraq
xarbu.

Pavel got,—bærrdæ, næziki bist mærvæi dora bæjraqe
top bu bun, ıe æwana bæ dyl u çægær qæwin sækænıbun.
De dætersja, æwe dæxast tæştæk wanrra bægota, ıe nædægot.

Mærvæki æskæri, émræ xwæda zi mæzæn, got,—æwe
zæ dæst wana bægyæn, æwi dæste xwæ hılbærrı u bæjraq
nişan da.

Qymandare eueyk bænzdæ, hat çæm Pavel, dæstıje
bæjraqe gært u got,—bærrdæ.

Pavel bæ hers got,—dæste xwæ durxæ.

Bæjraq næv hæweda dæhæzja, paşe dısa tık sækænı,
qymandare eueyk paşda kæt u runyşt.

Əskære mæzæn hers bu, ıngæ xwæ ıb érde xyst, got,
—hılınæ.

Cænd æskæra banzdan, peşda hatæn, jækı zæ wána
qunţaxa tævınga hæzand, Pavel bæ bæjraqevá bærv næv
æskær.

Jækı kævæ axın. De zi mına gyra har bæ xwæ kætæbu.
Le næşkevá zæ næv æskær dænge Pavel hat.

— Də bь xatre tə daje çan, bь xatre tə.

Ль singe de хьстьн, de paşda dan. Bər cəve de bu duman, əwe bər cəve xwə syfəte qumandare cуeьk dit, tənge wi çьmьti soro—moro bu.

— Bьçəһьmə, pire.

Dajke səri—bьni ль merьk ньһerri, əwe dəstije bəjraçe bьn льnge wida dit, dəsti bubu dy kəria, кьнçьке sor hela ль sər kəriki dəstije bəjraçe һəbu, de xwə quz кьr u əw dar һьlani. Qumandar dar зь dəste зьньке dər-xьst, weda avit u got,—əz dьbem weda бьçəһьm...

Dənge mərija зь nav əskər hat.

— Də rabə, şərr kə, snьfa pala...

ZAVODEDA

I

Gələk sal peşda əz cum Juzovke.

Ль Juzovke gərək мьн maşiniste nasi xwə bьdita.

Мьн кьlfəte maşiniste nasi xwə maləkə cуkda ль ke-ləkə Juzovke dit, syfəte зьnəke qicoləki, zary ль мьла bu, kьrtolə nane rəş dəste zareda bu. Dy qize 3—4 salı de-re dja xwə gьrtьbun, səkьnibun.

Kьrrək nəh salı bь təqmin u bь aqьli ль мьн dь-nьherri, cəve wi sut bun, зьньке got,— mere мьni nə ль malə, əw zavodeda dьxəbьtə.

— Na, ахьr iro roza əjdeje.

— Jəkə, əw tьme dьxəbьtə. Miltia gazi wə dьkə, bo-na hun һərrьn zavode.

II

Əm зь male dərçətьn, zavoda məzьn durva хьja кьr. Durva dənge cakuca, һəsьn, vagonetka dьhat.

Zarra däst däst carhylqe tæxte nañ gærtyn u kærne gazi.

— Kæne bæde, ... kæne... kæne...

De cu nane spi, hek u tæste majin hylða, byr vø-sart got, — kær byn, æme naña şive byxyn, bave wæji raza. Əwe sackæ dañi sær tæxtæ u kvas tæzi kær. Nañ byrri, pivaz tæmz kærn, zarra däst pe kærn xærn.

— Sma mere tæ tæme dæxæbtæ.

— Əre, tæme ysane. Bona wi əjd u rozed lóða tyn-næ. Əw 12 səhæta dæxæbtæ, çarka by sutka, zavodeda zəf cætnæ mærv byxæbtæ. Mærv dækaræ se hævtijada we dæreda næxwəş bykævæ, əva wæxtækæ, pæške wi særmæ kærbyn, se lóða çida raza, pæşe cu sær xəbate, hækim kær sær, bona xærne byxwæ, le əwi nædæxær.

Hesyr zæ cəve wi dæ hatyn xare.

Zarry gynænæ, mæhe bist u dy manat pære tæra kyl-fæt nakæ.

Zarra nañ xærn u cun razan. Hær je mæzn səkæni u guñ da sær gæli gotna.

— Lazmæ æm Mitja byşinyn mæktæbe, bona hiñ bæ Le æm wi dæşinyn dækæne.

Əwe disa däst pe kær u gærja.

IV

Cændæki şunda əz disa cumæ Juzovke, cum mala nase xwæ zpnækæ çahyl, zarry by myla bær deri rastimæn hat, got, — əw we naña be.

Mæn sæbyr kær. Pæle çahyl hat, syfæte wi zæ agyr pærtli bu, çymli bu əre, le sawa, te bira mæn, kæræmkæ rune. — Anjuta, cae bæde mæ.

Əva salækæ bave mæn mærijæ, əw hile bu, xəbata mæ bære cætn bu, roze hæta evare æm agyrda dæxæbtin.

Ныбэт ньһа нэ мина бәрежә, бәре эмыл ньһа 7 сь-
һата дьхәбьтн, we şunda ньһа роза гәһәтбунә мә һәжә.
Ньһа лар бь сурәкә дьнежә. Бадьһәуә нә бу, wәкә бу
inglab. Ньһа әм заньн, бонә мә сь гьндә. Wә saxә qәt
gumana мә тунә бу, le nahә әм дьньһеггьн сьҫа һәҫ
roz hale мә pak дьбә, peşdacujin һәжә һәрроз.

РЪРС

- Ньвисаркаҫ ль кә дьгәртҫа?
- Маşinist һаләкә сәуәдә дьхәбьтә.
- Раҫе кьрре вә һаләкә сәуәдә дьхәбьтә;
- Ньһа ралә сәуә дьзин и дәрбаз дькьн?

РОЕМӘК РЪСУК

Ortä bedәgә мәдә,
Darәкә tuta һәбу
Mina buka gyl дьбу,
Gava ky бьһар вәдьбу.
wәxte бәғф дьһәлҫә
Сьл и сәҫә гьл дьбун,
De gazi мьн дькьҫ,
— На карьке бьҫегин.
Карьк дьдә реҫҫә хуә,
Дьсум дора бәдәре,
Срьнг дьсьнәл вәдәре,
Radbume сәре dare.
Dar дьһәзанд оь зоре,
Зь dare дькьҫ гәзи-вәре,

Gazi Lələ pənç salı
Kırde həvələ xəw dəkır.

Surət sor notla tuta,
Lələ dəhatə bedərə,
Minani təjr u tuja
Bedəra mə dəstəra.

Мың рһин дьда ы dare,
Тут дьһатьнə харе,
Əw дьбарин зь dare
Мина тəјрок-баране.

Lələ banzdьda dor dare
Тут бəрəv дькыг, əw zere,
Dora wi cuke bedərə
Тут дьрəvандьн зь dare.

* * *

Mə ha əbura xəw dəkыг,
Əm bь həvra əm bь qəпç,
Hər bьһara һəртьm wa
Мың тут dawdьşand зь dare,
Le roke zi bь kef u əşq,
Тут dawdьşand Lələra,
Denge gazi кыг—Şərrə,
Cong дькыта—Həј wəгə.

Мың сьqьle dare һəmez кыг
Bь һesьra əw paс кыг.
Зь du ynda bu gynde mə,
Lələ zi gria təvi mə.

Denge greda şəlka xəw,
Əz damə sər pьşta xəw,
U gynde mə, bedəra mə
Bь xun, һesьг u du ma.

Зь рьшта джа хвә хар bum,
Мьн кьр Lәlә mәzәкьм,
Дькьрә мькә-мьк karka мьн
Дьһа дьһәzand боҫка хвә.
Lәlә дькьр, дьбәzja,
Gazi мьн дькьр зь durva,
Pеҫeda тute sor
Destda рьнҫар u спьнг.

* * *

Әzize мьн Lәlә ҫан,
Дьһа әм гьнд гьһиҫтнә,
Mәзьн bunә бь gotьna тә
Kәтнә nava таqбura бь тәв.

Әм zary bun, тьfal bun,
Әw hat bun бь bomba,
Cijaed мә тәqандьн,
Gyuded мә һьлшандьн.

Әw gizme дәwlәмәnta bu,
Ky әrde мә реpәs кьр,
Kapital bu бь bomba
Cijaed мә тәв rakьр.

Ida зь dare gazi тә пакьм
Ida nabezьм wәrә bedәre,
Bьner, кьlame хвә дьбезьм
Gazi тә дькьм ҫәrrқari.

Әwana gynde мә һьдан,
Bь сәк-rәxte kapital,
Әme дьnjәe дәst бинь
Bь gotьna кьlama internasional.

BALLAD DƏREQA QƏLNEDA

Wəxte ky əz bьrьm kəle
Sьbə safi bu.

Мьн ь we dəre
Qəьnək həri dit.

— Qəьne, gəlo ki?
Ke ty bir kьri
U sər tə hьştjə
Nьqьtkə xunə?

— Oh, əz qəьnьm,
Ja həvale tə,
Ky pe mьn dьkьsand
Bь dьl u rəze xwə,

— Xydane tə qəьn!
Gəlo sawa bu?

— Təv wəfərr dьkьr,
Bь zor u ina...

— Le, əw zi kət,
Ky tьm əfat bu,
Əz hьştьm vьra—
Mьnra bьrinək ma.

Əm anln ьha,
Bərbang bu. sьbə,
Xydane mьn dьxwəst
Qəьne bьkьsinə.

Le səhətəke şunda—
Jək kətə hyndyr,
Əwi bь dьlbьrin
Got, bь hənək;

— Gəlo cawanə:
Lawьke balşevik?
Kərəm kə tətunə
Bьkə qəlyna xwə...

U bər bь çeba
Əwi dəste xwə bьr,
Zь we tьştəki cьrusk
Dərxьst, nişan kьr...

U bu qьrcin;
Gylə agьr bu,
Xydane mьn əfat
Lь ərde xwar bu...

U əw bьryn;
Əz be xьdan;
Dəma we dəme
Mam tək, tənə.

— Xer, ty tənə nini,
Qəlyna mьnə həri,
Ty hogьre həvale mьnə
Zor u merxasi.

Əme zь kəle dərən;
Hьm ty, hьm zi əz;
Səbьrkə, ro ava dьbə,
Zь pənçərə əwe war bə.

Le nьha əz
Bь dьləki gəş,
Bь tə dьkşinьm,
Bь van leva xwəş-xwəş.

Dьkşinьm nьha,
U bь həşamkьrəna tə.

Дыле wi éfati
Дькьм çəбьг кьм.
Ды, ку дьхəбьти,
U awqas çərr кьг;
Вь inакьгьн
Вь mərd wəfat кьг...

VƏKƏRƏNA ÇƏWE.

Nəwal dьhəzə.

Iro éjda altkьгьн u şabunejə.

Зь carьkale gynde Voskedzore, зь bazer, зь car u carьkьkьl бь mərkəva, бь həspa, бь hestьra ten u ten.

Зь hərdy bəre cəm hətani qynje, mərvə pəja ьpəjə həv dyrez bunə: зьп, zary, ahь; həmuja зь bər бь gelije Tomaje дьçədad. Hər kəsəki mərəm həbu dor bəjraqe cьkьandi çl hьгьrə. Həma wedərc zi; nava xəmla kьylilke rəngawazi şьkle Lenin dani bun. Зь viali u wiali dənge dəf u zyrne te u əw dəng dь we nəwaleda disa u disa dьhətə wəkləndьne; dənge şabune əw gərra məzьn təmat gьrtbu; cja u banja dəng hьldьda.

Çiki dьlizьn, çiki dьn—dora gьlaşgira gьrtьnə; emiş-froş səpəta зь pьšta gyhdreza datinьn érde.

Əwana, jeky зь bərbanga sьbe érabə gьreda bun u hatbun: kьcьk danibun; du qyloz dьbu; xarьna nava si-tyl u qazana dьkьrə qьlrəqьp.

Palə бь şabunəк merxasi; бь ruspiti tьvdəreke éjde dьkьn; demek qəgəwьla zi gəş dьbьn; wana зь allje mьle raste u cəpe gəli xwəj dьkьгьн.

Nivrojə. Nava nəwale, зьп u kəcьk, ку kьңçe éjde wərgьrtbun; dьstьran u əw dənge şaje car u carhьlqə hьngəvtbu.

Gəlli kəm—kəmiyə; zyrnə dəkə turrə-turr, dəfci ysa zərp dəfə dədə, ky mərvə t're, əvə, dəfə p'rti-p'rti bəbə u zə we zi, dənge dəfə we vəmbrə.

We dəma bə əşq, nava kəflujada, bənaqara zənarə-kəda Makic u kəzir Karapet xwə kərbun qonçyk: mezə də-kəryn. Əwana şa nədbun; həjfa wana dəhat; cəvnəbari dəkəryn; heisana də xwəda dəşəwətin, də naljan.

Əwana çar dən sərhəvda bun, qonçyk u dəxəwətin xwə zə cəve çymaəte vəşəryn, le həma we dəme, koma Nojeme, ky zə zəna bun, bər bə wana dəhatyn. bəjraq dəst wanda—gynd dəhatyn. Zə bazare O zi zəyn bə bəjraq xuja kəryn: zə wan gələkə be carşəv bun, hənək zi həla he bə carşəv bun.

Nojem bə koma xwəva neziki wan bu u wəxte ky dəhışyn Makic u kəzir: Nojem jale zəna p'heri u dəma əw hərdy qonçyk naskər, avru da-wan u bə kəp aliki dənda çar bu: təv zəna peşda cu.

Dy komed zəna hətyn peşja həv u zəned t'rkə u je ertənjə bəjraqed xwə jəkkəryn, kəryn urra, həv ramusan, kənjən u şabun.

Nəşkeva dəngəki nərm hat, ky bərə-bərə nezik dəbu.

Cənd mərvə səg həfa zner xuja dəkəryn. Əwana da-dəkətyn gəli u bə wanra təvajl; dənge şaje u əşqe gyrr dəbu. Zə çar u carnəkəl nezik dəbun u dor lə wan də-gərtyn. Əwana bərə bərə dadəkətyn zere. Pəla zi dələ-zənd u dəsun dəgəhıştyn wan. Dənge əşq u şaja gyrr dəha nezik dəbu. Gəşk zi əşqlu bun, də çije xwəda dərə-qəsin.

Koma pəla zi zə həfa gəlli xuja kəryn. Wana inziner Ojambarjan u hosta Ohaç dəbunə səg dəste xwə.

Zere, çymaət səg həvra dəcu. Mınani bəra həv kə-ti: pel da, peşda u paşda həzja u durezə bun; bər bə koma pəla dəbəzjan.

Nava cənd dəqadā əşqək d̄ha b̄ got̄na t̄ə rabu, b̄ s̄əda m̄ərv̄a d̄k̄r̄ə gazi, z̄b̄ d̄ənge wana eja u bani d̄-l̄əḡzin.

Hosta Ohān m̄əram həbu xəbər b̄da, le şabun u əşqa dəve wi hat̄ə ḡredan, z̄yman̄e wi nəḡerja, inziner Q̄ambarjan h̄m̄bez̄ k̄r̄ u ançax got̄e:

— Əva... əva... ylm̄ə u z̄b̄ z̄ərpa d̄yk̄ytane, h̄nd̄k̄ d̄ym̄a b̄inc̄k̄jajl̄ b̄buja. H̄n̄əki hesa bu u gava ky h̄ş̄e xw̄ə b̄ər̄evi s̄ər̄ h̄əv̄ k̄r̄: disa d̄əst̄ pe k̄r̄:

— Be Q̄ambarjan, be m̄əml̄ək̄ət̄e ş̄ewre, be ylm̄— m̄ər̄əme m̄n̄ t̄uçara we nəhata seri. Nə m̄n̄, nə z̄l̄ m̄ə h̄əmuja b̄ h̄əv̄ra c̄ətnaj̄e wa n̄k̄ar bu alt̄ b̄k̄r̄a. H̄əna burzuaziā xw̄ell̄ u av je m̄ə ninbun, le je wan bu-je minani Voskan aqa, le z̄b̄ wanara çəwe t̄əz̄ə d̄əst̄ nəd̄dan, je həbun, b̄esi wan bu, ky b̄w̄ər̄m̄n̄, nəv̄ d̄yl̄e wana b̄əz̄ b̄ḡr̄ə, xurt̄ b̄b̄n̄.

Wəxt̄e burzuaziā d̄ər̄əqa s̄ek̄r̄b̄na çəwada, ty k̄əs̄n̄ə d̄f̄k̄r̄i u k̄izane ky d̄f̄k̄r̄i z̄i, əw̄ gezm̄—səwdas̄ər̄ h̄ə-sab d̄k̄r̄n̄, t̄əne h̄uk̄ymata ş̄ewre m̄ər̄əme m̄n̄ anis̄eri.

Gyndjed xəbatk̄ar j̄əkbun, min̄a m̄ərv̄əki d̄əst̄ b̄ v̄i ş̄x̄yle çabd̄ar k̄r̄n̄ u iro, əwana ḡər̄əke q̄are z̄b̄ xəbata xw̄ə b̄b̄in̄n̄. Xw̄əş̄b̄ə h̄uk̄ymata Ş̄ewre, ky yim̄ da m̄ə, ky reja f̄r̄ə z̄b̄ bo m̄ə v̄ək̄r̄. Cljuz l̄əz̄əki ş̄unda we v̄əb̄n̄ u c̄əme z̄orin we be, van rast u b̄əst̄e xali b̄ k̄ar k̄ə, ş̄en̄ b̄k̄ə, xw̄əş̄ b̄k̄ə, k̄ar̄ək̄ m̄əz̄n̄ b̄d̄ə m̄ə.

Durva ḡr̄r̄ə-ḡr̄ra avto hat̄. Q̄ambarjan t̄ş̄t̄ək̄ gyhe hosta Ohanda got̄: Ohan s̄ərə xw̄ə b̄l̄nd̄ k̄r̄, d̄əməke aliye re mez̄ə k̄r̄, h̄ər̄dy avtoje k̄b̄ d̄h̄at̄n̄, əwi k̄r̄ş̄ k̄r̄ u got̄:

— Əw̄n̄... əm̄ h̄əḡn̄ p̄əş̄ja h̄uk̄ymata xw̄ə...

Z̄b̄ hafa gelli h̄ət̄a dəve c̄əm̄, b̄əjr̄əq̄e sor b̄l̄nd̄ bun. Muzika ky z̄b̄ bazer hat̄ bu »Internasional“ stra u ç̄ym̄əş̄-

tá sərqot, kərr, alkida meze dьkьrп, mevana dьnerin, hivja axəftьna wan bun.

Jəki wan bь gьlje peşьn pəsne inziner Qambarjan da, ky 15 roza zutьr plan dajə qədandьn. Dьrazja xwə gotə pala, wəki qəwať u əşqa xwə nəhevşandьnə, le paşe dərəq nəsa hosta Ohanda xəbərda. Gələki dərəq wida got u got kь hьkymate nave wi danjə sawa ky merxase xəbate.

Gəli, nəwal, zь dəst həvхьstьna сьmaəte, çardьn həzjan u wəxtək хьрт дənge „urra u xwəş bə“ nədbhatə bьrrine.

Səhet cara dərbaz bu pənzdeh dəqə—disa bu rьng-rьngina muzike, çardьn сьmaəte stra u nəşkeva hərtьşt kərr bu.

Inziner Qambarjan bь telefone, bь dьləki gələki əşq dьaxaft.

— Cljuza vəkьn...

— Cljuza vəkьn...

Əale ky rəx cljuza səkьni bun, dəng ь həv kьrп:

— Cljuza vəkьn... vəkьn...

Wəxte ky pele əwlьn zь cem dərbazi çəwe bun, bu rьngina muzike u disa nəşkeva hərtьşt kərr bu—s'əqьrri.. dəng u hьs vəmrі. Mərvə bina xwə gьrtbun, kərr ulal, dьle wan davit: əvпьherije bun. Dənge dьkьytane wana səh dьkьr...

Hər dəqək wanra nolani səhetəke bu...

Gьška zi jale geli dьnerin, dəqiqəke, hərtьşt çardьn lalmaji bu. Mərvь dьgot, əwana nə həqi səkьninə...

Disa be dəng u hьs, səred xwə bərzer u həvraz gьrti, hər tьşt bir kьri: əwana əvпьherjenə, mərvь nəzanə, əwana səbəbi сь ysa jale geli dьnerгьn..

Hər kəsi dьxwəst əw bь xwə çara əwlь bьbinə...Сьqə dərəng kət. Mərvь hьngi əvпьherije bun, wəstjan sьx-

сых сәкәни бун, сәре хwә минәни мезәки гран, дьбьргьн..
данин.. кьфсә сьмаәт асзбујә.

— Fәsal, ыңge мьн...

— Ньф...

Үьfalәk һәmeza deda гьгја, vial-wiali готьне:

— Dәnge хwә бьбьрг.

— Tә бьһiss?...

— Bәle?...

— Avә...

— Ньф, һedi...

— Әz дьбһem.

— Ньф, dәnge хwә бьбьргьн.

Қәlbәk қәt nav dәst u pija u ida reja хwә nәdit, ky-
dәre, дькьрә сәwkә-сәwk, viali wiali дьрәvја. Нәг кәsi дь-
tanga хwәda nav сәvada le дьхьst u дькьгьн dyrr-dyrr.

— Faşol...

— Bәridьne...

— Oşt, oşt...

— Oro, ça dәnge хwә бьбьргьн...

— Sәbьr бькә, sәbьrkә...

— Olo, mәrv дьbe, әz sәh дькьm...

— Bәle, ysa дьхуенә...

Disa dәng—һьse хwә бьггin.

Nьškeva гәlәka готьн:

— Pah...

Şunda sun u сьмаәt=кьггin кевьr дьhat, wana нә-
дьhat.

Çarәk дьн, көrr bun...

— Cәm... сәm..

Bu pırqә-pırqa jәki.

Zь һafa зьner, сawә ky şer зь qәfәse aza бьbә, ysa.
zi pele qьler, қәfgьrti бәzzer дьbun u lәzәki şunda kem.

qəwat bun. Pəj pele əwyl je dyda hat, je səsja u cəme dəv vəkəri xwə gihandə érde geli.

Érd u kəvəre geli bə dlope ave şa kər u nava toz u xybara avəda kəskəsore şəwq vada.

Cənd kaləmer wedəre bun, zə şabunə hesər cəva də-hatən, əwana kundəji érde bun; érd paekərən.

Dənge şabun u rəqase, həndək mabu, dənge muzike vətərinə: zə we şabunə cja u bani dñəzjan.

ZYBEDƏ

Sərik dərəqa soqaqa * Rummi

Soqaqa Rummi gələki drezə; dəkəvə jale Getarr—caje. Nava we taqəda soqaqa lapə baş ja Rummijə: We soqaqəda tək-tək maled bə kəvər cekəri u ysa zi avajəd dyqatani bişər dərbən.

Soqaqa Rummi zə kücəkə məkəzi bə rekə təng çyda dərbə u te hətə pəra sər Getarr—caje. Zə we həndə zi soqaqək dñe dəst pe dərbə, əva zi dñcə həjlo çiki bə-ləndçi, ky zera çije dəva dñbezən. Sər wi bə-ləndçiji xan u manəd paşənən, le zə wana wedatər idi mal tynənə u pərre bazer kyta dərbə.

Soqaqa Rummi jəkə təngə, əgər fajtonək zə weda be, jeky pəjajə, gərəke xwə lə diwer bədyrə, ky re bəde fajtone.

Sələd soqaqa Rummi disa gələki kembərən. Rewi kərə ləngəki xwə bəde sər, jək pe hərə.

Çija-çija dərgə u maled ysa tə dñqəsədən, ky mərv bə çərəkeva əçebmajı dñminə, şaş dñminə, nyzanə sawa

---

* Rummi soqaqək. Rəwanejə-

hərə hyndyr. Dərged wi çələbi hındyk nının, əwana gələki nımzın, mərəv nıkarə sərə xwə teda bılnd bıkə.

Diwar disa ysa.

Mərəv zanə, ky əw dərgə u diwar bə dəsti zaryá hatınə cekrın, minani holked baqvanaın. Gava ky mərəv avajiki bə kəvır jan zı je dyqatani dıqəsıdın: hındyk dımınə ty wana kock u sərə həsab bıkı. «Zıngəzıngá» dərgəki bə həsın cənd çara hat, çar dın kırə zıngəzıng. We dəme qəratuki mərəva je we kuce bər pənçərəke diar bu.

Zı hyndyr dəng hat:

— Əw kijə...?

— Əmın.

Hyndyrda bu pıstə-pıst:— Osman hat.

Ləzəki şunda dəri vəbu u Osman bə dy se mərəve dına hyndyrr kəın.

Dəri disa hatə dadane.

Zı səbəbja hatına wan, Zybedə əçeb ma. Əwe kətebe xwə bərəvi sər həv kırın u danın alikidın. We şəve sı şıxıle Osman həbu? Sər ədətə bərə he wira aqa dıgotın: cənd həb zı je dyru bə wira bun.

Dja Zybedaje neziki kəcka xwə bu u gote: Surətə xwə xellə.

Gotına de Zybejidaje gələki cətın hat:— Sıra, disa carşəv hatə orte?

Dajke le vəğərand:— Kəse, nə əz bə tərəmə, səbəb sı gyhdarja mın naki?

Le Zybejidaje gyhdari le nəkır u bərbı mevana cu; əwana zı keləka bave runıştıbun u məsləhət dıkrın.

Osman bave Zybejidaje pırs kır:— Qə hal— kəfe tə sına?

Əwi zi çabdaje:—Də əm se dəkən idi, bə zənde xəw nişan kər, ky diwer cawa datinən.

—Tu qə sawani?

Osman bəşəvə hat:—Əz zi datinəm, nişan kər ky cawa ərtili bə sər tərəkə qatı sər həv dəkən.

Həvaled Osman kənan.

Ləzəki şunda Osman dəst bə plana xəw kər, dərəqa kooperativada axaft, ky cawa „mala xəlqə xərab dəkən“ u got ky ve hene tene mərvə minani wi xurt təjamiş dədən u zəngin zi dədən. Də sərja əwlin, Zybejidaje ty sərə dəro ze dərnəxst... Nəzanbu gylje wana dərəqa cədanə... Şaş ma bu, ky peşəkzan Həsən u tuçar Osman ysa xəwş xəwş məsləhət dəkərən... Təştək bən wanda həbu...

O hənəki şunda, gava ky Osman dərəqa zəwaçə u dərəq „kəcked“ nəha axaft; Zubejidaje hərtəşt fətm kər. Əw cu çəm dajke u kaşi aliki dən kər.

—Əv cə ojin bu, wə anı sərə mən...

De kərə xətmə-xətm. Le paşə got: Əz gynəkarninəm, sərli bəvə, gune mən tynə.

Mərvəki Osman got: Çamerəki başə, dəwləmənt. U zə we şunda cəve Zybejidaje mezə kər, mərv dəgot we hivje bun, cəka Zybejida we cə bezə jan zi we xəw cawa bəyğə.

Zybejidaje zi bə hers got:

—E, he,... cəra zəmanə Nadər şahə u perə-perə kərr bu, hivja çaba waç ma.

Hənəki şunda Həsən gazi Zybejidaje kər:

Zybejida bə mərdanə nezik bu.

—Səlamə bədə, Osman.

Zybejida bəşəvə hat.

—Cə şəxylə mən bə wi həjə?...

Bave wəki rak zanbu dərəqa xəjsəte qıza xwə „ru vəkri“, le disa mətəl ma.

Le əw kərna qize Osman gələkl xwəş hat. Əw bə xwə-xwə fəkril:—Ağre kylejə, huri—pərijə, wi t're idi Zybejida ja nəfsa çane wijə.

Osman bəşəvə hat u gotə Zybejidaje:

— Cawanə, mevana qəbulnaql?

Zybejidaje got:

— Mal ja mən ninə, mal ja bave mənə, ty mevane wijil. İdi hun zə mən sə dəxyəzn, ty mevane bave mən u duri wan cu.

Şək u şajış kətn dyle Osman. Əşqa wi vətəri u xofe əw həzand. Dərbək bə rastije şxyl xərab bəbə?...

Bave we bə hers got: Zybejida?

Zybejida çar dən nezik bu.

— Ty zani Osman aqa bona sə hatjə?

Xer, nəzanəm.

Hatjə, tə bəstine.

— Ke... wə zə mən pərsjə... əze səra bəstineəm..

Həsən bə hers qıza xwə mezə kər, paşə drane xwə cirkənd, hersa xwə-xwə gərt, bər xwədə təştək axaft u bəynd got

— Tyje bəstini..

— Nə stineəm, əze hərin komita zəna, nastineəm.

Bave dəma ky nave komita zəna səh kər, idi xwə nəgərt. k-la wi rabu:

Tyje sə bəki? Tyje həri komita zəna? Komita zəna we an bəde tə?

Zybejida xwə kəri dərbazkər.

Həsən çar dən gərm bu:

— Tə wəj nakəm, tə fəim kər. qıza səjbsana tə xwəj nakəm, tve sə bəki, ty mən nə l-zəmi.

Ty qiza g'hiştiji, wərə şəxyl bə şirnaşi kyta bəkn. Gyra bave xwə bəke, hersa xwə dajna...

Zubejdaje ve çare idi, zə herse xwə ynda kər, sər u səfəte Osman mezə kər, je dən zi nəheri u bə dəngəki meranə got:

— Wəki hun bəmyrən zi, əz nastinəm. Bave wəki dəxast bə təhərəki qize bəde kərkəryne, hersa xwə-xwə gərt u hedika got:

— Zə mala mən bəçəhmə...

Zybedəe got:—Ve səhəte u təməzi gredə, cu dəvra. De xast, hərə pəj, le mere we zərə got:—Runədə... Bə lənge xwə cu, bə lənge xwə we be zi.

Osman u ysa zi həvələd wi ruje həv nəherin, pır-cuje xwə kərən.

Həla bave Zybedəe zi kətə nav şək u şajışa, ky dəbə bə bə rastije, qizək vənəgərə.

Zybedəe dəri vəkər u dərkətə dəvra. Wədərə, nav kucedə əw gələki fəkyri.

— Sə bəkm... ve şəve kyda hərym...?

Əwe xast peşda bəlvə, le lə bər dəri bu rəsas. Le wəxtə jale dən mezə kər, dit ky sawa dy məryv bə mələkira tenə mala wana. Dəbək səba Osman ten?

Osman wədəki kənda gərəke şəxyle xwə kyta bəkn-ğa u məllə də wəxtə xwədə dəhat.

Dy məryv bə məlləva hatən u wəxtə bə derira hyn-dyr kətən; Zybedə zə çije xwə ləryti u ləz-ləz zə we durkət.

— Le kyda hərym...?

Zybedəe gumanə xwə da sər qəwata rə; bəra bəbən, kiali dəxwəzən.

Əw be həmdi xwə peşda dəcu u dəfəkyri: səbe we hərə komita zəna, we bezə, pəşe zə sədərta zəna we həryn mal, we bave wera bezən, ky həqe wi tynə qize zə mal bədəwrinə u we disa be mala bave xwə.

Le mal bər cəve we rəş d̄bu.

—Kyda hərə... Nə hətə s̄be zi, starā we tynə bu.

Hərə çəm qize həvaləd xwə. Le nə de u bave wa-
na hənə u d̄bə əwana qiza z̄ mal qəwrandi qə çī nə-
k̄brana.

Həma we evare hər t̄şt t̄v bubu. Z̄ məktəbe dər-
kət; Ahməd tynə bu, cu klube — bər xwə kət.

Cəlo ki d̄ d̄njajeda dərəqa weda d̄f̄krə u we ba-
wərə?

Ki we həbu...

Əw b̄ xwə gəlo t̄ne ninə!

Klup hatə bira we, sədr̄tija z̄na, paşə Ahməd.

Əwe Ahmed bir anı.

Gəlo Ahməd b̄ d̄ləki əşq we Zybedə h̄linə....

Zybedə s̄picoki bu, nə d̄xast nivesəve hətə dərə h̄z-
k̄rije xwə b̄kytə.

Sawəke əwe ḡrt, r̄çfi, le əw r̄çaf nə ja t̄rse bu.
Zybedə f̄k̄ri.

— We b̄bə m̄rv...

— Əze wi b̄k̄m m̄rv, nə, əz z̄ wi xwəndit̄r̄m u
zan̄m xəbərə d̄njae.

Əze ali wi b̄k̄m.

Minəni baje brusəke cənd z̄k̄y bər cəve wera dər-
baz bun.

Əva əw b̄ xwə, sər sing u bərə Ahməd u wira t̄f̄-
təkə r̄nd d̄be, dərəqa d̄ha um̄r̄ki başda ḡli d̄kə.

Aha Ahməd hin d̄kə, ky sawa b̄k̄n, wəki z̄ p̄n-
çərə toz u xwəbar nəje hyndyr u malda pirhəvok bit̄r
nəb̄n.

Əw sər wan f̄k̄ra bu, u f̄m k̄r, ky b̄ raste zi,
z̄ peşəri we əw b̄ xwə te, Ahməd bu.

Zybedə nezik bu u əwe t̄re ky Ahməd zi neziki
wi d̄bə.

— Zybedə...?

— Ahməd, Ahməd tyjl...?

— Əzəm, Zybedə, ve şəve kyda? Zybedə kərrbubu, dəqəke əw də wi halida səkəni: mərv dəgot dəreğ təştəkida dəfəkrə.

Ahməd zi kərr bubu.

Raşe Zybedəje dəste xəw bə mərdənə həzand, dəste Ahməd gərt u bər bə rja male kər.

— Əm hərən!

— Kyda, Zybedəl

— Əm hərən mal... bər bə əmьre təzə.

TRAKTOR

Dəxəvəti, dəxəvəti,
Dəxəvəti, dci tej
Ty radьki, wəldgərini,
Ty ruje ərde zu rəş dki.
Bə palava dəci tej,
Zəmət nadi gej,
Dəwsa dy ga roze,
Radьki ərde səhətəke.
Rakə traktor, rakə,
Xwəllje, qalkə,
Əv zəvja mal təfaqə.

AŞE MƏ

Aşe mə vədğərə bə toke,
Xəvata dəh roza dke roqə,
Xəvatciyə aşə mə eğn,
Əw həbe nan pak dherən.

Dke şəqln, şədə şədə,
Maşına we rəqə rəqə,
Aşe ave bər wi hecə,
Əw nane mə hur dhərə.

Aşe mə je kolxoze jə,
Sibə zu dənge wi cğas xyəş te.
Əw dxəvətə bə toke,
Qar mərə zəf həjə.

XƏBATA DƏWREŞ

Dəwreş xortəki dəlali bərb cəvbu.

Bəzna Dəwreş, mina dara spindare rastə titalibu.
Dəwreş hələ 20 sall; sfətə wi mina şikle zə mume ce-
kəri spi u nərən bu u ruje wi nə hatəbun.

Wəxtə Dəwreş kənçə xwə lə xwə dəkər, sərə, xwə şə-
dəkər, mərja həwas nədkər, bərə xwə ze bgyhastə. Pore
wi rəşi kərişk, təlje wi mumani, cəvə wi mina ase dor
nəqşandi, byrje wi rəşbun.

Dəwreş də nəv günde Teşərlijədə dıhatə həsavə səwa xortəki zə bədəwa bədəw, dərbdara dərbdar, merxasa merxas, u zə hazır bunə hazır. Dəwreş we palze təzə məktəbə əskərje kytta kərrbu, səwa ƒırqəvan, şandıbbun günde Suse yzəka ƒırqe.

Gyndija yssa zə Dəwreş hıy dıkkırn, dgotrn,—kələme ky we lıngə Dəwreşra hərə, bıra səve mərə hərə. Nəmin ky qize gınd zi lı səw wı aqıle xwə ynda kırbun,

Le wəxtə Dəwreş də ƒıvatada xəbər dıda? Mərja tre əjni kətebe bədəwətje gırtijə dəste xwə dıxunə; yssa zu —zu u pırs lı həv dıanı u bı dəv leve xwə ƒəkrı bə səw vədıbu, dıkənja.

Wəxtə Dəwreş səwa qədandına plana xwəndıne gındi bərəv dıkr u ƒıvat dıkkırn, gındi bı zımanəkinərm u bı pırsnə kure yssa dıda sərwəxt kırne, gələka həma lı wədərə dıgotrn,—ax! Dəwreş xwəzıla ty bırae mə, jan tıştəki mə bujaji, bıra kırase səw ƒane mə həsrət-bja, hınkə zi dıgot,—zı wıra sədərta nəhıje lazımə, səwa bıje, wəki əw şandıne sərkare gındəki, Dəwreş, yssa bu, wəki sərkartja gındəki mına gındə Suse zera hındık dıhatə həsavkırne.

Sımkı əwi bı we xəbərđana xwə, u xəbata xwəva, həmu plane gınd: plana candıne, xwəndına borçlı u je majın, wəxtədə dıdanə qədandıne.

Yssa zi bın dəste yzəka komsomolada, təşkiləte ƒırgə-ƒırrə dabunə təşkil kırne, „Mopr“, „Osoavjaxım“ „Xace sor“ u je majın. Dəwreş spartbu həmu ƒırqəvan u komsomoled gınd, səba hınbuna sıvıle əskərje, sıjasəte u sıxıle doxtırtje hınbun.

Dəwreş 7 roza ƒarəke ƒırqəvan u komsomole gınd

Өбөрөн дькьрн, wanaра дэrsa гылэ агьr кьрне, sijasete u doxtьrtije дэrbaz дьбу.

Wexta gyndija дьditьn, Dəwreş wana дьдэ çerge, hi-ni lexьstьna nişane u şuxyle majin дькэ, həma wi saxi дьgotьn:—Oro wəlləh əv diwana diwənekə zorə, hər kom-somol, ьrğəci u xəbatқara həma дь male wanda zi hər тьş-ti дьдэ hin кьрне.

Le wexta gyndija nişane wana дэrbdarije, fizkulture u gylə агьr кьрне дьditьn? Kal pira zi xyəzьla xwə бь wan дьanin, дьxastьn бьбуjana тэvi тьşkiləted wan.

Hərro wi saxi, qiza kəsibe gynd, Usьve Əvdo u cənd qize дьнэ 14—15 sall дьhatьn тəmaşə дькьрн. Le lap nədьhatьnə nāv wana, tənə durva mezə дькьрн.

Səjrana qiza Usьv, həvala xwə Gylizərra дьgot,—Le-He, сьma naen əm zi бьбьнэ komsomolka? Bave mə we сь bezə, nə brae məzi тэvi wanьn.

—Əz zi дьxazьm... Gylizərə got.

—Də wərə əm hərənə bal Dəwreş, ərze бьдьvisьn дьbdne.

—Nə əz дьtьrsьm.

—Zь сь дьtьrsi?

—Şex Şərrə u məllə Isa hər-ro tenə malə mə bave тьbьrra дьbezьn:—nəvə-nəvə, ty бьheli qiza tə hərə бьvə komsomol. Bave тьnzі edi teda мьtəhəjьr, ma got:—Na, тьşte ysa дьvə? Əz nahelьm. Iza naka wəki əz bem, ty wərə, səbā wana дьle bave тьn nəe u nəhele.

—Gylizər çan! Wərə əm cənd roza дьzi hərən çva-ta, u зь Dəwreşrra zi bezьn, əwe əssə de u bave mə дьдэ sərwxəт кьрне. Сьmky xəbərdana ysada şex məllə дьkьrьn бər wi xəbərdьn.

Səjrane дьgot u mьlle we дьdьrt, бərb wana дьbьr.

Bərə Gylizərə hьnəki xwə şunda дьdьrt, paşə həma

nyškeva got,—Də wərə əm hərən! Həlbə koməkə noli wan u xortəki noli Dəwreş wə ləryšta məvən. Şəx Qəroje ru dırez u mələ Isaje rışt kuz, wə sə bəkn. I...bəra təzə kətə bira mən, nə Əjšana Səbri zi cu xəwə nıvısı komsomol kətə nav yzəke, naka zi bje sərkara malə xwəndəne.

Сь бь weja кьрн, wəki сь зь mə bəkn; wərə əm hərən.

—Le səwa? məryve ky bəxyəzə peşda hərə, bəbə mərv, zə dəne tıştəki hıldə, gərəke nətrə, şərm nəkə, bər sətnja nəsekəndə, həla ky nıha ty sətnje yssa tynənən, nə? Wərə əm hərən. Səjrane got, u dəste həv gırtən, kənjan, bərb wana cun, duz cunə bal Dəwreş. Dəma Dəwreş əwana dıtən,—oh!.. Sər səra u sər səva hatəne, gəli həvale dələl, jəqin hun hatəne wəki təv mə bəxəbətən, əre?

—Bəle... Le Dəwreş çan! Gərəke ty yssa bəki, həla kəs pe nızanbə, u paşe zi de u bave mə sərwəxt bəki, Səjrane got.

—Əw gli sər səra—sər səva, le hun həla dyse roza wəryne çvata, hune bə xəwə gıli—gotəne ysa hinbən, wəki qə kəsək nıkarvə bər wə xəbərde, got u hanzuka zera ərzə nıvısı, anket tızi kər u da yzəka komsomolə.

Cənd roz dərbaz bun, Səjran u Gylizər qə zə çvata nədyman, həta roza çvate, əwana epeçə hini gıli—gotəne sijasətije u təzə zi bun.

Wəxtə əwana dərbazi nav komsomolje dəkərən, Əloe komsomol rabu got,—gəli həvala! hun xwəndəne zanən? Hun zanən wəki komsomoli səje?

Зь wana, Səjran rabu got,—Əre, hərəke mə se sala məktəba gyndda xwəndijə, komsomoli zi, təşkilətəke koməkə (ymuda) fırqeje. Çav da u runışt. Həvala jək-jək.

— Səjran çan! Wəki dəsi xuşka mən Əjşe zi bə xwə-
ra bəbə, bəra əw zi bəxunə.

— Əjşe təştəki zə xwəndəne zanə? Səjrane got.

— Le səwa, sərkəra mala xwəndəne jə. Əw zi mina
tə komsomolkajə, həm zi dərsdara kyrsa zənajə.

— Də wərə əm lro hərəne nəhije şuxyle mə duz-
kən. Səjrane got, u hər dy cun, şuxylduz kərən u vəgər-
janə, mal.

Wəxtə dəst pe buna sala xwəndəne Səjran u Əjşe
cun, bərə kətənə kyrsa həzərje, pəşə zi kətənə kyrsa jə-
ke u xwəndən.

Dəwreş zi edī nə də xwəst, wəki gundda bəminə.
Səmkə Səjran, u Əjşe cubunə xwəndəne, əw zi edī bə-
rə-bərə məzən dəbu, zə wira zi xwəndəna bəynd lazəm bu;
dəxwəst bəxunə.

Əw zi roke rabu cu nəhije şuxyl təslim kər u cu Tif-
lise kətə instituta fərqe, səwa xwəndəne. Əw epeçə wəxt
—zəman bu, wəki mala Dəwreş xallı bubu, edī kəsəki
nəll bərə oda wi nədəxətənd, u teda govənd nə də-
ğərt, wəki xort u qız bəçəvən.

Car sal dərbaz bun, mə bəhist, wəki Dəwreş, Səjran
u Əjşe xwəndən kyta kərənə u vəgərjanə nəhje.

Wana xəbata gund dabunə sər himəki qəwin.

Dəwreş u Səjrane zəf zə həv hər dəkərən.

SUCOK

Turgenev çərəke bə Ermalajva dəsn wərdəka bə-
kuzən. Çije gərtəna wərdəka gol bu. Lodkək lazəmi necir-
vəna bu. Ermalajl got,—lodka Suçok həjə, gərək mərv
bər bə wi hərə.

Мън got,—çәм кe?

—Ахьг мeгьвeк вьга дьзи нaвe wi Sucokë.

Əw cu, ləzəki dьne бь həvгга hatьn. Sucok məгь-
vəki bərdəstьbu, pexas dьgəria şəst sall həbu.

Мън got,—lodka tə həjə?

Əwi got,—lodkə həjə, gəгək be cekьгьne.

—Le ty kiji?

—Torrçije aqemə.

—Le torrçiki cawani, wəki lodka tə xrav biјə!

—Le cawa çəme məda məsi zi tьnnə nə.

—Мън Ermalajirra got—nu, də zuкə, həггə lodke
cekə.

Ermalaji cu.

Əz lь səг kəvьгг rьnьştьm Vladimir hatə kələka mьn,
Sucok həla çije xwəda səkьni bu.

—Əz təwəqə dькьm mьггга bezi, ty torrçije zuda-
ni jəne na?

—Əva həvt salə.

—Le tə bəre сь şьхyl dькьг?

—Bəre əz fajtonci bum.

Le ke ty зь şьхyle fajtoncə dajə. qəтandьne?

—Ханьма təzə.

—Қизан ханьм?

—Əwa ky əm кьгггнə, əw Alena Timafeevnəjə, jə-
kə ysa qalьmə... nəçahьlə.

—Əwe сь fькьгг, ty кьгг torrçi?

—Xwəde zanə, əw hat çəm mə, кьгг səг bəг də-
stijed xwə u hat vьг. Mə bəre əwьl dəstə we ramusa. Əw
bəre həгг nəbu, le paşə dəst pe кьгг u jək jək pьггс кьгг
сь qyльх кьггнə u gьlјee dьne.

Сьггe gьhıştə mьn: „le tə сьdькьг? Мън got,—əz
bumə fajtonci;—Fajtonci, le ty fajtonçiki cawani? həla lь
həle xwə mezə bькə! gəгək ty nəbi fajtonci. Wəгə çəm mьn

бъбә торрци у раҫе рује хwә кyрр кә wәхта һаѳна мьн,
гәрәк ты мѳсла һазьр дајини сәр тәхте аҫе, гyһдари дьки.

Дьһһери, һама wi сaxida әз bumә торрци.

— Le бәри wi сaxи тә сь ҫьхыл дькьр.

Бәре әз miraҫа Sergeја Sergeevic Pexterev bum, әм
ҫәҫ sala дәсте wida bun.

Әз fajtoncije wi bum.

Le ҫаһытја хwәда һама ты fajtonci буји?

— Nә, әз бәре povr bum, нә баҫарда, le гyндда.

Тә ҫәм ке ҫагьн һазьр кьр.— ҫәм Tatjana Vasilevna,
әм зь ҫәм баве we сунә ҫәм we, әм bist sali бьн бан-
durra weda bun:— Cawa? тьме ты ҫәм we азpez буји?

Na әз ҫәм bufete дьсәкьним у мьнра дьготьн An-
ton, le нә Kuzmo, аҫе ysa әтмьр кьрбу.

— Nave тә naha Kuzmәjә?

— Kuzmәjә.

— Le ты дьһа буји сь?

— Әз bumә artist.

— Rast дьбези?

— Le cawa.

— Тә сь дькьр?

— E; сьта һун ньзанын, ај кьнҫе ль мьн дькьн,
әз дьгәртм, јап дьсәкьным, јап гудьнем, дьбезьн те
сь bezi, ај әз дьбезьм, ҫарна дьбьм мина мәгьве кор.

— Paҫe ты буји сь?

— Paҫe diса әз bum әзpez.

— Bona азpezije ҫәрәкә дьне сьта gazi тә кьрн.

— Сьмки бьре мьн зь ҫәм мьн гәви.

— Le wәхта аҫае бәре, һена баве тә, тә сь дькьр?

— Мьн гәләк ҫуррә гyльх кьр, әз бәре bum kazacок,
bum баqван, u je majin.

— Ты буји бәләд, бь кьckарра дьсuji?

— Bәle бь кьckарра, ҫәрәке zi бь һәспарра, le кә-

тым, һәсп сьл кьри бу, аҗае мәји бәре гөләки сәрт бу,
әви әз кытам, бона әз сьнәта сарозникije һин бьм.

— Ты wi wәxti сәнд сали буј?

— Бист сали бум, wi сәхи аҗае мә мьр, әз диса бь-
р. мә гьнд.

— Ну Кuzма, ты һати сәргьвандьне, кьлфәте тә һәје?,
ты рәwҗiji, јане нә?

— На хер, Татјана Василловна әмьр нәдајә ты кәси
(бә. ләстije хwә) бона бьзәwҗьн.

— Ле ньһа ты әбура хwә ре сь дьки? ајльҗе дьстini?

— Сь ајльҗ бь nano кьта бу си, дьһа зедә нә ла-
зьмә, бьра хwәде һәма сьламәтije бьдә ханьме.

Е нәлаји вәҗерia.

Әл. Ы әви гот:—lodкә һазьрә lodкә слар бун u сун,
боңа wә тәкә бьдьрьн.

РЬРС

—Sucok кi бу?

—Turgenev ре ve сәрһатije сь дьхазә безә?

—Dәрһәҗа кә гөләки вьрда хәбәрдаң һәје? сьма?

RAZANE ДЬХАЗӘ

Varka гьзәкә сездәһ сали бу, әве бешк дьһәзанд u
рerra һедика дьстра:

Әз зь тәrrа лuri дьбезьм,

Әз кьлame дьбезьм.

Zarrok дьдьри, әw zuda дьдьрија, le Varka дьхазә ра-
ze, сәве we дьһатьнә дьртьне, сәре we бәрзер дьбу,
стыije we деҗја.

— Əz zь terra luri dьkьm; əwe ançax leve xwə zь həv vədьkьr u xəbər dьda.

Xwəje (açaе) we oçaxa keləka weda raza bu. Varkae dьxast raze, le əmьr tьnnə bu, wəki Varká raza, əgər Varka bьhenьziја, açe we le xьsta.

Varká beşikе dьhəzinə, dьhenьzə, əwe xəwneda de bave xwə, gьnd dьdit. Bave we nəxwəşxaneda mьrьbu.

Nьşkeva jək ledьxə, əw cəve xwə vədьkə, dьньher-rə açaјə.

Əw dьbe,—ty cь dьki?—zarrok dьgьri, le ty razaji?

Əw şamaqəke bьn gьhe we dьxə; Varka səre xwə dьhəzinə disa xəwneda de bave dьbinə, dьhenьzə, əwana bь həvrranьn, dьcьn baçer, bona bьhəq bьxəbьtьn.

De rəça dьkə—nan bьdьn.

Varka dəngəki nas dьbьhe,—қа zarroke bьdə mьn.

Disa əw dəngə, içar dьha bь hers,—қа zarroke ьr-dakə.

—Razaji?

Varka vədçenьqə, dьньher-rə əva zьna açe, ь orçá male səkьniја, əw cьcьk dьdə zarre. Varka radьbə dь-səkьnə u ь zьna açe dьньher-rə.

Zьnьk dьbezə, zarroke hьlinə.

Varka Zarroke hьltinə, dьkə beşikе u çarəkə dьne dəst pe dьkə dьhəzinə.

Le disa minə bəre əw dьxazə raze, xəwa we içar dьha ьrr te.

II

Aça bər dəri dьkə gazi—Varka rabə sove dadə, wəki ьsənə hərdь rabunə, dьha wəxta xəbata wanajə.

Varka bər bь mərəkə dьbezə, bona dara binə, əw gələki şadьbu, cьmki wəxta mərv radьbə re dьcə, dь-

gərrə, wi caxl xəwa məria zəf nae. Əw dara tinə u sove-
dadədə...

Зьна аҟа дькә қиррин—Varka samavare dadə.

—Varka аҟы dave samavare.

—Varka kaloşe аҟе бьшо.

Əwa ь ырде rudьне kaloša дьшо u дьфькьгә сьҟа
гьндә, wəki əwa səre хwə бькә hyndyrre kaloşe u һөвө-
ki raze.

Varka pəpəlinkā бьшо.

Varka pəpəlinka дьшо, sovəke дьне zi dadədə u бәр
бь дьқане дьбөзә, хəbat ыргә.

Le сәтьнә мәрҟв тьме бәр тәхте kartole kuxniје бь-
сәкьнә u тәмьз бькә.

Səre we sər тәхтәда хar дьбә, сəве we тенә ырть-
не, кәр зь дәст дьқөвә ырде.

Le зьна аҟејә ҟальмә бь һers te бәrra дәрбаз дьбә
u le дькә қиррин.

Сәтьнә мәрҟв wa бәр харьне һәргә be, сәтьнә мә-
гьв бьдру, сәкә.

III

Evare mevane аҟе ten.

Зьна аҟе дькә қиррин—Varka samavare бәве, sama-
vara аҟе суськә, ләзьмә сәнд ҟара сәmavare бавене.

Pəј saјerra emane сьһөтөкә Varka сәр pia дьсәкьнә,
ь mevana дьньһәргә u дьбе—ська we кәнге әмьг-
кә, ська әзе сь биньм.

—Varka, zukə, һәргә pivoe binə.

Varka banz дьдә, bona xəwa we бьргөвә. Varka дь-
сә ave u сьхуле majln дькә.

—Mevan cun, аҟа вәдлөзә, bona raze.

Зьна аҟе дькә гazi—Varka zarrok дьдьри, бьһәзинә...

Varka disá dëst pe dëkë—luri, luri, luri çan.
Le zarrok disá dëgri u nahelə, bona əw raze.

PËRS

Varkaə çəm aqje cawa dərbaz dëkë? aqje kədə we cawa dëxar?

PLENE KAVKAZE

Əva jəka zuda qəwmijə. Wi saxi ı Kavkaze şərr bu. Nykymata Urşete dëxast mərbəve ejaə aza bëkra bın bandurra xwə, ləma zi ordija xwə şand Kavkaze.

Mərbəved eja nədaxstın bëkəvın bın dəste wan. Wana davitə sər u ofisere urş dëbëgın plen. Çarçara mərbəved eja gələk pərə zə afisere gırti dëstəndın u bərrədan.

1. NAMƏ ZƏ MALE

Ofiserək ı Kavkaze qulx dëkë, zerra dëgotın Zilin. Çarəke zə male namək zera hat.

Dja wi pır zerra dëbëvisə,—dëha əz pır bumə, əz dëxazm bəri mırna xwə kyrre xwə bëbinm. Wərə xatıre xwə zə mın bıxaz, mın eəlke.

„Zilin dëbëkri,“ ja rast zi dja wi pır bu bu, dëbə ky ı həv nəe dja xwə bëbinə.

Əwi izna xwə xwəst, tıvdərəke xwə kër hərə. Wi saxi Kavkazeda şərr bu.

Hyım şəve, hyım zi roze cıjın hatın tıne bu. Tırka ı mərbəva dëxstın jan zi dëbëgın eja*.

---

* Dëbëgın eja,—dëbëgın plen

Léde dy çara æskære nobædar zь kælake dьsun kæla dьn. Æskær lь peşlje u paş, çьmaát zi orta wanda dьsun.

2. ZILIN CAWA KƏTƏ PLENİJE

Əw jæk havine qəwmi. Səbe şəvəqe aboz pəş kəle top bu. Æskære nobædar dærkətəpn u kælaka rerra cun, Zilin slari dьcu, le hur mure wi abozerra dьcu. 25 verst re peşja wan bu. Aboz hedika dьcu: æskær dьsækьni, wəxta təkərəkə érəba ky ləq dьbu, jan zi həsp dьsækьnin u gьşk dьsækьnin, səbrь dьkьrьn. Səhət 12 həbu. Aboze ançax-nive re qədandьbu. Toz bu, gərm bu, təve dьşəwtand, carhьlqə colə, dar u təl tynənə.

Zilin peşda cu sækьni u hivije bu hətə aboz be dər baz bə.

Zilin wa dьfьkьri, —dьhə rьnd ninə, əz be æskær, tənə hərrьm? həspre bьn mьda rьndə.

Əgər tьrk rasti mьn ben, əze banz dьm, bьrrəvьm. Ofiserəki dьne, nave wi Kostilin neziki wi bu, tьvьngə rerra u dьbezə, —əm hərrьn Zilin, həmin qəwət məda nəmajə, əmə bьrrcinə, gərmə.

Le Kostilin mərvəki qalьni sorəkyri bu.

Xuidan zь wi dьkьşja.

Zilin fьkьri u got.

— Silьhə dağьrtijə?

— Dağьrtijə.

— Də, əme ysa hərrьn.

U əwana reda peşda cun. Çəm şkəvte tьrka avltə sər wan, Kostilin rəvi, le Zilin hьlanin plen. Mərvə eja əw bьrьn eije.

3. PLENİJEDA

Əwana sər gələk çjarra dərbaz bun, sər cəməkirra zi cun. Bu tari, əwana hatьn auləke. * Ləngə Zilin qəjd kьrьn u bьrьn mərəke.

* Aul—gynd.

Zilin dāvdan hyndyrre mərəke u dəri sərda dadan.
Zilin kət.

Zilin we şəve ranəza. Şəve kən bun.

Səbə bu. Zilin rabu qylykə vəkər, terra nəherri.

Əwi qylykerra re dədit, rja bər eijerra dycu.

Alije raste mala tətərəkı bu. Dy dar cəm mala wan
bu. Sə lə wedərə kətəbu, bəzən bə karəke xwəva dycun.

Zary rəvin hatən, bərəvi sər həv buq u cunə cəm
mərəke, wana darək hylanin u qylykerra dəkərən. Zilin
lə wana kərə qizin, zara kərə qarrin u rəvjan.

4. DINA

Zilin dıxast avəke vəxwə. Dərə mərəke vəkərən. Mərvəki
tərək hat, ruje wi zi hənə kəri—sor bun. Jəki dənə rəşək
zi perra bu. Zilin pe dəste xwə u leve xwə əw dan
sərvəxtkərənə, wəki ave dıxazə.

Mərvəve rəş zənbu Zilin cə dıxazə, kənja u kərə
gazi:

— Dina.

Qizəke banzda hat, əw sezdəh sali, zravok bu, qarr
bu, cəvnə rəşə le bun, bəxwə zi bədəw bu.

Bave we zerra' tətək got. Əw rəvi cu, disa vəgərli,
məsinək ani.

Disa məsine xwə hylanı u cu.

Tətəra dərə mərəke dadan u cun.

5. RƏVA KY LƏ HƏV NƏHAT

Kastilin zi kətə plenije. Kərən sər Zilin u Kastilin,
boqa əwana male xwərra bənbvisən, səva male wana 500
manat pərə wanrra bəşinən.

Əwana mərəkeda grti bun. Xarən u vəxarəna wana
nəpak bu. Hər kyte garəs be xwe, jan zi nərvzjajl dəda-
nə wan.

Zilin məhəke ysa dərbaz kər. Roze əw nav gyndi
dığərria jan zi tışt sedьkьr, şəve həj diwar dьkola,
bьn diwerda qylьkək vəkьr.

Zilin Kastilinra got,—lazьmə, əm iro bьrgəvьn, əwa-
na runьštьn, səkьnьn, bona həta dənge gynd be bьrrine.

Їмаəта gynd gьšk kərr bun.

Zilin u Kastilin banьdan, bər diwer. Dəng hьs tьnnə-
bu. Hər nav qamişda xьşina dənge ave dьhat.

Əwana car versta cun. Meşəda duman bu. Kastilin
wəstia, lənge wi dьha zь çi nədьləqjan, axina wi bu.
Nьškeva rəpina lənge həspa lь peşja wana hat.

Əwana zь re dərкəтьn, кəтьn nav tьlne dara, xwə
vəşartьn u səkьnьn.

Nьherin tətərək hat, cələk dьbu bər xwə u dazot.
Tətər cu.

Zilin got,—də ravə əm hərrьn.

Kastilin kьr rabə sər xwə, le кəт.

Zilin kьr əwi rakə sər pija, le qirrina Kastilin bu.—
ax, deşə!

Zilin vəçenьqi.

—Сь qirrina təjə, axьr tətər we bьbьhen?, ravə,
əze kəməke bьdьm tə.

Əwi Kastilin hьlani u bьrə sər re.

Tətər dənge Kastilin bьhist, vəğərja u bь zьmanə xwə-
kьrə gazi, əwana disa кəтьn bər tuma, xwə vəşartьn.
Tətər gьllək adьrkьr u azot, kucьk lь pəj. tətər, azotьn u ha-
tьn, əwana Zilin u Kastilin dьrtьn bьrьn u kьrьn cələkə қur.

6. DISA RƏV

Hale wana zəf xrav bu. Dьha qəjd zь lənge wana
vənəkьrin, əwana cələda dьman. Nəne nəpəti u pe mь-
sin zi av dadьxьstьn bьne cələ, dьdan wana.

Zilin p̄herri hale wani xravə. N̄karḡn b̄yrḡəv̄n. Bina wi t̄əng bu.

C̄ələda runštibu u d̄əf̄k̄k̄ri; ḡəlo sawa b̄k̄k̄n?

Çarəke zi p̄herri, n̄şkeva tot̄k perra zorda avit̄n u k̄ət̄n s̄əg coke wi.

Zore p̄herri, Dina dit. Dina k̄ənja u r̄əvi. Əw d̄əf̄k̄k̄ri „ḡəlo Dina n̄karə“, əwi d̄əst p̄e, k̄y z̄ h̄əria sor t̄əşt̄e list̄ka zarra, z̄ h̄ərije q̄əlx̄e m̄ərv̄a, h̄əsp̄a kuc̄ka c̄əd̄k̄k̄r.

D̄əgot, „K̄ənḡe ky Dinae be əze b̄d̄ym we. Zilin h̄əla zuda bona Dinae buk c̄əd̄k̄k̄r, Dinae zi d̄əwsa ave şir zerra dani.

Dina w̄əxt̄əke n̄h̄at çəm wan.

N̄şkeva d̄ənḡək z̄ zore hat. Zilin b̄h̄ist, p̄herri. Dina bu, əwe z̄ m̄ylke dy tot̄k d̄ərx̄st u avit̄e zere. Zilin got,—ty c̄yma n̄əji han t̄ərra van l̄əjstoka.

Le əw s̄əḡe x̄wə d̄əh̄əzinə, w̄əki n̄ə laz̄ymə, p̄əşə d̄əbe:

— Ivan, d̄əx̄az̄n t̄ə b̄k̄yuz̄n.

— K̄i d̄əx̄az̄e?

— Bave m̄yn. Risp̄i zerra d̄əbez̄n, m̄ərv̄e Urv̄sə nezik̄n, ḡyne m̄yn b̄ t̄ə te.

— W̄əki ḡyne t̄ə b̄ m̄yn te, m̄ynrr̄a şvdarəke d̄ərez b̄lnə.

Dinae got—na, n̄abə, we b̄bin̄n, ḡşkə l̄ə mal̄n, p̄əşə lex̄st cu.

Şəv bu. Zilin ranəzda, d̄əf̄k̄k̄ri, ḡəlo sawa b̄k̄ə, ky b̄yrḡəv̄ə.

Le axina Kastillin bu, n̄əx̄ȳəşi le gran d̄əbu. N̄şkeva zorda x̄w̄əli r̄əzīa.

Zilin p̄herri, Dinae şvdarəke d̄ərez ani, dah̄şt̄ə c̄əle.

Dinae got,—Ivan, Ivan, ḡşk cun.

Zilin şabu u Kastillorra got, —Kastilin, rabə əm hərrın.
Kastilin gıhdarı nəkr.

— Əze kyda hərrım, nıkarım zə çije xə və bəlyrıtım.

— Də wəki ysənə bə xatre tə.

Zilin bəhələki cətn zə cəle dərkət, xatre xə zə
Dinae xast u cu.

7. GƏHIŞTƏ MƏRVƏD XWƏ

Zilin şəv pəda cu. Məşərra dıcu. Bərbanga səbədə
meşə kyta bu, kələka meşə rastək həbu. Zilin nıheri kələ
durva xuja dıkr. Ağrək durva dışxyli, le nezik bu. Səngy
dışrusin, əskər dısun dıhatın, Zilin qəwata xə çıvand
sər həv u bərbə raste cu.

Nəşkeva se tətərə siar Zilin dıtın u danə pəji.

Zilin krə həwar y gəzi gəli bəra, brano, brano.

Əskəra bəhistin, 15 qazaxa zorerra banzdan.

Tətər tırsjan u paşda vөгərjan.

Əskər tızi dora Zilin bun u qəjd zə lıngə wl dər-
xıstın.

Bə pəj werra Zilin nəcu mala xə.

Le Kastilin, məhəke şunda pənç həzar manat pərə-
dan xlas krın.

Ançax əw sax-slamət anin.

PƏRS

Hükumata ratşe sə dıxast bəkrə? mərvə kə lə əja dıman,
bə urşarra sawa dərbaz dıkrın?

Zilin sawa gırtın? Tətəra, sawa bə wirra dərbaz dıkr? kə
arıqarı da Zilin? əw sawa dıfəkrı? sawa rəvi?

LAMPA ELEKTRIKE

Poçoşe gyndije Parnie syl sali bu; le bale bazar nedit bu. Çareke, ew zi cawa qawmi bu, postaki ruvjadest xyst. Dıxast byfrot, gyndda kesi nedykry. Çinarázera gotyn ky bybe bazer.

— Bazarda we byhaki qonç bydyn, gotyne, rabe, hılda u here. Tıstok zi, bazar awqa dur nıne; zy vra heta Rəwane reja dy rozane, hım tye by qimətəki byha byfroş, hım zi tye bona male kəl-məle arzan bystini.

Awha; poste ruvi bu mənə, ky Poços bycuja bazer. Ras tie zi, nava dy rozada ghyştə Rəwane, bazerda post frot u ew bu, dıxast vegerja, kuceda rasti wətanvan hat. Səlam danə həv, sələma həv vedyryn, zy həv pırs-pırs-jar kryn u paşe, wətanvan ky bazerda şyxyle faltonvanie dykr; Poços hılda byre mala xwə.

Got;— İdi evare, kərəmkə əm hənə mal, tye şəv razeji, səbətəre həri.

Poços ew jək lajq dit.

Cunə male. Heta ky xwə gihəndyn male; tarije dıha ird hıleyni, by wl təhəri gava ky hyndyr. kətn, ləmpra elektrike dıxyli u şmavare lə sər təxtə dykrə qılrə-qılr. Zyna faitonvan təxtə perə-perə hazır kır; nan saje ani u runıştyn sər şıve.

Wəxta hazırbuna təxtə, Poços lampa elektrike mezə dykr. Dəv vəkry le dıneri, Əcebmaji mabu u by çarekeva gyhdari lə hazırkırna təxtə nedykr.

Faitonvan got;— Poçoşe xynamı, kərəmkə sər nan, sy tə qawmije, ky by wl təhəri dıneri.

— Fılankeş, əz ve ləmpra wə dınerym, eicə şışeje u awqa ronaje dıde.

Faitonvan zi by kybarbuji got;— Le ty ləmpra elektrikerə xəbərdıdi?

— Сьга əва саванə, һун нəфта ҫыда дадыҫьрып, ја-
не ылта we гьндə?

Зьна фалтонван got;—На хер, əм нəфте данадыҫьрып,
нə зи ылта we һəјə: бь хwə-бь хwə дыҫхылə, ьди...

— Сава сава, Роҫос мətəлmajи ma, be нəфт u' be
ылта...

Faitonvan disa qyrə bu:—Bəle, le сава, be нəфт u
be ылта. Le ty бь лəмпа електрика хəбər дьди...

Роҫос disa лəмпе дьнєри u got:—Тьҫтє нəдити, нə-
бипајə... u гəлєки мєзə кьр, le ньнєри бь əҫєбmajи u pa-
ҫe, хwəст бьзанбија ська лəмпе wi тəһєри əҫєббуји зь кє-
дєре кьринə.

Faitonvan ҫabda:—Зь дькane.

— Зь дькane... Бьһажə? Arzanə?

— Arzan: manetək...

— Manetək... Əva тьҫтєки баҫə. Роҫос дьле хwəдə
ҫewри:

Jəke zi əze бьстипьм, ьди нə əмє рəре нəфте бьдп,
нə je ылта.

Ysa zi кьр. Gava ky сьбе зь mала wətanvan дəркəт,
зь дьканəке лəмпəк електрике стəнд u re кəт бəрбь гьнде
xwə.

„Əva тьҫтєки гьнд бу, reva дьфькьри: əмє зь мəс-
rafa сьвьк бьбьп, зьна мьп zi we ҫa бьбə“.

Wəxte ky гьһиҫтə male; гьнди dora wi ҫьвјан, wana
дыҫхаст бьзанбуја, ська poste руvi бь сь бьһажи хəрҫкьрјə,
bazerda бьһажə, arzanə, u jane zi ська Роҫос зь хwəга
сь стəндјə, анјə.

Gava ky Роҫос ҫaba рьрс-рьрсјара da, aqrsongl зь
хурҫьке лəмпа електрике дəрани.

Got:—Бьнєрып мьп сь анјə; лəмп ль сəг сəге хwə
фьлнд гьрт бу, ky һəму zi бьбипьп.

Gyndja ze p̄rsin:—Əw c̄ təvajə, əw şuşə notlanı
hyrmeə.

Roqos şrok̄r:—Lektraə.

Gyndja ty t̄şt f̄m nek̄r, ky c̄ka „Lektra“ cijə.
Roqos we dəme şrok̄r, ky „Lektra“ ləmpəkə ysanə, ky
be nəft, be p̄ltə b̄ xwə-xwə d̄şxylə.

Gyndi kəna b̄əşcin, wana d̄got:—Na, 'na, bezə stru-
je we zi həjə ɔdi...

Roqos qyrə bu, got—N̄ha ky b̄şxylə, hune b̄bin̄n̄
struə jane ləmp, u ɛm̄ri s̄r z̄na xwə k̄r ky s̄n̄x̄ki
b̄də an̄ne.

U h̄ta z̄ne s̄n̄x̄ gihande, əwi b̄ s̄n̄x̄ki d̄ne-
va ləmp greda u bane maleda dardak̄r, b̄ wi qəjdəji.
c̄ qəjdəji bazerda; mala faitonvanda hat bu dardak̄rne.

Wəxte ky wi ş̄xyle xwə k̄yta k̄r, got:—Hune n̄ha
b̄bin̄n̄, c̄ka cijə?

Gyndi neziki ləmpə bun, le n̄herin, b̄n̄ k̄r̄n̄ (b̄na
n̄fte n̄ d̄hat) u h̄l̄ja ş̄maldajina (ş̄wqa) we m̄n̄.

Jəki got:—Le c̄ra venəkəvə?

Roqos çabda, —Əw wəxte xwə zanə, gava ky wəx-
te we be, əw p̄ra-p̄ra ved̄kəvə.

—Əva zi ɛçeb... Le wəxte we kəngeje...

—Wəxte c̄ravex̄st̄ne. N̄ma c̄ra ky ved̄kəv̄n̄,
əva zi d̄şxylə.

H̄ta c̄ravex̄st̄ne həla epeçə wəxt həbu, le çinar
disa ze dur nek̄t̄n̄. S̄r wanda disa m̄r̄v̄ zedə bun u
h̄mu zi b̄ həvra dora ləmpə ç̄vjabun, s̄k̄n̄in h̄ta
c̄ra vex̄st̄ne.

Awqa s̄k̄n̄in, h̄ta ky ləmpə gyndja jək p̄j jək
vek̄t̄n̄. Le „Lektra“ Roqos venəkət...

—Le əva cawa bu, wəxt ninə?

Roqos çabda:—H̄la na. R̄waneda tari d̄r̄ng d̄-
kəvə ɛrde. H̄n̄ki zi s̄br b̄k̄n̄, n̄ha we vek̄əvə...

Səhətək dərbaz bu, tari lap kət, malə Poqos zi nava şevə rəşeda ynda bu. Wəki nava tarieda nəmana zəne xwəst cəre vexə. Poqos nəhəşt.

— Nəfte badılhəwa zjan məkə, nəha sawa zi həbə we vekəvə.

Səhətəke zi səbr kərbn, dy səhəta zi səbr kərbn. „Ləktra“ venəkət.

Çinar gaznava bərə-bərə bəla bun.

— Mə zi zanbu—təştə.

Poqos fəkrı u got. — Nava wəda cəra vekəti zi vedəşə, ɣdı ky ma wəki ja təmbrı vekəvə u fəkrı wəki çinara nəzəri kərbn. Əwi ərə, dəgotə zəne:—Əre, nəzəri kərbn, əjnl nəzəri kərbn...

XWƏJI U XYLAM

Xwədə xer bəke wərra zi, hər dy brarra zi.

Dəbbn nabn dy bəre kəsib dəbbn. Duşərmiş dəbbn, ky sə bəkb, səwa bəkb, ky mala xwə xwəji kbn. Qərar dəkb, wəki bəre cək mal bəminə, le bəre məzbn hərre çəm dəwletiki bəvə xylam.

Xəbat həq bəstinə, bəşinə malerra.

Bəre məzbn radəbə dəcə çəm dəwletiki dəbə xylam.

Wədə kvş dəkb hətani bəharəkə dəle ky pupu gazi kə. Əw dəwletı qərarəki nəditl datinə peşja xylam. Dəbezə:—„hətani wi wəxti ky ty hers bəvi“—ty həzar manat çərm bədi mən, hərke əz hers bəm—əz bədm“.

—Həzar manatə mən ky tynnə, əz zə kədərə bədm,—xylam dəbezə.

—Təşt nabə, boma we tye məra dəh sal bəhəq bəxəbtı.

Kyrk jek dьtьrsə zь əvi qьrari, jek zi dьşьrmiş dь-
bə, jane we сь bьqəwьtmə. Сь dьxwəzьn bьra bьkьn,
əzьm u hers nabьm, kyta bu cu. Le wəki əwana hers
bьbьn, bьra əwana сьrma qrare xwə, bьkьşinьn bь qrare
xwəva.

Dьbezə baş, əz qajilym.

Qьrare gredьdьn u dьkəvə sər şьxyl.

Rozьra dьne xwəji sbe zu radьkə.

Xylame xwə u dьşinə zəvjje bьсьnə.

— Dьbezə hərrə hətani ro ronajlə bьсьnə, kənge təri
bu wəgə.

Xylam dьсə zь sbe hətani evare dьсьnə, evare wəst-
tjajə te mal.

Xwəjl rьrs dьkə:

— Ty сьma hati?

— Də ro cu ava, əz zi hatьm.

— Na, ysa ninə. Mьn təra gotijə hətani ronajlə ty
bьсьnə. Ro cu ava, le bьpьherə hiva bьra we dərқət.
Сьma əw кем ronaji dьdə?..

— Əw we сəwa bьbə...? Xylam mətal maji dьminə.

— Na əz hers nabьm... əz təne dьbezьm, əz wəstja-
jime... mьn dьxwəst, əz həkəki rət bьbьm... Xylam xwə
dьqьnçьllinə həv u disa dьсə сьnine...

Dьсьnə, dьсьnə hətə hiv dьсə ava.

Le hiv сawa ky dьсə ava, disa pera—pera təv dər
te. Xylam qəwał kəti zəvjeda vədləzə.

Waj, zəvja tə zi həram bə, nane te zi, həq dajina
tə zi... dəst bь сera dьkə gьman le bьri...

— Əre ty hers dьbi? serra dəwləti dьsəкьnə, də hər-
ke ty hers dьbi, qrare mə qrare. Edl nəbezl ky mьn be
zakon şьxyl kьr.

U bь qəwała qrare zore le dьkə. Xylam jane həzar

manat çyrma wi bьdә, jane zi dәh sal behәq bьхәbьtә.

Xylam dь nav ađrda dьminә, hәzar manate wi tьn-
nә, ky bьda rьhe xwә aza bьkra, dәhsal zi mәrьv nьkar-
bu çәm mәrijе wa хәbat bьkra. Fьkьr dьkә, fьkьr dьkә
u aхьrijе veksile dьnьvisә bona hәzar manat dәjine xwә,
dьdә dәwlәti u por poşman vәdьgәrә te mala xwә.

— Нь, тә сь кь? бьге бьсук зе дьрьsә, бьге мә-
зьп rudьni, сь ky hatijә sәri şyro vәdьkә, сәwa ky qә-
wьmi bu.

— Тьşt nabә, бьге рьсук дьbezә, dәrd nәkşinә, ty
malda bьminә, nьha zi әze hәrьtm.

Radьbә nьha zi бьге рьсук дьсә disa çәm wi dәw-
әti dьbьn xylam.

Dәwlәti disa wәdә kьvş dьkә, hәtani bьhare dәnge
ripurje be, u qrәre datinә, ky hәрke xylam hers bә, hә-
zar manat çьrm bьdә, jane zi dәhsal behәq bьхәbьtә,
jane zi hәqe xwә hәr сь bә, hәzar manat bьdә u zь we
roze şundatьr xylam aza bә.

— Na, әw hьndьkә, — aqa mьqabьl dьsәkьnә; hәрke
ty hers bi, ty dy hәzar manat bьdi mьn, hәрke әz hers
bьm, әz dy hәzar manat bьdьm tә, jan zi bist sall behәq
bьхәbьtm.

— Bьra ysa bә, dәwlәti şa dьbә. Qьrar gredьdә, u
nьha zi бьге рьсук qulьxe dьkә:

— Sьbә safi dьbә, әvә xylam zь çi ranabә. Xwәji dәg-
dьkәvә dәrva u te mal, le xylam hәla razajә.

— Oro, dә rabә, ro bu nivro.

— Нь ty hers dьbi, xylam sәre xwә bььnd dьkә.

— Na, na, әz hers nabьm, бь tьrs xwәji çabe dьdә,
tәne әz дьbezьm gәrәk ty hәri zәvijе bьcini..

— Әre wәkl ty ysa dьbezi, zьrar nakә, әze hәrьtm,
сьma lәz dьkәvi.

Xylasә, xylam radьbә, dәst pe dьkә саrьxe xwә dь-

kə pe. Xwəji dьсə dərva, te hyndyrr, əw həla сархе хwə дькə pe.

Kyro də zu бькə, текə pe...

— Нь, ty hers rəbə?

— Wa, kī hers dьbə, mьn təne dьxwəst бьgota, əm dərəng дькəvьn.

— Əre, əw tьštəki başqə jə, jane na qrara mə qrarə...

Hətani xylam сархе хwə дькə pe, hətani дьсьнə zə-vije, ro дьbə nivro.

— Dьha сь wəxte сьпнєə, xylam дьbezə,—ty дьbi-ni дьšk хwəгьне дьхун, əm zi хwəгьна хwə бьхун раше.

Rudьnin, хwəгьне дьхун. Зь хwəгьне şunda дьbezə, «əм mərinə rençbəгьn, gərək hnəki əm razen, rətьbьn, jane na» Səre хwə дькə nav гьhije u hətani evare rə-dьze.

— Oro, rəbə, bu təri, xəlqe сьпn, zəvja mə ma... waj ke ky ty şandijə styje wi бьške, waj хwəгьна tə zi hərəm бə, кьгьна tə zi... əz kəгьm nav сь агьri... Xwəji guman le bri dəst бь qazəqaze дькə.

— Əre, дьbə ky ty hers дьbi,—xylam səre хwə дькə бьni.

— Na kī hers дьbə?, mьn əw дьgot, wəki tərije, wəxte сujina mələje.

— Əre, əw tьštəki başqə jə, əm həгьn, jane na ty qrare mə zani, gьnə styje wi бə kī ky hers бə.

Tənə mal, дьbinьn ky mevan hatijə. Xylam дьşinьn ky hərə pəz şərzekə.

— Kizane?

— Kizan ky rast te!

Xylam дьсə. Ləzəki şunda çave tinьn dəwlətira, ky хwə бьгьhine, xylame tə surije tə təmam şərzekьr. Əva dəwləti дьbezə дьbinə rastə ky, сьqas pəze wi həje, xylam гьšk zi şərzekьrijə. Lь səre хwə дьхə, дькə qirin.

— Əva tə sə kərjə, be xwəde, malā tə xrab bə, sə-
ma tə mala mən xrab kər...

— Tə got kızan pəz ky rāsti tə be, şərzəkə, əziz
hatəm, gəşk rāsti mən hatən, mən zi gəşk şərzəkər-təste-
dəne zedə kem mən səkərjə? xylam bə rəti çava w
dədə.

Le əz təxmin dəkm, ky ty hers dəbi?

— Wa, əz hers nabəm, tənə həjfa mən te, ky aqas
male mən puc bu...

— Pək ky hers nabi, diša əze qullux kəm.

Dəwləti duşərmiş dəbə, sə bəkə, səwa bəkə, wəki zə-
əvi xylami azā bə. Qrar gredajə hətəni bəhara dəde ky-
dənge pupue be, le əw ky təzə kətnə zəyüstane, le hə-
la bəhar u puru kədərənə.

Fəkərmiş dəbə, fəkərmiş, sərəkə dəbinə. Zəna xwə
dəbə meşə, radkə sər darəki u təmine dəde, ky mina.
„pupue“ bəkə gazi.

Xwə zi te çəm xylam dəbezə, wərə əm həgən meşə
necire. Səwa ky dəsnə meşə, zən zə sər dare gazi də-
kə— „puru, puru.“

— Əre, əve tə roni, xwəji xylame xwərə dəbezə,
kuku gazi kər, wəde tə kyta bu...

Курьк зь fele xwəji fəm dəkə.

— Na dəbezə, ke bəhistijə sale wəde nəhada, nive-
sale pupu gazi bəkə, wəki əva gazi dəkə. Əz gərək əve
puruji bəkyzəm, əva sə pupu jə?

Дəbezə u təvənga xwə bər bə dare dəkə.

Xwəji dəkə qirin, xwə davezə sər lənge xylame xwə.

— Waj, ty le nəxə, xwəde həz bəki... əw roz rəş bə ky
ty rāsti mən həti, əva sə hal bu, əz kətnə.

-- Əre, dəbə ky hers dəbi...?

— Əre, bəra, bəsə, wərə sə çərmə, əze bədm, wə-
tə bədm, zə tə xlaz bəm.

Qrardaria mьnә — әz zi gәrәk сьrme бьқsinьm. Nь-
ha tәzә fәm дькьm, әw pьrsa kәvп, ky „mәri сь бькә,
we sәre xwә бькә“.

Dәwlәti wa mьluk дьбә, le bre peuk қақьze бьre
mәzьп дьқәльшнә, һәzar manaғl zi сьrme һiltinә, vәдь-
gәrә te mala xwә.

PAZAR ZAVODA NӘVTEDA

(Шьқләк зь әмre пәled Bakyje)

1

— Aqә zavod дьсәwtә.

Ivan Grigoric Marutjan mәrvәki сәһll xьrti ortә bu,
kьпңe mәrvе Avropae rәшә le bu. Әwi ky әw jәk бьһist,
rәnge sьfәte wi gyloverl, sori kyrrkьri ze cu. Әwi tәba
xwә nә ani, zu pьrsi, got, — kәnge? sьһәta сәnda? pazare
kizap aliје zavode gьrtlјә?

Әw mәrvе ky хәbәr ani bu, дьtьrsja, paшda vәдь-
kьшja u dәnge wi lal дьбу, got, — әvә 40 dәqә һәjә, wә-
ki агьr бь zavode кәtlјә. — Әw bu, mьп шьхyle xwә кьta
krьбу, mьп дькьr әz razem, пьшkeva dәnge tьштәki hat,
dәngi бьлnd bu, mәrv дьgot zavot kazo — vazo кьгьп,
xrav дь bu...

Әz сәnd dәqә mәтәl mam... Mьп пьzanьbu сь бь-
кьm?, kyda banz дьm?

Paшә әz фькьrim u mьп banzda dәvra, һәma wi са-
xi, wәxta mьп дьxast әz peшda һәгьm, mьп пьһeri aliје
сәre, зь nav dәrәса sitьla, du y alav һәvra бьлnd дь-
bә... mьп got, sawa һәbә, sitьlәkә nәvte mәzьп қәльшjә.
Агьr бәг бь сjе runтәmьзкьгьne дьcu. Pәlә бь xwә һьs-
jar bun, һьпәкә tәzi, һьпәка zi кьпңe xwә lь xwә кьгь-

bun, əwana bər b̄ aḡr d̄scun, bona peşja şewəte b̄d̄ḡ-
r̄n. Əz z̄i rabum, be izna ş̄xyldar hat̄m, bona əlamə-
tije b̄d̄m̄ə t̄ə. Ivan Grigoric bina xwə zu-zu h̄ld̄k̄şand
u dad̄k̄şand, singe wi f̄r̄ə b̄l̄nd d̄bu u disa d̄ḡh̄i-
t̄ə həv.

Əw cənd dəqa d̄b̄k̄ri, p̄aşe v̄əḡerja b̄ərb̄ pala, wa-
n̄a z̄i dəve xwə v̄ək̄r̄bun u l̄ wi d̄n̄h̄erln.

— Ve l̄ze fajtuna m̄n saz k̄n, ḡərək əz d̄ərəngi
n̄k̄əv̄m, b̄d̄h̄iz̄m zavode.

Xylam cun, bona ḡl̄ije aq̄e b̄q̄ədin̄n.

— Aq̄rje əwana we mala m̄n xrab b̄k̄n, we m̄n
b̄ləngaz b̄k̄n, lap f̄əq̄ir b̄k̄n, əva h̄əramana we ysa
b̄k̄n, nane roze z̄i d̄əst n̄k̄əv̄ə...—ja xwədəjə, aq̄a, əm
cawa b̄k̄n, xwə əm q̄əstika aḡr b̄ zavoda t̄ə nax̄n,
n̄aşəwtin̄n...

Əwe ky xəbər an̄ibu ysa xəbərda, k̄ymi d̄əst̄d̄a xwə
d̄a bər diwer.

Ivan Grigoric mina şere h̄ar d̄k̄r̄ə q̄irrin,—m̄şak
b̄ xwə cij̄? got̄na wi z̄i c̄ə b̄ə.

Xwədə palə t̄ynn̄ə, xwədəə wi darə.

Əgər xwədə wə həbija, saləkeda dy çara aḡr b̄
zavoda m̄n n̄əb̄k̄ət, əgər r̄yh u r̄əhma wə həbj̄a, wə
əmr̄e xwə b̄da u n̄əb̄h̄şt z̄rar b̄d̄h̄iz̄ə aq̄e wə, n̄ən-
d̄ae wə.

Xylam banzda hyndyrr, got, aq̄a fajton haz̄r̄ə. Aq̄e-
b̄ere xwə xəbər an̄ida k̄r̄, z̄era got,—əz d̄ş̄m, ty z̄i
ve dəq̄e b̄rr̄əv̄ə w̄ərə zavode.

Cənd dəqa şund̄a dy h̄əspe baş l̄ fajtona r̄nd̄əgre-
d̄aj̄i, Ivan Grigoric kyrke ḡərmda p̄əc̄aj̄i b̄ər b̄ zavode
d̄b̄r̄.

Zavoda ky d̄ş̄əwti se versta z̄ b̄açar dur bu. M̄-
r̄v̄e xəbərani k̄əsə k̄ələka b̄ərerra d̄scu.

Şpina pele bəre şəv tarlıjeda ysa dьkьr, mərvь xof
əze dьkьşand.

Ль келəка бəре ть rəwre binbər u тьşte májln хуја
пəдькьr, хен зь əwl, je ky mina sjə mərvьva lьnge wі qu-
medə dьcum хare u peşda dьcu. Əw nьşkeva səkьnl, mə-
rvьv dьgot тьştək kətə bira wі u hər dy dəste хwə lь ən-
ja хwə хьst, emane dəqəke çida səkьnl.

— Oh хwəde, бьre мьп u kyrre мьпl еuk һьпəkі
bəri pazare vələzja bun, bona razen... le əwana kədere
razajl bun... əre, əre kətə bira мьп, һəma lь wedere, çі-
je ky sіtl təqja... əwana kanselara mə sarda təjamiş nə-
bun, іşəv cubun çіje sіtlə, bonə wedere çəm sova (pec-
ka) razen. Ax, хwəde, сь we be səre wan, əgər əwana
wəxteda һəşjar nəbunə.

Nəvta ky dьşəwtl һəma bərbь wan dьcu...

Мьп əw nədіtlь.

Ba dьhat, pele alave dьcun u dьhatьl.

Başare rəş duda ynda bubu. Mərvьke хəbər anі zor
da lьnge хwə wəstjajl.

2

Ivan Grigoric ky dьhіştə çl, ançax zavoda duda un-
da bujl nəs kьr, çьmaəta başare rəş carьlqe zavode (pa-
zare, mina хələqa gylovərr gьrtьbun, орта wanda kura
adьrə tərьkі dьşəwtl. Carьlqe adьr mərvьv dьcun dьhatьl,
dьbəzjan, əwana gələk pazare ysa dіtlьbun.

Ivan Grigoric bəre əwьl kьrə gazi, got,—bьdьp хa-
tьre хwəde, wərnəz nezik, kəməke bьdьp mə... nətьrsьp,
əze pəra bьdьm kəməkdara, əw nav çьmaətera bəg bь
adьr—alave dьbəzja.

Зь nav çьmaəte dəng hat u aqə paşda vəgərandьp,
dьgotьp,—aqa, nezik nəbə, zrərə.

Dy čia alav bu, čiki ađyr bь avaje jəkqat kətьbu, alave pənčərə u banrrá dərđkət, čije dьne avaje runtə-tьzkyrne bu, čьmaət tьzi həjata zavode bubu. Čije mərьv lьnge xwə danja, tьnnə bu.

Ivan Grigoric pešja čьmaəte səkьni bu, əmr dьkyr. Cənd həba zь pav čьmaəte širət le dьkyrn.

Jəki dьgot,—bь wi čurrəji nabə, lazьmə mərьv zь zavoda Nobele rezine mina lula binə, je ađyrvesandьne.

Jəki dьne dьgot,—bəle, bəle hər hačəte Nobele dьkarьn əvi ađyri altьn.

Əwana, je ky ysa dьgotьn, zavode wanə nezik həbun, əwana bona, Ivan Grigoric aqasi nəđьfьkyrn, sьqas dər-həqa zavode xwə, dьtьrsjan, wəki dьbə ađyr—alav bьrəkə zavode wan kəvə.

Ivan Grigoric gyrra wana nəđьkyr, əw əvi ali, wi ali dьbəzja u palarra dьdā xəbərə, zu bьkyr.., kəməke bьdьn... eze pərə bьdьm... ave bьđьhinne, hun čьma səkьničə, bekerno... wə mala mьn xrav ky, gəli dьza, talancja...

Xen zь paled zavoda Ivan Grigoric, paled zavode majln u mərьve dьne zi ali ađyr vesandьne kьrn.

Cənd paled Ivan Grigoric be həši xwə ysa neziki ađyr bubun, wəki təvьzi čane čьmaətera dьsun. Gərme əw dьšəwtandьn, ađyr čane wani tьzi dьrəđьtand. Priske ađyrə gyrr mina barəne sər sərə wānda dьbarjan. Mərьv dьgot əwana qət bь xwə nahьsn. Čarna əw bu, dьbuky pьriske ađyr bь kьnče wanə nəvt kətana u ađyr bь wan zi kətə.

Cənd paled majln, bona zrar nəđьhižə wan bələng əza, pe lula av dьrrəšandьn sər wana. Alav pьrr dьbu.

Čьmaəte həvəki xwə tьpi sər həv kьrn, pašda və-kьšjan, dьgotьn,—bьrrəvьn, dur hərrьn, diwar hьdьšə.

Gyrrina dængæki kur hat, dængæki ysa, mærv dægot gælæk tævng b̄ hævrra avit̄n, emane sekuntæke bu tari u hær tæst dumaneda ynda bu.

Du, alav, tæni u toza diware h̄l̄sjaji tæv hæv bun, palæ nav xwæda ynda k̄rv̄n.

З̄ь nav dumane dæng d̄hat,—wæj̄i sære m̄n...wæj̄... wæj̄ r̄ȳsta m̄n ş̄kæst, of xwæde... komæke b̄v̄d̄n m̄n... ç̄iki d̄ne zi wa d̄k̄rv̄n gazi,—l̄nḡe m̄n ş̄kæst̄n... wæe... wæe, of æz хǣnq̄im, ja ræbi, m̄n z̄ь v̄ra dærх̄n, æz t̄st̄eki nabin̄m.

—Dæste m̄n... dæste m̄n... aj!... aj!... aj!... hun xwæde, neziki m̄n næb̄n... dæste m̄n d̄ş̄æwtæ... of!... of!...

Halæki xrav bu. Əw mærvæki kal bu, agyr b̄ k̄rv̄ç̄e-wi pærr̄ti kæt̄bu, çane wi sax-sax d̄ş̄æwti.

Ivan Grigoric bære xwæ weda k̄r, d̄yle wi t̄mul nē-d̄da, wæki æwi ş̄k̄ȳdit, tæjax b̄da.

H̄n̄ek z̄ь nav ç̄maæte bæzjan, peşda cun. Jæki b̄ ç̄ewat xwæ ḡh̄landæ kale u b̄ dærbækera æw avit̄ ærdæ, je ky alav pe kæt̄bu, jed maj̄n dæstre k̄rv̄n, xwæli anin avit̄n sær.

Kale b̄n xwælijeda d̄k̄rv̄e gazi, of!... of!... æz ş̄æw-tim. Syfete wi ysa bubu, mærv væd̄k̄ş̄jan, nædx̄yest̄n b̄ditana, dæst d̄dan bær ruje xwæ.

Néline ş̄ş̄ pala kur d̄hat, d̄yle mæj̄a d̄r̄ægt̄i.

Əw dy mærv̄e d̄l̄rv̄tin, kær bun, çan dan. Əw ru rænge wani ş̄æwti d̄ha mina rænge mærv̄a nibu, ç̄æve-wana dærkæt̄bun, mina rænge xwælj̄a tændure bun... Muje-sære wana, byr̄ja u ruje wan nēmabun. Sære wana ysa bu, mærv̄ dægot k̄rbabe goş̄t̄n z̄ь nav agyr dærх̄st̄næ.

Çar mærv̄a mæj̄te wana d̄k̄rv̄ş̄and̄n aliki.

Hævæki z̄ь wan mæj̄ta durt̄ȳ jæki çah̄l̄ sær ærde ru-n̄ş̄t̄bu, dæste xwæ d̄k̄rv̄ nav xwælj̄e u d̄k̄rv̄ gazi.

Of!... of!... dəste mьn ʃəwьtin, pərrьtin, zь eəve wī
hesьr hatьn хare, əwī dəste хwə da бəг eəve хwə, mə-
гьv dьgot бь wī ʃurəji dьxast ʃane wī dьle wī rəhet
bьbə.

ʃьmaət ysa ʃopi sər həv bubu, dьha əwana gyh-
nəbьda sər ađr u alave. Ivan Grigoric dьkьrə gazi,—
Bьdьn хatare хwəde... kəməke бьdьn mьn... pazare bir-
nəkьn... hun paʃe zi dьkarьn wan brindara ʃopi sər həv
bьkьn, ахьr zavoda mьn zь dəst mьn dьсə.

Le һьndьka gyhdarja Ivan Grigoric kьrьn. Pəle хwə-
je zavoded majin dьхəbьtin, хwəje wana əmr dьkьr sər
wana, bona əwana zь zavode dur nəkəvьn, bьхəbьtьn,
həta ađr kem dьbə, bona nьʃkeva zrar, nəđьhizə zavo-
de wan zi.

Һьnəkə бəге хwə Ivan Grigoricda dьkьr u dьgotьn,
—əm nьkarьn van bələngaza бьhelьn be хwəji u beхy-
dan, bona pazare бьfьkьrьn, əgər aqas məгьv alaveda
dьmьrьn, bьra əw ađr tə zi, zavoda tə kəvəzi, bьʃəwь ti-
nə, сьmki ruje wədanə, wəki əw bələngaz ysa dьbьn.

—Əre, əre. Əwana ruje təda dьʃəwьtьn, əgər tə wəх-
teda sitle nəvta хwə u sovaba cekra, əva jəka һana nə-
dьhat sərə tə u van bələngaza.

Xylaməki Ivan Grigoric, wəki mina sije dabu pəji wī,
bəге хwə peda kьr u zera got,—təmtə mьn lь tə Ivan
Grigoric, ty zь wan nəpaka durkəvi, əwana həvaled pale-
mənə, ki zanə, zrarəkə cawa бьđьhinne tə; əwana naha
har bunə, хwəde zanybə, сьka əwana naha сь dьfьkьrьn?

Le Ivan Grigoric nə đьlije xylam, nə zi xofa ʃьmaəte
dəwsa tьʃtəki һəsav nə dьkьr, neta wī һər sər pazare bu.

Əw бь ʃaңva dьlərzi dьgot, jəkə, naha ađr we бь-
đьhizə kилəra bocke fotogenejə tьzi, we dərə бь һəzara
bocke tьzi danibun.

Le əw badyl həwa ysa dəfьkьrɪ, səmkɪ ađr mɪna
bərə gəş nibu.

3

Ba nədəhat, mɪna bərə alav əvi all, wɪ all nədɕu,
nədəhat, hedika hərváz dьɕu.

Wi saxɪ nəşkeva mərvəki bьlnd bəzja hat nəzɪki
şmaəte. Əw gələki bər xwə kətьbu, syfəte wirra kьvş bu,
wəki əw həvəki tьrsjajɪ bu, coke wɪ dəşkəstьn, mərv
dəgot gьrre nakьn.

Əva əw mərv bu, je ky xəbər anɪ bu.

— Bьhelьn... bьhelьn... bьnherrьm ɪ kədərənьn?...
kanen bьra, kьrre mьn... ɔf! xwədaje mьn... əwan ɪ ky-
nə?... dəbə gəlo əwana şəwtinə, kyta bunə...

Şmaəte re vəkьr, əw cu orɕe.

— Hun, ɪ kynə?, kədərənə?, xəbərđn... Sargis, Gə-
par... ax!, əva Bəjrutə?, kьrre bьre mьn?... ax?, şma ty
zɪ? ty zɪ şəwti?—Bəjrut...

— Əz... əze... həla ja mьn həc... bave mьni bələn-
gazi kal... əw mьr... əva əwə... əw mьr, həta hətaje və-
nəgərrə... əwɪ nave kьlfəte xwə bɪr anɪ...

Məhrab nəzɪki kьrre xwə bu, le cəve gədə tьzi he-
şr bun, əwɪ məjɕe Sargise bьre wɪ nişan dae.

Emane ɪzəkɪ Məhrab bu kəvr səkьni.

Cəve wɪ zьha bubun, əwɪ ɪ Gaspar u dəste wɪ şəw-
ti, dьnherrɪ, jan zɪ ɪ mьle Bəjruti raste təzɪkьrɪ dьnh-
herɪ.

Le şmaəte ɪ wɪ dьnhherɪ.

Əwɪ pe hərdy dəste xwə ɪ səre xwəjɪ vəkьrɪ xəst u
got,—gьne kəjə...? əvana ruje kəda wa dьmьrьn... əz
həjfe zь kə hьlɪnьm?... zь ađr hьlɪnьm?..

— Həj wax... əz cawa çava əwləde tə bьđьm... əz

сəwá çavá зьпá тə pír бьдьм?... naha сəve we Ъ rejə...əw Ъ hivja mere xwəjl kalə, bona baçardá pəra qazьnç kə... le te qazьnç nəki...

Ivan Grigoric ky əw dəng bьhist, emane dəqəke ne-ziki çьmaəte bu.

— Diңko, cijə? ty vьra dьki qalmə qalm... nьha сь wəxta qirrine, gazije jə?.. zavoda mьn зь dəste mьn dьсə, le vьra qirre qirra təje, zu bьrrəv, hərrə koməke бьdə...

Dəng nədhat, Mehrab, xwə dəvьry avitьbu sər məj-te bьre xwə dьgьja...

Bona we gotьna Ivan Grigoric, wəki qət nəlazьm bu бьgota, çьmaət bəg xwə kət, hersa wana hat.

Cənd həba mina məгьve sər xwəş зь nav çьmaəte kьrьnə gazi,—bьre wi çəwtljə, bijə komьr, dəste kyrre wi bunə kьbab, dəste kyrre bьre wi зь çəwate qьnçilnəsər həv, le nьha ty зь vana koməkdarije dьxazi?. Beisafe bəxwəde, əw wi halida cawa dьkarə koməke бьdə tə u zavoda tə?

Əw bər бь Mehrab wəgəria, pe pozka sola xwə le xьst u got,—jəkə, dьha kar зь orrina wi nae. Bьra əgьr vesə, wi saxi сьqasi dьxazə bьra бьkə qazə-qaz, əz dьvem rabə.

Mehrab be həşi xwə sərə xwə hьlbьrri, mora zəmət keşije Ъ ənja wi kətьbu. Сəve wi dьbьrьqin, məгьv ky Ъ ruje wi dьпьherri, dьgot əvi harə, ysa kəle dabu qьrьke, əw wi saxi mina şerəki harbujl bu. məгьv dьgot dьxazə məгьja bəla-bəlajl бьkə.

Emane ləzəki əw ysa çidá ma, nədьlьrьti. Ivan Grigoric hьm hers bujl, hьm zi dьtьrsja, mətəl mabu u le dьпьherri.

Mehrab nьşkeva зь çije xwə rabu sər pja.

Bəle... bəle... aqa rast d̄beze, əw s̄y ky d̄beze
gərək be qədand̄ne, gərək kəməke b̄dne, əz boçdar̄m
b̄xəb̄t̄m...

Əwl d̄xast peşda b̄s̄ia, le l̄nge wi perra nəd̄sun.
Səre wi ləq bu, b̄n le s̄kia, l̄ bər l̄nge Ivan Grigoric
kətə sər məjte b̄re xwəji rəş buji.

Ivan Grigoric d̄k̄rə gazi,—hun b̄d̄n xatre xwəde,
zavoda m̄n! zavoda m̄n! mala m̄n xrav bu.

P̄RS

Bezn̄, Ivan Grigoric sawa b̄ pale xwəra dərbaç d̄k̄r?

—Xwəje zavodet̄ maj̄n s̄ma kəmək d̄dan Ivan Grigoric?
əwana bər Ivan Grigoric d̄k̄t̄n jan na?

Q̄BLAM KOLXOZVANARRA

Kolxozvane həval,
Kolxozvane şərdar,
U ty t̄k̄male mə
Vi şerre gymryhida
B̄ şəwqa kommuniçme
Tu sek̄rdare məzn̄
B̄bhe q̄lama m̄n
Vəğr̄m b̄ got̄na t̄.
B̄ həzar sala s̄nge xwə
Tə dabu xwəl̄je be fəjdə,
Tu xəbt̄ji hər dəm
Le be kəd ty maj̄:
Xəbata t̄ hərt̄m
Xudanxwəl̄i d̄xwar,

Əwl dəxwar ter-ter,
Zə tərə nədbhəşt ty-təşt.

Le ki tə həbuja?

Qəbək xwəl jan qə:

Xərç bubu bəhr,

Le nəəburbun, be həd,

Padə də xwəst,

U zorba dəstənd,

Tə dəjn dəkər,

Ərsawı dəbər.

Xwəlije — xə, zə xəlaje,

Sə dabu tə, sə?

Ty dəməji hərçar

Səve tə lə kəri nan,

Ty bə xwə — bə xwə rut-tazi,

Sawa ky qərane rəqərut,

Həsire tə ruyəsti

Lə səg ərde bərcl.

Qibu gəlo tənə,

Bərə bə dəwlət dəbu,

Qi ty talan dəkəri,

Həbuna tə dəbər,

Qə qəda tə dəmet,

Xəbata tə dəstənd

Tə bə çotra dazot

Sawa ky gyhdrezək myluk.

Le hat Oktjabr, hat;

Hət bə zora şərra,

Hat bə neta pala

Bə şur u ağər:

Dəwləti azot

Bъ xwə sor wərgərt,
Hat bъ reja Lenin
Zuda kəfş kəri...

Bъ təhre sor hat,
Bъ ađre şəwq-şəmal
U zaʔod u xwəli
Bunə je həmujan...
Zь gund xwəji xwəli
Mьkədar rəd bun,
Le lь çije wida
Zorbə kulak maң...

Ty dьşxyji,
Le disa be əmək,
Xəbata tə dajmə
Kulaka hьldьda...
Xwəlja wi zuda həbu,
Bъ kam bъ kətan bu
Bo rakьrь — cьniңe
Bъ ga u nirkeş bu.

U cьqa təkmal həbuna?
Həla he bьmana —
Hьkymate cьqas zi
Imdad lь tə bьkьra —
Disa be carə buji
Ty bъ nьce xwəljəva.
Peşbəri kulake
Zьkter u har.

U sərkar awa
Şьхуlkьre Lenin
Təmi da ky hun
Dəst bъ əbura nu kьrь;
Kulaka rəd bьkьrь

U bь həvra rakьn,
 Bь həvra bьсьпьп
 Сьпине бəгəkət кьп.
 Ky bь həvra rəbьп
 Bo kolhoz секьгьне,
 Bьbьп дərbdare
 Şərrкьге kommunistme,
 Ky bь ymre kollektive
 Əbura nu saz кьп
 U təv təfaq rəbьп
 Bəг bь nu əbure.
 Həvale kolhozvan,
 Kolhozvane şərrdar,
 Bь dəste tə rəşandı
 Hər lьvək toxьm;
 Lь rəx gigante
 Bь dəste mə sekьri
 Zь şəwqa kommunistme
 Əw zi parçəkə.
 Şərrdare kolxoze,
 Həvale dərbdar
 Hər həbək aviti
 Ky bььпd dьbə —
 Əw tənə sьmlək ninə,
 Ky zь ərde bььпd dьbə
 Le əw həjə şure dəste mə
 Peşbəri dьzьпn...
 Zь Norka mə təzə
 Həta çəpube dur,
 Zь Leningrade həta
 Ələgəze u Ararat,
 Wəlate mə məzьnda,

Дьнја мѧ бѧ хѧдда,
 Әм җова радькьн
 Сандьн, сьнпне дькьн.
 Ньһа гоавajeda,
 Ль wan wәlata, ль кy
 Сәрwerә kapital
 Нѧла полани рьнга,
 Зь бьрсибuna дьмьгьн
 Мѧрьве бѧ җьхyl һәрҗар,
 U җәгг һазьг дьбѧ,
 Јѧ кy раҗьнѧ u зор.
 Әw мѧ дьнһегьн,
 Җәггдаре колхоze,
 Кy рабьн сьбе
 Җәгге тәwри раҗьн,
 Әw мѧ дьнһегьн
 Җьхyle мѧји мѧзьн,
 Кy зь кьрна мѧ иго
 Қар бькьн сьбе.
 Әме һьм бьбьн бь дәwлѧт.
 Ньм қәwat u зор
 Ньм кyбар u мәрд,
 U дьһа мәрд һәгьн
 Ль рәј рәҗикаре мѧзьн,
 Бь реја сәрқаре хwә
 Кy коммунизме секьн
 Nav дьнјаје һәму.
 Реја мѧ мѧзьн әвѧ,
 Кy әм teda дьсьн
 Реја ниҗанкьри
 Бь готьна сәркар,
 Зь завод—мәдәна

Zь zəviye həmujan
Həvəle dərbdar,
Kolxozvane şərrdār.
Həbuna mə bь қыламе mə nu,
Сава ку қарəк тəзын;
Дь нāv şoved wə be həд,
Вьынд бьбə ro бь ro:
Həne taqbure mə təzə,
Қаrhəbuna poeti
Dəşte дь kolxoze
Қыламед коммунизме.

NAVNİŞE MIQALA

Ru-

1. Gərək məğv̄ hin bəbə, Stalin, z̄b ur̄sije tərç. Ə. Əvdal . . .	3
2. Lenin . . . . . Carents — „ —	4
3. Çəm İlic . . . . . tərç. z̄b ur̄sije Ə. Əvdal	5
4. Lenin u Lican . . . tərç. z̄b Erm . . . Ə. Əvdal	7
5. Internasional . . . . . tərç. — „ — . . . Ə. Əvdal	11
6. Məme Əjse ja ç̄mašte . . . . . H. Ç̄ndi	12
7. Dəvə . . . . . tərç. z̄b Erm. Ə. Əvdal	14
8. Lenberrandbna peş̄n . . . . . tərç. z̄b Erm. Ə. Əvdal	18
9. Ro . . . . . Arazi, z̄b Erm. tərç. Ə. Əvdal	22
10. Nəeira ħ̄r̄ee . . . . . Tumanjan, tərç. Ças̄me Çəlil	24
11. Şəbəqe . . . . . H. Hakobjan, tərç. Ə. Əvdal	30
12. Nikitin Serafimovic, z̄b ur̄sije . . . . . tərç. Ə. Əvdal	30
13. Kyrḡe m̄n . . . . . Ças̄me Çəlil	32
14. Calank . . . . . S. Zorjan, tərç. Ə. Əvdal	33
15. Sə u p̄şik . . . . . Tumanjan, tərç. Ças̄me Çəlil	38
16. B̄zdo, z̄b eposa k̄ym. cek̄r . . . . . H. Ç̄ndi	41
17. Dərəwin . . . . . Tumanjan, tərç. Ças̄me Çəlil	45
18. Zəmbilfroş, z̄b eposa k̄ym. cek̄r . . . . . Ə. Əvdal	46
19. M̄ləte T̄vaqa Şewre . . . . . z̄b ur̄sije Ə. Əvdal	48
20. Zine . . . . . Ças̄me Çəlil	50
21. Gik̄or . . . . . Tumanjan, tərç. Həçi—Əmin	52
22. Merke . . . . . tərç. z̄b Erm. Ə. Əvdal	58
23. Dəvə z̄nare Ruşane N. Zarjan	63
24. Bəxte Cəto . . . . . H. Çuqurjan, tərç. Ə. Əvdal	64
25. M̄ȳh̄beti . . . . . W. Nadr	67
26. Bərb̄ gynde kolhozvanije . . . . . Ç. Genço	70
27. Hafa geli . . . . . B. Muradjan	75
28. Rəwan . . . . . Nuri	77
29. Kar̄k . . . . . Tumanjan. tərç. Ças̄me Çəlil	78

30. Ёвйк	Tumanjan, tərç. Çasyme Çəlil	89
31. Pioner	Ə. Əvdal	81
32. Dy bəzned sərñəšk, ...	Ə. Açıajan, tərç. Ə. Əvdal	82
33. Nəhe kanune, M. Gorki, tərç. Ə. Əvdal		83
34. Zəvi		86
35. Biranin dərñəqa Lenin, Krupskaja, tərçmə zə Erm. Ə. Əvdal		89
36. Zəvja xwədxəxanije	Əmin	94
37. Сараев	Furmanov, tərç. Ə. Əvdal	97
38. Кос	Mirakjan tərç. Ə. Əvdal	104
39. Çomərrde bəra, Şahbazjan, tərç. Ə. Əvdal		106
40. Bəhar	Ə. Əvdal	115
41. Dyazo	Arab Şamilov	119
42. Dy ñəzkyəñ	Vştuni, tərç. H. Çəndi	118
43. Gyr	Tumanjan, tərç. H. Çəndi	122
44. Dy ruvi	zə eposa kyrmança cek. H. Çəndi	131
45. Androgles u şer zə inglisi	tərç. H. Çəndi	132
46. Kəvrbərr	D. Demirejan, tərç. H. Çəndi	136
47. Jəke gylane	M. Gorki, tərç. Ə. Əvdal	139
48. Zavodeda	Serafimovic, zə urəsije tərç. Ə. Əvdal	143
49. Poemək rəuk	X. Daştents, tərç. Çəndi	146
50. Balad dərñəqa qəlneda	Tarontsi tərç. H. Çəndi	149
51. Vəkrna çəwe	M. Manveljan, tərç. H. Çəndi	151
52. Zybedə, ...	M. Armen, tərç. H. Çəndi	156
53. Traktor	Ə. Şerro	162
54. Aşe mə	— — —	
55. Xəbata Dəwreş, Wəzir		163
59. Sucok	Turgenev, zə urəsije tərç. Ə. Əvdal	168
57. Razane dəxazə, ...	Сехов, tərç. zə urəsije Ə. Əvdal	171
58. Pləne Kavkaze L. Tolstoj, zə urəsije tərç. Ə. Əvdal		174
59. Lampa elektrike St. Zorjan, tərçmə H. Çəndi		180
60. Xwəji u xylam	Tumanjan, tərç. Ç. Çəlil	183
61. Pazar zavoda nəvteda, Şirvanzade, tərç. Ə. Əvdal		188
62. Kəlam kolxozvanərrə Carents, tərç. H. Çəndi		196

Պիտե՛ 3 մ. 50 կ.
Քս 50 կ.

663

ՔՐԴԵՐԵՆ ԼԵՂՎԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

IV դասարանի համար

Վազմեց՝ Ա. Ավդալ

Հայպետհրատ, Յերևան 1936 թ.

УЧЕБНИК КУРДСК. ЯЗЫКА

IV класс

Составил А. Авдал

Армгиз, Эривань 1936 г.